

Ἔτος 5ον — Τεῦχος 20ὸν
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1960

Ἀγάπες.

Ἀγάπες ἅγιες κ' εὐλογημένες
ποὺ τὲς καρδιὲς ἐσμίγατε παρθένες
τῶν πρώτων τῶν ἀρχαίων τῶν Χριστιανῶν
σ' ἕνα τραπέζι ὁλόγυρα κοινόν!

Ἀγάπες ὤ! φανῆτε πάλι ἐμπρός μου,
Αὐγὲς τῆς πίστεως, αὐγὲς τοῦ κόσμου.
Κι' ἂς βλέπῃ μὲ τὸ μαγικό σας φῶς
Ἄνθρωπος ἄνθρωπο σὰν ἀδελφός!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΡΕΥΝΑ – ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ – ΤΕΧΝΗ

ΙΛΙΣΟΣ

"Ετος 5ον Δεκέμβριος 1960 Τεῦχος 20ον

Ι Λ Ι Σ Ο Σ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Δραγατσανίου 6, (Πλατεῖα Κλαυθμῶνος), ὄροφος 6ος, ΑΘΗΝΑΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συνδρομαὶ ετους 1961:

Συνήθης συνδρομὴ δρχ. 40
ἢ Συνδρομὴ φιλίας δραχ. 50
Ἐξωτερικοῦ Δολλ. 2

Ἐμβάσματα
Μόνον δι' ἐπιταγῆς:
Κωστῆν Μελισσαρόπουλον
Δραγατσανίου 6
ΑΘΗΝΑΣ

Ὑπεύθυνος συμφώνως τῷ ἄρθ. 6 § 1 Α. Ν. 1092/38: Κ. Ν. Μελισσαρόπουλος, Δραγατσανίου 6, Ἀθῆναι.

ΙΛΙΣΟΣ

Ἔτος 5ον = ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1960 = Τεῦχος 20όν

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ

Μὲ τὸ ἀνὰ χεῖρας τεῦχος ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» συμπληρώνει τὸ πέμπτον ἔτος τῆς ἐκδόσεώς του.

Γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ αἰσθάνεται τὴν ὑποχρέωσι νὰ εὐχαριστήση ὅλους τοὺς φίλους του, μὲ τὴν βοήθεια τῶν ὁποίων ἐπροχώρησε στὴν ἀποστολή του σ τ α θ ε ρ ὰ καὶ π ρ ο ο δ ε υ τ ι κ ά.

Σ' αὐτὰ τὰ πέντε χρόνια προσπαθήσαμε νὰ δημιουργήσωσε τὸ εἶδος τοῦ περιοδικοῦ ποὺ ἔ λ ε ι π ε ἀπὸ τὸν τόπο μας: τοῦ περιοδικοῦ τῆς ἐ λ ε υ θ έ ρ α ς σ κ έ ψ ε ω ς, τῆς ἀνωτέρας πνευματικότητος, τῆς ἐξυπηρετήσεως ὑψηλῶν ἰ δ α ν ι κ ῶ ν.

Δὲν καυχώμεθα ὅτι ἐπετύχαμε τὸ καλύτερο δυνατό· ἀντίθετα, συναισθανόμεθα τὸ βάρος τοῦ ἀνεκπλήρωτου ἀκόμη χρέους μας. Ἐπετύχαμε, ὅμως, νὰ συσπειρώσουμε γύρω ἀπὸ τὸν «ΙΛΙΣΟ» μιὰ ἐκλεκτὴ ὁμήγυρι, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἱκανοποιημένη ἀπὸ τὴν ἕως τώρα προσπάθειά μας. Ὅλοι μαζί, τώρα, μὲ τὴν συμπλήρωσι τῶν πεντε ἐτῶν, ἂς διερωτηθοῦμε: Τί μποροῦμε νὰ κάμωμε ἀκόμη γιὰ τὴν περαιτέρω β ε λ τ ί ω σ ι καὶ ἀ ν ά π τ υ ξ ι τοῦ περιοδικοῦ;

Ἐ μ ε ῖ ς, ὑποσχόμεθα μιὰ πιὸ καλὴ ἀπὸ κάθε ἄποψι ἐμφάνισι — ποὺ θ' ἀποτελέση τὴν «ἔκπληξί» μας γιὰ τὴν εἴσοδο στὸ 6ον ἔτος 1961. Σ ε ῖ ς, μπορεῖτε νὰ βοηθήσετε: 1ον) Στέλνοντας ἀμέσως τὴν τ υ χ ὸ ν καθυστερούμενη συνδρομή σας τοῦ λήγοντος ἔτους καὶ προεμβάζοντας τὴν συνδρομὴ τοῦ 1961, διότι ἡ ἔγκαιρος ἀποστολὴ τῆς συνδρομῆς ἀποτελεῖ τὸ βασικὸ τεκμήριον τοῦ καλοῦ σ υ ν δ ρ ο μ η τ ο ῦ. 2ον) Ἐγγράφοντας ὁ ἕνας ἄλλον ἕναν νέο συνδρομητὴ ἢ ὑποδεικνύοντάς μας ὑποψηφίους συνδρομητάς, γιὰ νὰ τοὺς στείλουμε δωρεὰν ἕνα τεῦχος — δεῖγμα.

Ο ΚΟΣΜΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΑΡΧΙΖΕΙ...

Τοῦ André George

Ἀπὸ τὸ Nouvelles Litteraires

ΜΕ ΙΛΙΓΓΙΩΔΗ ρυθμὸ συνεχίζεται ἡ κατάκτησις τοῦ διαστήματος. Ὁ πρῶτος Σπούτνικ ἐνεφανίσθη τὴν 4ην Ὀκτωβρίου 1957. Μετὰ τρία ἔτη ἐπετεύχθη ἡ ἀνάκτησις ἐκτοξευθέντων μηχανημάτων καὶ — χάρις εἰς τὴν ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία τῶν Ρώσσων— ἡ προσγείωσις θαλάμου μὲ ζῶντα ζῶα. Ἐγγίζει ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ σταλῆ ἄνθρωπος εἰς τὸ διάστημα καὶ θὰ ἐπιστρέψη σῶος καὶ ἀβλαβής. Ζοῦμε εἰς μίαν ἐποχήν, ὅπου τὰ γεγονότα εἶναι δυνατὸν νὰ ξεπεράσουν τὰς πλέον τολμηρὰς προβλέψεις.

Ποιός δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴν σημασίαν αὐτῶν τῶν ἐπιτευγμάτων; Ἡ δύναμις τοῦ

ἀνθρώπου πρὸς φυγὴν ἀπὸ τὰ στενὰ ὅρια τοῦ περιβάλλοντός του ἔφθασε σὲ πελώρια ἄνοδο. Ἐπεχείρησε τὴν ναυσιπλοΐα, τὴν εἰσβολὴ σὲ ὁλόκληρο τὸν πλανήτη, τὴν κατάκτησι τῶν αἰθέρων. Καὶ ἐπέτυχε. Ἀλλὰ δὲν ἐπρόκειτο παρὰ περὶ λίαν περιωρισμένης φυγῆς καὶ περὶ ἀσθενῶν ταχυτήτων. Ἡ βαρύτης διετήρει τὴν δύναμί της. Τώρα, ὅμως, ἡ ἐξερεύνησις τοῦ μακρινοῦ διαστήματος, ἡ ἀπόσπασις ἀπὸ τὴν ἕλξι τῆς Γῆς, ἄνοιξαν μιὰ νέα ἐποχὴ στὰς σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο.

Δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀναλογία μὲ τὰς μεγάλας ἀνακαλύψεις τοῦ παρελθόντος. Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος δὲν ὑπωψιάζετο τὴν ὕπαρξι τῆς δυτικῆς ἠπείρου. Σήμερα, ἀντιθέτως, οἱ ἐπιστήμονες καὶ τεχνικοί μας γνωρίζουν, σὲ γενικὲς γραμμές, ποῦ κυκλοφοροῦν οἱ πύραυλοι. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψι τῆς Ἀμερικῆς, ὁ Κοπέρνικος καὶ ὁ Γαλιλαῖος ἐπαναστάτησαν ἀκόμη βαθύτερα τὰ πνεύματα, ἐκθρονίζοντας τὴν Γῆ μας ἀπὸ τὸ κέντρον τοῦ κόσμου. Στὴν ἐποχή μας, ἡ γνῶσις τοῦ μεγάλου σύμπαντος τῶν γαλαξιῶν μᾶς ὁδηγεῖ στὴν ἀντίληψι τρομακτικῶν ἀποστάσεων καὶ μᾶς ἀπομονώνει παράξενα στὴ μικροσκοπικὴ γήϊνη γωνίτσα μας. Ἐπὶ πλέον, ὁ ἄνθρωπος ἀντιμετωπίζει τὴν προσδοκία νὰ κυκλοφορῆ προσωπικῶς μὲ ταχύτητα χιλίων χιλιομέτρων γύρω ἀπὸ τὴ Γῆ, μὲ ὅσην εὐκολία ἕως τώρα ἀτένιζε τὸ χλωμὸ φῶς τῶν ἄστρων, σπαρμένων στὸ διάστημα σὲ ἀπόστασι δύο δισεκατομμυρίων ἐτῶν φωτός.

Ὀλίγοι σύγχρονοι τῶν μεγάλων ναυτικῶν ἀνακαλύψεων εἶχαν σαφῆ ἰδέα τῶν ἐπερχομένων ἐξελίξεων. Σήμερα, ὅλος ὁ κόσμος τὰ ξέρει ὅλα καὶ τὰ ξέρει ἀμέσως. Ἡ ραδιοφωνικὴ μετάδοσις τῶν εἰδήσεων δίνει στὶς μᾶζες τὴν αὐταπάτη τῆς γνώσεως. Ὑπάρχει κάποια ὁμοιότης ἀνάμεσα στὴν ἐποχὴ τοῦ Κολόμβου καὶ τὴν δική μας, ἐκ τοῦ ὅτι ἐνεφανίσθησαν ἐπὶ σκηνῆς ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ ἐπιθυμία ἰσχύος. Τὰ δύο μεγάλα μπλὸκ τοῦ κόσμου εἶναι ἀντίζηλα στὴν κατοχὴ τοῦ διαστήματος. Ἀλλά, ἐὰν ὁ Ἀλέξανδρος 4ος Βοργίας ἀναγκάσθηκε τότε νὰ μοιράση τὶς κατακτήσεις, παραχωρῶντας εἰς τὴν Ἱσπανία ὅ,τι ὑπῆρχε δυτικὰ ἀπὸ τὶς Ἀζόρες καὶ στὴν Πορτογαλία ὅ,τι ὑπῆρχε ἀνατολικά, σήμερα δὲν ὑπάρχει κανένας Πάπας νὰ διαιτητεύση στὴν ἐνδεχόμενη σύγκρουσι καὶ νὰ μοιράση κομματάκια τὸν οὐρανὸ σὲ Σοβιετικοὺς καὶ Ἀμερικανούς.

ΑΡΧΙΖΕΙ ὁ Κοσμικὸς ρόλος τοῦ Ἀνθρώπου. Τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐν σχέσει μὲ τὰ ἄλλα ζῶα, εἶναι ὅτι διαθέτει εὐελιξία, χάρις εἰς τὸ πνεῦμα του. Τὸ

1950, οἱ ἱπποπόταμοι τῆς Ταγκανίκας χάθηκαν ἐπὶ τόπου, ὁ ἕνας πάνω στὸν ἄλλον μέσα στὴν ἀποξηραμένη λίμνη τους, ἐνῶ θὰ ἔφθανε μιὰ σπιθοῦλα μυαλοῦ γιὰ νὰ τοὺς ὁδηγήση λίγο μακρύτερα σὲ ἄλλα νερὰ καὶ στὴ σωτηρία. Ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ κατέκτησε ὁλόκληρον τὸν πλανήτη — ξηρά, θάλασσα, κοντινὴ ἀτμόσφαιρα — ἑτοιμάζεται νὰ ἐξορμήση στὸ διάστημα καὶ πραγματικὰ νὰ ἐκγειωθῆ. Ἀφίνει πίσω του τὸ ζῶο καὶ πλαταίνει τὸ χάσμα τῆς διαφορᾶς.

Μισανοίγει ὁ πέπλος τοῦ μέλλοντος. Ὁ φὸν Μπράουν ἐδήλωσε ὅτι πρὶν ἀπὸ 40 χρόνια ὁ ἄνθρωπος, ἔχοντας πρῶτα πατήσει τὸ Φεγγάρι, θὰ ταξιδεύη σ' ὅλο τὸ ἡλιακὸ σύστημα. Μὲ τοὺς δορυφόρους τύπου «Ἠχὼ» τὸ τηλεφώνημα πρὸς τὸν Ἅγιο Φραγκίσκο δὲν θὰ διαφέρη ἀπὸ ἕνα ἀστικὸ τηλεφώνημα. Ἡ μετεωρολογία, καθὼς καὶ ἡ ναυσιπλοΐα, θὰ γίνουν σίγουρες ἐπιστῆμες.

Δυστυχῶς, εἶναι ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐπιτυγχάνη ἄθλους τόσο γιὰ τὸ καλό, ὅσο καὶ γιὰ τὸ κακό. Ὁ Ραμπελαὶ ἐξεχώριζε τὶς ἐφευρέσεις σὲ εὐεργετικές—ὅπως τὴν τυπογραφία — καὶ σὲ διαβολικὲς — ὅπως τὸ πυροβολικό. Ἐμεῖς τώρα ξέρουμε ὅτι ἡ ἴδια ἐφεύρεσις συχνὰ περιέχει καὶ τὰ δύο χαρακτηριστικά. Ἡ πυρηνικὴ ἐνέργεια ὑπηρετεῖ καὶ τὴν βιομηχανία καὶ τὸν πόλεμο. Οἱ στρατιωτικοὶ βεβαιώνουν ὅτι ἡ στρατηγικὴ θὰ ἐξελιχθῆ σὲ «διαστηματική». Ὁ φὸν Μπράουν δὲν τὸ κρύβει, ὅτι θὰ εἶναι δυνατὸν ἀπὸ δορυφόρους σταθμοὺς νὰ συντριβῆ ὁ ἀντίπαλος μὲ τρομερὰ ὅπλα, μὲ ταχύτητα καὶ ἀκρίβεια χωρὶς προηγούμενο. «Ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἐλέγξη τὸν μεγάλο οὐρανὸ γύρω ἀπὸ τὴ Γῆ, θὰ μπορῆ νὰ ὑποδουλώση ὅλους τοὺς λαούς».

Γιγαντιαῖα εἶναι τώρα ὅλα γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Σὰν νὰ ὑπάρχη ἕνας μαζικὸς παράγων, ποὺ νὰ τὰ πολλαπλασιάζη ὅλα. Ὁ 20ὸς αἰὼν ἐπίστεψε ὅτι ἡ θριαμβευτικὴ ἐπιστήμη θὰ ἔμενε τὸ κληροδότημα τῶν πολιτισμένων λαῶν καὶ ἔτσι ἡ πρόοδος θὰ ἐξηφάνιζε τὴν βαρβαρότητα. Αὐτῆς τῆς γνώμης ἦταν καὶ ὁ Ρενάν. Ἀλλά, μὲ περισσότερη ὀξυδέρκεια ἔβλεπε τὰ πράγματα ὁ Νίτσε, ὁ ὁποῖος ἔγραφε τὸ 1877: «Ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχή, ὅπου ὁ πολιτισμὸς κινδυνεύει νὰ χαθῆ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ μέσα τοῦ πολιτισμοῦ».

Ἡ ἀνθρώπινη κλίμακα, ποὺ κατὰ βάθος εἶναι τοῦ πνεύματος, μεγαλώνει ἀνάλογα μὲ τὰς κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης. Φθάνουμε, διὰ τῆς ἀστρονομίας καὶ τῆς νεώτερης ἀδελφῆς της, τῆς ραδιοαστρονομίας, μέχρι τοὺς μακρινοὺς γαλαξίες. Διὰ τῆς ἀστροναυτικῆς, εἴμαστε στὴν παραμονὴ τῆς ἀποβιβάσεως στὰ οὐράνια ἐδάφη τῶν ἡλια-

κῶν γειτόνων μας. Θὰ χρειασθῆ, ὅμως, νὰ ἐπιστρέψουμε στὸν ἄνθρωπο καὶ νὰ τοῦ ἐξασφαλίσουμε τὸ μέλλον σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴ γῆ. Γιὰ πόσους γηΐνους θὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ζωὴ ἀλλοῦ; Καὶ ἀπὸ ὅσους ταξιδέψουν, πόσοι δὲν θ' ἀναγκασθοῦν νὰ γυρίσουν καὶ νὰ ξαναπέσουν ἐδῶ ἀπὸ ψηλά; Τὸ οὐσιῶδες τοῦ ἀνθρώπου πολὺ λίγο ἀλλάζει, ἀνατομικά, ὅσο καὶ ψυχολογικά. Αἱ σχέσεις του μὲ τὸ ἐξωτερικό, βεβαίως, ἐξελίσσονται δυνατὰ καὶ σὲ ἀναλογία μὲ τὴν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς. Ποιά θὰ εἶναι ἡ ἐπίδρασις, ποὺ θ' ἀσκήσουν τὰ ἄλλα περιβάλλοντα, τὰ τόσο παράξενα, πάνω στὸν ἄνθρωπο; Ποιός μπορεῖ νὰ τὸ πῆ; Ἐν πάσῃ περιπτώσει, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἰδῆ κανείς πῶς ὁ ἄνθρωπος θὰ ἔπαυε, ὅπως ἔλεγε ὁ Βοσσουέτος, νὰ μετριέται μὲ τὸν τάφο του, ποὺ εἶναι τὸ μοναδικὸ σωστὸ μέτρο του.

✠

Ὁ Βούδδας καὶ τὸ πρόβατο

Διηγοῦνται ὅτι κάποια ἡμέρα ὁ Βούδδας, ἐνῷ περνοῦσε μὲ τοὺς ὀπαδούς του ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ Ραγιαγκρίχα, συνάντησε ἕνα ποίμνιο προβάτων ποὺ προχωροῦσε κατὰ πολὺ ἄτακτο τρόπο. Ὁ βοσκὸς εἶπε πὼς ἔφταιγε ἕνα ἀρνὶ ποὺ ἐκούτσαινε. Ὁ Βούδδας τότε πῆρε στὴν ἀγκαλιά του τὸ ἀρνὶ καὶ ρώτησε τὸν βοσκὸ γιατὶ δὲν τὸ εἶχε κάμει αὐτὸς προηγουμένως. Ἐκεῖνος ἀπάντησε ὅτι ὅλο τὸ ποίμνιο πήγαινε γιὰ θυσία, κατὰ διαταγὴ τοῦ βασιληᾶ, λοιπὸν ποιός ὁ λόγος νὰ στενοχωρηθῆ ποὺ ἕνα ἀρνὶ θὰ σφαζόταν λίγες ὧρες νωρίτερα; Βέβαια, ὅμως, λυπόταν γιὰ τὸ ποίμνιό του.

Ὁ Βούδδας ἐμπῆκε στὴν πόλι κρατῶντας πάντα τὸ ἀρνὶ στὴν ἀγκαλιά του, περπατῶντας στὸ μέσον τοῦ ποιμνίου, καὶ ὁ κόσμος ἔτρεχε στὶς πόρτες καὶ τὰ παράθυρα νὰ ἰδοῦνε τὸν ἅγιο ἄνθρωπο μὲ τὴν πονετικὴ καρδιά. Φθάνοντας μπροστὰ στὸ ναὸ ὅπου εἶχε στηθεῖ βωμὸς γιὰ τὴ θυσία, ὁ Βούδδας βημάτισε μπροστὰ καὶ εἶπε στὸ βασιληᾶ:

«Μεγάλε βασιληᾶ, δέξου τὴν αἴτησί μου. Θυσίασε ἐμένα, καὶ ἄφησε νὰ ζήση τοῦτο τὸ κουτσὸ ἀρνάκι».

Τοῦτα τὰ λόγια συγκίνησαν τὴν καρδιὰ τοῦ βασιληᾶ, ὁ ὁποῖος τὸν παρεκάλεσε νὰ πῆ λιγα λόγια στὸ λαό. Καὶ ὁ Βούδδας εἶπε:

«Ἄνθρωποι, εὔκολα μπορεῖτε ν' ἀφαιρέσετε μιὰ ζωή, ὅμως κανένας σας δὲν μπορεῖ νὰ ξαναδώση τὴ ζωή. Γι' αὐτὸ νὰ ἔχετε οἶκτο καὶ συμπόνια. Ποτὲ μὴν ξεχνᾶτε πὼς ἡ συμπόνια ἐξευγενίζει και ὀμορφαίνει τὸν κόσμο. Ἰδιαίτερα νὰ θυμᾶστε πὼς ὅλα τὰ ζωντανὰ ὄντα εἶναι δεμένα μεταξύ τους μὲ τὸν ἴδιο δεσμό, γι' αὐτό, ἂν θέλετε νὰ εἶναι ἡ ζωὴ εὐλογημένη, μὴν σκοτώνετε γιὰ νὰ τρέφεσθε. Ἡ εὐγένεια εἶναι τὸ στέμμα τῆς ζωῆς».

Οἱ ἀστρονόμοι προσπαθοῦν νὰ ἔλθουν εἰς ἐπαφὴν μὲ «σκεπτόμενα ὄντα» σὲ μακρινοὺς πλανῆτες

ΥΠΑΡΧΕΙ ΖΩΗ ΣΤΟ ΑΠΩΤΕΡΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ;

Τοῦ Edwin Diamond — Περίληψις ἀπὸ τὸ Newsweek

Παραπλανημένος ἀπὸ τὴν ἀτελῆ του ὅρασι, φυλακισμένος ἀπὸ τὴν βαρύτητα, ἐπισφαλής, ἀνίσχυρος, ἐγωκεντρικός— ὁ ἄνθρωπος χρειάσθηκε ὁλόκληρους αἰῶνες γιὰ ν᾽ ἀνακαλύψη τὴν ἀλήθεια ὅσον ἀφορᾶ τὴ θέσι του στὸ σύμπαν: Εἶναι μία ἀπὸ τὶς χίλιες μορφὲς ζωῆς ἐπάνω στὴν κροῦστα ἑνὸς μικροῦ πλανήτου ποὺ κυκλοφορεῖ γύρω ἀπὸ ἕναν ἐλάσσονα ἥλιο στὴν ἄκρη ἑνὸς τοπικοῦ συγκροτήματος ἑκατὸ δισεκατομμυρίων ἄστρων, τοῦ Γαλαξία, ὁ ὁποῖος, μὲ τὴ σειρά του, δὲν εἶναι παρὰ ἕνας ἀνάμεσα σὲ ἕνα δισεκατομμύριο ὁμοίων του στὸ γνωστὸ σύμπαν.

Μέχρι προσφάτως, ἐπεκράτει ἡ ἐντύπωσις ὅτι οἱ γήϊνοι ἦσαν οἱ μοναδικοὶ νοήμονες ἠθοποιοὶ στὴν σκηνὴ τοῦ σύμπαντος. Τώρα, ὅμως, ἀστρονομία, χημεία, φυσικὴ καὶ βιολογία, τείνουν νὰ δεχθοῦν ὅτι πιθανώτατα ὑπάρχουν καὶ ἄλλα νοήμονα ὄντα ἀλλοῦ. Παραλλήλως, ὁ ἄνθρωπος ἐπιχειρεῖ νὰ ἔλθη εἰς ἐπαφὴν μὲ αὐτὴ τὴν ἄλλη ζωή, μέσῳ τῶν ἠλεκτρονικῶν μηχανημάτων.

Σὲ μιὰ μικρὴ κοιλάδα τῆς Δυτικῆς Βιργινίας, ὁ δόκτωρ Φρὰνκ Ντραίηκ, καὶ ὁ δόκτωρ Τ. Μένον ἔχουν ἐγκαταστήσει ἕναν σταθμὸ παρακολουθήσεως δύο μακρινῶν ἄστρων, διὰ τὴν ἀνακάλυψι τυχὸν σημάτων ἀπὸ τὸ ἀπώτερον διάστημα. Διάλεξαν τὴν Δυτικὴ Βιργινία ἐπειδὴ εἶναι σχετικὰ μακρυὰ ἀπὸ τὶς ραδιοφωνικὲς παρεμβολές, ὥστε νὰ εἶναι καθαρώτερη ἡ λῆψις τυχὸν ἀστρικῶν σημάτων. Ὁ Ντραίηκ εἶναι ἀπὸ τοὺς διασημότερους ραδιοαστρονόμους. Τὸ γεγονὸς ὅτι εἶναι μόλις 29 ἐτῶν (ἐνῶ ὁ Μένον 32) δίνει ἐλπίδες, ὅτι θὰ εἶναι μακροχρόνια ἡ ἐπαγρύπνησίς των. Στόχοι των εἶναι οἱ ἀστέρες «Ταῦ Θῆτα» καὶ «Ἔψιλον», σὲ ἀπόστασι 70 τρισεκατομμυρίων μιλίων.

Ἡ ζωή, καθὼς τὴν ξέρουμε ἐμεῖς, ἀπαιτεῖ τρεῖς προϋποθέ-

σεις: 1) Ἕνα ἀστέρι σὰν τὸν δικό μας ἥλιο, ποὺ νὰ παρέχῃ τὴν ἀπαιτουμένη ποσότητα θερμότητος ἐπὶ ἀρκετὸ διάστημα, 2) Ἕναν πλανήτη τῆς ἡλικίας τῆς γῆς μας, ἤτοι περίπου πέντε δισεκατομμυρίων ἐτῶν, ὥστε νὰ ἔχῃ προχωρήσει ἡ ἐξελικτικὴ λειτουργία, καὶ 3) Μία βιόσφαιρα ἀνάλογη μὲ τὴν δική μας, ἡ ὁποία μᾶς περιβάλλει σὰν φάκελλος. Βάσει τῶν στοιχείων αὐτῶν, οἱ ἐπιστήμονες εἶναι τῆς γνώμης ὅτι δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν μεταξὺ 100 ἑκατομμυρίων καὶ 100 δισεκατομμυρίων κατοικουμένων πλανητῶν στὸ γνωστὸ σύμπαν! Ἰδοὺ τὰ ἐπιχειρήματά των:

Ἀ σ τ έ ρ ε ς. Ὁ Γαλαξίας μας, ἡ ἀστρικὴ γειτονιά μας, ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ μυρμηγκιὰ 100 δισεκατομμυρίων ἄστρων. Ὅσο ἰλιγγιώδης καὶ νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ ἀριθμός, πέραν τοῦ δικοῦ μας Γαλαξία ὁρῶνται, μὲ τὰ γιγάντια τηλεσκόπια, δισεκατομμύρια ἄ λ λ ω ν γαλαξιῶν. «Ὅσο καὶ νὰ πᾶμε βαθύτερα — τέλος δὲν ὑπάρχει», λέγει ὁ Χάρλοου Σάπλεϋ, ἀστρονόμος τοῦ Χάρβαρτ. Ὑπολογίζει ὅτι μὲ τὴν παροῦσα τηλεσκοπικὴ ὅρασί μας, ποὺ εἰσδύει σὲ βάθος δύο δισεκατομμυρίων ἐτῶν φωτός, ὑπάρχουν ἴσως πλέον τῶν 100 δίς— δισεκατομμυρίων ἄστρων (ἢ 10 μὲ 19 μηδενικά). Τὸ φασματοσκόπιο, ποὺ μπορεῖ νὰ ἀναλύσῃ τὸ ἀστροφῶς, δείχνει ὅτι δέκα τοῖς ἑκατὸν τῶν ἄστρων (ἤτοι 10 μὲ 18 μηδενικά) εἶναι «οὐσιωδῶς ταυτόσημοι» μὲ τὸν ἥλιο μας.

Π λ α ν ῆ τ ε ς. Ἀλλά, αὐτοὶ οἱ ἡλιοφανεῖς ἀστέρες ἔχουν πλανῆτες; Μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, οἱ πλανῆτες ἐθεωροῦντο ἐξαιρετικὰ σπάνιοι, ἕνας γιὰ κάθε γαλαξία. Ἡ θεωρία ἔλεγε πὼς ὁ ἥλιος κι᾽ ἕνα ἄλλο ἀστέρι συνεκρούσθησαν στὸ διάστημα καὶ ἐξαπελύθησαν σφαῖρες ἀστρόσκονης καὶ ἀερίων, ποὺ σχημάτισαν τὴν Γῆ καὶ τοὺς γειτονικοὺς πλανῆτες. «Τὸ ἡλιακό μας σύστημα ἐθεωρεῖτο ὡς μοναδικὸ εὐτυχὲς συμβάν», καθὼς εἶπε ὁ ἀστροφυσικὸς Ὄττο Στροῦβε, διευθυντὴς τοῦ ραδιοαστεροσκοπείου τῶν Η.Π.Α. Ἀλλά, βάσει τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν ἡ θεωρία περὶ συγκρούσεως κατερρίφθη. Ἡ νέα θεωρία ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ἥλιος μας καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀστέρες σχηματίσθηκαν ἀπὸ τὴν ἑλκτικὴ συναίρεσι διαστρικῆς σκόνης καὶ ἀερίων. Περίσσευμα ὕλης ἔμεινε ἔξω ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ ἀπετέλεσε τοὺς πλανῆτες του. Καὶ τὸ ἴδιο συνέβη σὲ πολλὰ ἄλλα ἀστέρια.

Σήμερα, ὁ ἥλιος μας περιστρέφεται σχετικὰ ἀργά. Αὐτό, κατὰ τὸν Στροῦβε, ὀφείλεται στὸ ὅτι οἱ πλανῆτες τοῦ ἡλίου ἀπέρριψαν ἕνα μέρος τῆς ἀρχικῆς των περιστροφικῆς ἐνεργείας. Καὶ συμπεραίνει: Βραδεῖα περιστροφὴ ἑνὸς ἄστρου σημαίνει συνοδεία πλανητῶν. Δεδομένου δὲ ὅτι δισεκατομμύρια ἀστεριῶν τοῦ Γαλαξία περιστρέφονται βραδέως, ὁ ἀριθμὸς τῶν πιθανῶν πλανητῶν εἶναι ἀληθινὰ ἀστρονομικός. Ἐὰν ὑπολογίσωμε κατὰ μέσον ὅρον μόνον πέντε πλανῆτες γιὰ κάθε ἄστρο (ὁ ἥλιος μας ἔχει ἐννέα γνωστοὺς πλανῆτες),

φθάνουμε σὲ 50 δισεκατομμύρια πλανητῶν στὸν Γαλαξία μόνον.

Ὁ δόκτωρ Σοῦ—Σοῦ—Χουάνγκ, τῆς διοικήσεως Ἀεροναυτικῆς καὶ Διαστήματος, βάσει τοῦ μεγέθους, θερμοκρασίας καὶ ἡλικίας τοῦ ἄστρου, κατήρτισε ἕναν «τύπο», κατὰ τὸν ὁποῖον καθορίζεται ἡ πιθανότης νοήμονος ζωῆς. Ἐφαρμόζοντας τὸν «τύπο» του στὴν ἄμεση ἀστρική μας γειτνίασι, ὁ δόκτωρ Χουάνγκ βρῆκε ὅτι δύο εἶναι οἱ φιλόξενοι γειτονικοὶ ἥλιοι, γύρω ἀπὸ τοὺς ὁποίους δυνατὸν νὰ ἀκμάζη πλανητικὴ ζωή: ὁ "Εψιλον» (10.8 ἔτη φωτὸς μακρυὰ) καὶ ὁ «Ταῦ Θῆτα» (11.8 ἔτη φωτός).

Β ι ό σ φ α ι ρ α. Ποιά εἶναι τὰ ἐνδεχόμενα ὑπάρξεως τῶν ἀναγκαίων ὑλικῶν ζωῆς στοὺς πλανῆτες—ἐὰν κι᾽ αὐτοὶ ὑπάρχουν; Ἐδῶ, τὸν λόγον ἔχουν οἱ βιοχημικοί. Μερικὰ λαμπρὰ πειράματα ἐν ἐξελίξει καταδεικνύουν ἤδη ὅτι τὰ ἐνδεχόμενα χημικῆς λειτουργίας σὰν τῆς γῆς μας εἶναι φυσικά, συνεχῆ καὶ ἐκτεταμένα. Στὴν προσπάθεια νὰ καταδείξη μὲ ποιὸ τρόπο πρωτοφάνηκε ἡ ζωὴ ἀπὸ τὴν συμπαγῆ ἄζωη ὕλη τοῦ πρωταρχικοῦ πλανήτου Γῆ, ὁ Σίδνεϋ Φὸξ στὸ πανεπιστήμιο τῆς Φλώριδας παρήγαγε συνθετικὴ πρωτεΐνη ἀπὸ ἀμινοξέα. Ἐὰν ἐπετύγχανε νὰ δημιουργήση κυτταροειδεῖς σφαῖρες ποὺ διασπῶνται καὶ ἀναπαράγονται, ὁ Φὸξ θὰ ἔλεγε ὅτι μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ τρόπος «ὄχι πῶς πρωτοφάνηκε ἡ ζωὴ ἐδῶ, ἀλλὰ πῶς μπορεῖ νὰ φανῆ ὁπουδήποτε ὑπάρχουν ὡρισμένες πρόσφορες συνθῆκες».

Σ᾽ ἕνα ἄλλο πείραμα τοῦ πανεπιστημίου τῆς Καλιφόρνιας, ὁ Μέλβιν Κάλβιν ἀνέλυσε μετεωρίτες (ποὺ πλήττουν συχνὰ τὴν γῆ ἀπὸ τὸ ἀπώτερο διάστημα) καὶ βρῆκε χημικὰ συστατικὰ παρόμοια μ᾽ ἐκεῖνα ποὺ ἐπέτρεψαν τὴν ἐμφάνισι ζωῆς στὴ γῆ. «Τὰ δείγματα, εἶπε ὁ Κάλβιν, δείχνουν ὅτι ἡ ἴδια ἐξελικτικὴ διαδικασία ζωῆς, ἡ ὁποία ἐφάνηκε στὴ γῆ, συμβαίνει καὶ ἀλλαχοῦ. Δὲν εἴμαστε μόνοι μας».

Ἡ ἔ ρ ε υ ν α. Τὸ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι ὑπάρχει ζωὴ στὸ διάστημα, εἶναι μιὰ κουβέντα. Τὸ νὰ ἔλθη εἰς ἐπαφὴν μαζί της εἶναι ἄλλη κουβέντα. Εὐτυχῶς, ἀνεπτύχθη ἕνα νέο ὄργανο, τὸ ραδιοτηλεσκόπιο, ποὺ μπορεῖ νὰ διερευνᾶ τὶς γαλαξιακὲς ἀποστάσεις. Αὐτὸ τὸ ἠλεκτρονικὸ «αὐτὶ» μπορεῖ νὰ σκοπεύη ραδιοκύματα ἐκπεμπόμενα ἀπὸ οἱοδήποτε ἀντικείμενο στὸ σύμπαν, θερμότητος ἐλάσσονος τῶν 459 βαθμῶν Φαρενάϊτ. (Τέτοιοι θόρυβοι «ραδιοκοσμικοὶ» εἶναι θεατοὶ στὴν τηλεόρασι σὰν πτῶσις χιονονιφάδων).

Ἕνα ραδιοτηλεσκόπιο εἶναι σὰν ἕνας γιγάντιος δέκτης τηλεοράσεως. Ὑπάρχει ἀντέννα, ἡ ὁποία συλλαμβάνει τὰ κοσμικὰ σήματα καὶ δέκτης, ὁ ὁποῖος τὰ διαχωρίζει καὶ μεγεθύνει. Ὁ χειριστὴς μᾶλλον βλέπει παρὰ ἀκούει: ἡ καταγραφὴ γίνεται μὲ σειρὰ γραμμές. « Ἐὰν καταφέρναμε νὰ πιάσουμε τεχνητὸν σῆμα ἀπὸ τὸ διάστημα, ἐξηγεῖ ὁ Ντραίηκ, θὰ ἐφαίνετο σὰν συναθροισμένο κτύπημα πάνω στὶς ἀκανόνιστες γραμμὲς ποὺ

χαράσσει ὁ φυσικὸς θόρυβος».

Τὸ σχέδιο τῶν ἐπιστημόνων ἦταν νὰ κατασκευασθοῦν μιὰ ἀντέννα τόσο μεγάλη ὥστε ν' ἀκροᾶται τοὺς μακρυνοὺς ἀστέρες κι' ἕνας δέκτης ἀρκετὰ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τοὺς ξένους θορύβους καὶ ἱκανὸς νὰ διϋλίζῃ τὸ ἐνδεχόμενον τεχνητὸν σῆμα μέσ' ἀπὸ τὴν φυσικὴ κοσμικὴ κακοφωνία. Μὲ τὴν πρόοδο τῆς ἠλεκτρονικῆς, ἡ ἔρευνα τόσο προχώρησε ἀπὸ τὴν περασμένη ἄνοιξι, ὥστε ὁ Ντραίηκ συνεπέρανε ὅτι τόσο μεγάλος πρέπει νἆναι ὁ ἀριθμὸς τῶν κατῳκημένων πλανητῶν στὸ σύμπαν, ὥστε μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς θὰ πρέπει νὰ κατοικοῦνται ἀπὸ ὄντα ἀνώτερα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἢ ὅπως τὸ εἶπαν οἱ φυσικοὶ τοῦ πανεπιστημίου Κόρνελ, Φίλιπ Μόρισονκαὶ Γκιουζέπε Κοκκόνι στὸ βρετανικὸ περιοδικὸ «Nature»: «Εἶναι ὑψίστως πιθανὸν ὅτι ἐπὶ μακρὸν τὰ ὄντα μιᾶς τέτοιας μακρυνῆς κοινωνίας θὰ ἀνέμεναν τὴν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης στὴν περιοχὴ τοῦ ἡλίου μας... ἔχοντας ἐγκαταστήσει δίκτυο ἐπικοινωνίας... καὶ περιμένοντας ὑπομονετικὰ στὰ ἀπαντητικὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ τοὺς ἔλεγαν ὅτι μιὰ νέα κοινωνία εἰσῆλθε στὴν κοινότητα τῆς νοήσεως».

Ἡ ἔρευνα θ' ἀρχίσῃ γιὰ σήματα μεταδιδόμενα ἐντὸς 15 ἐτῶν φωτὸς ἀπὸ τὴ γῆ, μὲ τὴν ὑπόθεσι ὅτι ὄντα τοῦ ἀπωτέρου διαστήματος θὰ ἔχουν κατασκευάσει ἕναν μεγα—βαττικὸν πομπόν, τοῦ ὁποίου τὰ σήματα νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ληφθοῦν ἀπὸ τὸν δικόν μας 85 ποδῶν δέκτην. Ὁ Ντραίηκ εἶναι βέβαιος ὅτι κάθε χρόνο θὰ βελτιώνεται ὁ ἐξοπλισμός του. Τὸν Δεκέμβριο 1960 θὰ εἶναι ἕτοιμος δέκτης 140 ποδῶν. Τὸ 1962 θὰ εἶναι ἕτοιμος, ἀπὸ τὸ Ναυτικό, δέκτης 600 ποδῶν (ὄγκου 20.000 τόννων χάλυβος). Τὰ δὲ ἀστεροσκοπεῖα Κόρνελ καὶ Ἐθνικὸν σχεδιάζουν ἤδη δέκτην 1.000 ποδῶν.

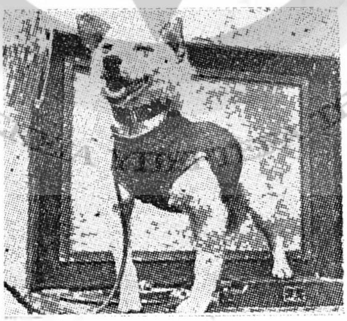
Ἀφοῦ ἐντοπίσουν τὸν «Ταῦ Θῆτα» καὶ τὸν «Ἔψιλον», ὁ Ντραίηκ καὶ οἱ συνεργάται του θὰ παρακολουθοῦν δέκα ὧρες ἡμερησίως ἐπὶ τριήμερον μήπως συλλάβουν κανένα σῆμα. Ἐὰν τὸ ἐπιτύχουν, θὰ τὸ καταγράψουν καὶ θὰ προσπαθήσουν ν' ἀνακαλύψουν τὸν κώδικα. Οἱ πιθανότητες ἀμέσου ἐπιτυχίας στὴν ἐπαφὴ εἶναι, φυσικά, ἐλαχιστότατες. «Ὄντα σ' ἐκείνη τὴν περιοχή, λέγει ὁ Στροῦβε, δυνατὸν νὰ ἀπέστειλαν σήματα—καὶ νὰ μὴ τὰ συνελάβαμε ἐμεῖς—ἐπὶ λεπτά, ἡμέρες, ἑκατονταετίες ἢ γαιολογικοὺς αἰῶνες. Μὴ λησμονοῦμε ὅτι μόλις πρὸ 25 ἐτῶν ἐγίναμε ἱκανοὶ νὰ κατασκευάσωμε ραδιοτηλεσκόπιο».

Γεφύρωσις τοῦ κενοῦ. Οἱ ἐπιστήμονες προτείνουν τὴν μὴ ἀποστολή, ἀλλὰ μόνον τὴν ἀκρόασι σημάτων ἐπὶ τοῦ παρόντος. Ἐὰν ἀποκαθίστατο ἐπικοινωνία μὲ νοήμονα ὄντα κάπου εἰς τὸ διάστημα, θὰ ἐπηκολούθει ἡ ἐπεξεργασία κοινῆς «γλώσσης». Ὁ δόκτωρ Ντραίηκ καὶ ὁ καθηγητὴς Κλῶντ Σάνον, μαθηματικὸς τῆς ἑταιρίας Μπέλλ, πιστεύουν ὅτι δὲν θὰ εἶναι ἀνυπέρβλητα τὰ φράγματα τῆς ἐπικοινωνί-

ας. Τὰ ὑποτιθέμενα παγκόσμια σύμβολα τῆς ἐπιστήμης (ὅπως αἱ συντεταγμέναι ἑνὸς ἁπλοῦ τετραγώνου ἢ ὁ περιοδικὸς πίναξ τῶν χημικῶν στοιχείων) θὰ μποροῦσε νὰ μεταδοθοῦν σὲ εἰκόνες συνοδευόμενες ἀπὸ τὶς λέξεις, ὅπως εἶναι τὰ παιδικὰ ἀλφαβητάρια. Ἐὰν μετεδίδετο μία λέξις, συνοδευομένη ἀπὸ τὴν τηλεορατική της εἰκόνα, θὰ ἐπετυγχάνετο κάποια συνεννόησις. Ἀλλὰ ὅποιο λεξιλόγιο καὶ ἂν χρησιμοποιηθῆ, ἡ ἀπάντησις σ' ἐρωτήσεις μας θὰ ἀπαιτοῦσε μακρότατο χρονικὸ διάστημα, λόγῳ τῶν ἀπιθάνων ἀποστάσεων. Ἴσως νὰ ἐχρειάζοντο 100 ἔτη γιὰ τὴν ἀποσαφήνισι ἑνὸς μηνύματος...

Μερικοὶ πολὺ αὐστηροὶ ἐπιστήμονες διαφωνοῦν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀπαντήσεως, ἐὰν ἐκεῖνοι ἐλάμβαναν τὸ σῆμα. Ὁ Ἄλμπερτ Χὶμπς τοῦ Πολυτεχνείου Καλιφορνίας λέγει: «Πῶς οἱ ἄνθρωποι συμπεριφέρονται στοὺς ἀνθρώπους διαφορετικοῦ πολιτισμοῦ, διὰ μέσου τῆς ἱστορίας; Τοὺς πολεμοῦν. Οἱ κίνδυνοι λοιπὸν μιᾶς ἀπαντήσεως εἶναι τρομεροί. Γιὰ τοὺς διαστημανθρώπους, ἐμεῖς μπορεῖ νὰ θεωρούμεθα ὡς ἐξαιρετικά... βώδια». Κατὰ τὸν Χίμπς, θὰ πρέπει μόνον νὰ ἀκροώμεθα — σὰν τὰ ζῶα τῆς ζούγκλας. Ἀλλὰ ἡ τελικὴ καὶ μνημειώδης εἰρωνία θὰ ἦτο: Ὅλοι νὰ ἀκροῶνται καὶ κανεὶς νὰ μὴν ἐκπέμπῃ.

Τὸ περίεργο, ὅμως, πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου χρειάζεται συνομιλία. Ὁ διάσημος χημικὸς Χάρολδ Γιούρυ (βραβεῖον Νομπὲλ) ἐδήλωσε: «Σὲ κάποιον ἄλλο κόσμο, ποὺ δὲν τὸν ξέρουμε, ἄλλα νοήμονα ὄντα μπορεῖ νὰ συζητοῦν γιὰ τὴν πιθανότητα ζωῆς σὲ ἄλλους πλανῆτες. Ἡ ἐπαφὴ μαζί τους θὰ ἦταν τὸ ὑπεράνω κάθε φαντασίας θαυμασιώτερο πρᾶγμα».

Ἡ Στρέλκα, ἡ πρώτη ταξιδιῶτις «ἀλλέ — ρετοὺρ» στὸ Διάστημα.

Ο ΑΠΟΚΡΥΦΙΣΜΟΣ

ΚΑΙ Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

Σύνοψις τῶν συζητήσεων στὴν 5η ἐθνικὴ διάσκεψι τοῦ ἀμερικανικοῦ τμήματος τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, στὸ Μαιάμι

Ἀπὸ τὸ The American Theosophist

1. Τί εἶναι Διάστημα;

Διαστημα μὲ τὴν συνήθη καὶ λαϊκὴ ἔννοια τῆς λέξεως, σημαίνει μιὰ κενὴ θέσι, ἕνα δέκτη ἢ μιὰ περιοχὴ ποὺ μπορεῖ νὰ περιλάβη κάτι. Συχνὰ τὴν χρησιμοποιοῦμε σὰν συνώνυμη τῆς λέξεως «θέσις». Ἐνῶ αὐτὴ εἶναι ἡ πολὺ περιωρισμένη σημασία τῆς λέξεως διάστημα, ἡ Θεοσοφία καὶ ἡ «Μυστικὴ Διδασκαλία» τῆς ἔχουν δώσει βαθύτερη ἔννοια καὶ σημασία. Γενικὰ ὑποτιθεται ὅτι τὸ σύμπαν ἀποτελεῖται ἀπὸ διάστημα γεμισμένο μὲ ὕλη καὶ ἐνέργεια, ἑπομένως ἡ λαϊκὴ ἀντίληψις θεωρεῖ τὸ διάστημα σὰν μιὰ περιοχὴ ὅπου δυνατὸν νὰ λάβη χώραν ἐκδήλωσις, ὅπου ὑφίσταται ὕλη καὶ ἐνέργεια. Ἡ «Μυστικὴ Διδασκαλία» ὅμως δέχεται συσχετισμὸ μεταξὺ διαστήματος, ὕλης καὶ ἐνεργείας, δεδομένου ὅτι τὸ διάστημα τὸ θεωρεῖ συνειδητὸ καὶ οὐσιαστικό, ὡς ρίζα ἢ προέλευσι τόσον τῆς ὕλης ὅσον καὶ τῆς ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι εἶναι φυσικαὶ διαφέρουσαι ὄψεις τοῦ ἰδίου πράγματος, ἤτοι τοῦ διαστήματος, τῆς ὑστάτης πραγματικότητος, ἀποκαλουμένης καὶ «Ἀκάσα».

Γιὰ νὰ φθάσουμε σὲ κάποια κατανόησι τοῦ τι εἶναι διάστημα, πρέπει νὰ ἀρχίσουμε ἀπὸ τὴν δική μας πεῖρα, να ξεκινήσουμε τὴν μελέτη ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου εἴμαστε, ὥστε νὰ προχωρήσουμε ἐκεῖ ὅπου δὲν εἴμαστε. Τὸ διάστημα πραγματικὰ εἶναι συνειδητότης καὶ ἀπὸ κοσμικῆς ἀπόψεως μιὰ εὐρεῖα καὶ ἀπρόσιτη συνάθροισις ἀναρίθμητων δημιουργικῶν ἱεραρχιῶν ποὺ τελοῦν ἐν δημιουργίᾳ ἑνὸς ἐκδηλωμένου Ὄντος. Θὰ μᾶς βοηθοῦσε ὅμως να τὸ ἐννοήσουμε αὐτό, ἐαν αἰσθανόμαστε τὸν ἑαυτόν μας ἕκαστος σαν ἕνα σύμπαν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κινοῦνται μυριάδες σημείων συνειδητότητος ἀτόμων καὶ πῶς ζοῦμε καὶ κινούμεθα καὶ διατηροῦμε τὴν ὕπαρξί μας στὸ διάστημα, τα ὅρια καὶ τὶς διαστάσεις τοῦ ὁποίου ἀδυνατεῖ καὶ νὰ συλλάβη ἡ φαντασία μας, κατὰ ἀναλογο τρόπο καὶ αὐτὲς οἱ ἐξελισσόμενες ὀντότητες, τὰ ἄτομα τῶν σωμάτων μας, κινοῦνται σὲ κάτι το ὁποῖον φαίνεται ἀναμφιβόλως γι' αὐτοὺς σαν μιὰ εὐρεῖα καὶ ἀπρόσιτη σπιθαμὴ διαστήματος. Ἡ οὐσία τοῦ διαστήματος δὲν θὰ μπορέση ποτὲ νὰ κατανοηθῆ ἀπὸ τὸν πεπερασμένο νοῦ, μολοντοῦτο εἶναι τὸ πεδίον ποὺ μᾶς παρέχει τὴν πεῖρα τοῦ ὅτι εἴμαστε ζῶντες.

Ἀπὸ τὸ διάστημα προέρχεται τὸ πᾶν καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξη τίποτε ἔξω ἀπὸ αὐτό. Τὸ διάστημα ἐπιβάλλει ἰδιότητες τόσο στὴν ὕλη ὅσο καὶ στὴν ἐνέργεια, διότι εἶναι ἡ Θεία Τάξις στὸ σύμπαν. Εἶναι ἡ οὐσιαστικὴ σημασία τῆς Ὑπάρξεως, εἶναι σὲ περιωρισμένη ἔννοια, ὁ Λόγος. Ἀπεκλήθη ἡ Μία Ἀπόλυτος Ἀλήθεια ἡ αἰώνια, ἄφθαρτη, παντοδύναμη καὶ παντεποπτεύουσα Πρώτη Ἀρχὴ τοῦ σύμπαντος καὶ ἡ ἀπαρχὴ καὶ θεμέλιο κάθε πράγματος, παραμένουσα πάντοτε ἡ ἴδια καὶ ἀδιαίρετη. Ἀποκτῶντας μιὰν ἰδέα τοῦ διαστήματος καὶ πεῖρα τοῦ τὶ εἶναι, μπορεῖ

κανεὶς ν' ἀποκτήση ἔπειτα κάποια μικρὴ ἰδέα τοῦ ἀναλλοίωτου τῆς θεότητος, ἡ ὁποία μολαταῦτα δημιουργεῖ, ἡ ὁποία εἶναι ἄναρχη καὶ ἀτέρμων, τὸ ἀπεριόριστο Πᾶν καὶ τὸ πεδίον ἐνεργείας τῆς Παγκόσμιας ζωῆς. Τὸ νὰ δημιουργεῖ καὶ νὰ διατηρεῖται ἀναλλοίωτος φαίνεται παράδοξο. Τὸ κλειδὶ γιὰ τὴν λύσι του μπορεῖ νὰ βρεθῆ στὸ ποίημα, ποὺ ἀναφέρει ἡ Μπλαβάτσκυ στὴν «Μυστικὴ Διδασκαλία», σχετικὰ μὲ τὴν ἐσωτερικὴ κατήχησι:

«Ποιὸ εἶν' ἐκεῖνο, ποὺ πάντα ὑπάρχει;

—Τὸ διάστημα, ἡ Ἀνουπαδάκα (ἄνευ γονέων).

—Ποιό εἶν' ἐκεῖνο, ποὺ πάντα ὑπῆρχε;

—Τὸ Σπέρμα στὴν Ρίζα.

—Ποιό εἶν' ἐκεῖνο ποὺ πάντα θὰ ὑπάρχη;

—Ἡ Μεγάλη Πνοή.

—Ὑπάρχουν λοιπὸν τρεῖς Αἰώνιοι;

—Ὄχι. Οἱ τρεῖς εἶναι ἕνα. Αὐτὸ ποὺ πάντα ὑπάρχει, εἶναι ἕνα. Αὐτὸ ποὺ πάντα ὑπῆρχε, εἶναι ἕνα. Αὐτὸ ποὺ θὰ ὑπάρχη πάντα, εἶναι ἕνα. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ Διάστημα».

Τὸ Διάστημα εἶναι ἕνα ἀπέραντο καὶ δίχως ὅρια ὅλον. Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀναρίθμητες δημιουργικὲς Ἱεραρχίες, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀναρίθμητες μυριάδες ὄντων σὲ διάφορα στάδια καὶ πεδία ἐξελίξεως.

2. Τί εἶναι ἐσώτερον διάστημα;

Ἡ ἀντίληψις τοῦ διαστήματος ὡς συνειδητότητος, καθὼς περιγράφεται στὴν «Μυστικὴ Διδασκαλία» καὶ τὶς «Ἐπιστολὲς τῶν Διδασκάλων», βοηθάει στὴν κατανόησι τοῦ τί εἶναι τὸ ἐσώτερον διάστημα, διότι διαφωτίζει τὴν φύσι τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀτόμου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὡς δημιουργικῆς ἱεραρχίας, καθὼς καὶ τὴν θέσι ποὺ αὐτὴ ἡ ἱεραρχία κατέχει στὸ σχέδιο τῆς ἐξελίξεως. Οἱ χῶροι τοῦ ἐσωτέρου διαστήματος, ἢ τὰ ἄνευ χώρου διαστήματα, περιεγράφησαν ὡς πεδία συνειδητότητος. Ἡ Μπλαβάτσκυ γράφει ὅτι τὸ διάστημα «ἀπὸ τὴν ἀδιαφοροποίητη πρὸς τὴν διαφοροποιημένη ἐπιφάνεια ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑπτὰ στρώματα. Τὰ γνωρίζουμε ὡς πεδία τῆς φύσεως, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν ἐπακριβῆ τους ἀνταπόκρισι στὴν ἀτομικὴ σύστασι τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι τὰ πεδία τῆς φύσεως, ποὺ ἀπαρτίζουν τὸ ἄνευ χώρου διάστημα, τοὺς κόσμους τῶν ἀνωτέρων διαστάσεων, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξερεύνησις ἄγει στὸ ὕπατον ἕνα σημεῖον τῆς ἐσωτερικῆς πραγματικότητος, τῆς ἄνευ ὅρων ἐνημερώσεως. Ἡ ἐξερεύνησις τοῦ βάθους αὐτοῦ μέσα στὸν ἄνθρωπο τὸν ἄγει στὴν πηγὴ τῆς ὑπάρξεώς του — τὸ Ἀπόλυτον— ἀπὸ τὸ ὁποῖον καὶ προέκυψε ἡ ὁλικὴ φύσις τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ σχέσις μεταξὺ τοῦ ἐσωτερικοῦ διαστήματος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ διαστήματος εἶναι σχετικὴ καὶ ἀείποτε μεταβλητή. Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐνημερότητα τοῦ ἀτόμου, ἀπὸ τὴν κατάστασι τοῦ νοῦ. Στὸ φυσικὸ πεδίον τῆς συνειδητότητος ὁ ἄνθρωπος εἶναι πραγματικὰ περιωρισμένος σὲ πολὺ στενὸ χῶρο. Ἡ Μπλαβάτσκυ, ὅμως, ἐξώρκιζε τοὺς μαθητές της ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν «μάγια» (αὐταπάτη), ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι φυλακισμένος στὸ κλουβὶ τοῦ διαστήματος, διότι ἐνόσω ἡ συνειδητότης τοῦ ἀνθρώπου ἐξαπλώνεται πέραν τοῦ φυσικοῦ πεδίου, γιὰ νὰ κατακτήση τὸ ἀστρικὸ καὶ νοητικό, τὸν ὑψηλότερο Ἑαυτό, καὶ πέραν ἀκόμη, τότε ἀνέρχεται βαθμηδὸν ἀπὸ τὶς αὐτοεπιβληθεῖσες περιωρισμένες συνθῆκες γιὰ νὰ γνωρίση τὸν ἑαυτό του σὰν ἕνα μὲ τὸ διάστημα, ἐσωτερικὸ καὶ ἐξωτερικό.

Στὴν ἔρευνά του, ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ τείνη στὴν κατανόησι τοῦ Ἀπολύτου Ἑνός, ἀπὸ τὸ ὁποῖον τὰ πάντα προῆλθαν. Καθὼς τὸ φυσικὸ ἄτομον μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ σὰν μικροκοσμικὸ σύμπαν, ἔτσι καὶ τὸ ἄτομον περιέχει μέσα του τὰ ἴδια βασικὰ ἀρχέτυπα, ποὺ ὑφίστανται στὸν μακρόκοσμο, τὸ εὐρύτερο σύμπαν.

Στὴν σπουδὴ τοῦ ἐξωτερικοῦ διαστήματος ὁ ἄνθρωπος χρησιμοποιεῖ τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὶς ἀντιλήψεις τῆς ἐπιστήμης ὡς βοηθήματα τοῦ τυπικοῦ νοῦ του. Στὶς περιοχὲς τῶν ἀνωτέρων φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν ὁ σπουδαστὴς ἐργάζεται μὲ ἀντικειμενικὲς ἰδέες καὶ λειτουργίες, ἐνῶ ἐγγίζει πρὸς τὰ σύνορα τῶν δυνατοτήτων τοῦ τυπικοῦ νοῦ. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ἀρχίζει νὰ ἀποκτᾶ ἐμπειρία τῶν μεγάλων παγκοσμίων ἰδεωδῶν καὶ τείνει νὰ ἐρευνήση, δι' ὑποκειμενικῶν μέσων, τοὺς κόσμους τῶν ζώντων ἀρχετύπων.

Μολονότι εἶναι ἀρχικὰ περιορισμένος στὸν τυπικὸ νοῦ, ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ πειραματισθῆ στὰ ἐσωτερικὰ διαστήματα τοῦ ἀρχετύπου κόσμου, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῆ. Μόνον ὅταν ἐργασθῆ μὲ ἐξυψωμένη συνειδητότητα θὰ μπορέση νὰ φθάση σὲ ἐμπειρία μὲ συναίσθησι τοῦ ἐσωτερικοῦ διαστήματος.

Ὁ σκεπτόμενος ἄνθρωπος μπορεῖ κάποια φορὰ νὰ ἀσκήση διαίσθησι Αὐτὸ ποὺ ἀποκαλεῖται δημιουργικὴ ἔμπνευσις δὲν εἶναι παρὰ στιγμιαία ἀστραπὴ μιᾶς κοιμωμένης ἰδιότητος. Ἡ ἐμπειρία τοῦ ἐσωτερικοῦ διαστήματος ἐπίσης ἐπέρχεται κατὰ διαφόρους τρόπους. Συνήθως, τὴν ὑποβοηθεῖ ἡ ἐξασθένησις τοῦ ἐλέγχου τῆς προσωπικότητος, μὲ παράλληλη αὔξησι τῆς ἐνημερότητος τοῦ ἀνωτέρου Ἐγώ. Συχνὰ ἕνα κρίσιμο σημεῖο ἀσθενείας προκαλεῖ ἐπέκτασιν τῆς δραστικότητος Ἡ πρὸ τοῦ θανάτου στιγμὴ ἐπίσης εἶναι εὐκαιρία γιὰ τέτοια ηὐξημένη ἐνημερότητα. Ἕνα βίαιο δυστύχημα μπορεῖ ἐπίσης νὰ προκαλέση σχισμὴ στὸ παραπέτασμα μεταξὺ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ διαστήματος. Ἡ χρῆσις φαρμάκων, ἡ ὕπνωσις, ὁ ἀσκητισμός, ὅλ' αὐτὰ μπορεῖ νὰ φέρουν βραχεῖα ἐνημέρωσι περὶ τοῦ τί ὑπάρχει πέραν τοῦ κόσμου τῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικοτητος Ἡ Θεοσοφία, ὅμως, ὑποστηρίζει ὅτι ὑπάρχει μεγάλος κίνδυνος σὲ τέτοιες περιπτώσεις, ὅπου ἡ ἐνημέρωσις γιὰ τὸ ἐσωτερικὸ διάστημα ἐκβιάζεται μὲ ἀνώμαλα μέσα. Ὑπάρχουν ἄλλα μέσα, ἀσφαλέστερα καὶ ὑγιεινότερα, χωρὶς ψυχικοὺς τραυματισμούς, γιὰ τὴν προσέγγισι τῆς διαισθήσεως. Οἱ θρησκεῖες προσέφεραν διακριτικὴ προσέγγισι ὑπὸ τὴν μορφὴ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς λειτουργίας, τῆς μοναστικῆς ζωῆς καὶ τοῦ διαλογισμοῦ. Ἐπίσης ὁ Τεκτονισμὸς καὶ ἡ τελετουργία τῆς ἐπικλήσεως ἀπετέλεσαν, ἐπὶ αἰῶνες, γιὰ μερικούς, μιὰ ἀτραπὸ πρὸς τὴν ἐμπειρία τοῦ Πραγματικοῦ.

Πάντως, καὶ ὅταν ἡ πραγματικότης τοῦ ἐσωτερικοῦ διαστήματος γνωσθῆ, ἡ οὐσία της παραμένει σχετικὰ ἀναμετάδοτη.

Τὰ μεγάλα ἔργα τῆς τέχνης καὶ τῆς φιλολογίας πολὺ συχνὰ εἶναι βουβὴ ἐξωτερίκευσις τέτοιας ἐμπειρίας στὴ ζωὴ τοῦ ἀτόμου. Ἡ ἐμπειρία αὐτή, εἴτε εἶναι μέρος ὁμαδικῆς προσπαθείας, εἴτε ἀτομικῆς, ἐπιδρᾶ στὸν χαρακτῆρα, σαν ἀλάθευτο σημάδι τῆς φύσεως σ' αὐτοὺς ποὺ γνωρίζουν Ἡ ζωὴ τόσων ἁγίων καὶ σοφῶν, ἀφιερωμένων στὴν ὑπόθεσι τῆς ἀνθρωπίνης κατανοήσεως ἀποτελεῖ ἔκδηλη ἀπόδειξι τῆς πείρας των σ' αὐτὴν τὴν περιοχὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ διαστήματος

3. Ποιὲς σύγχρονες ἰδέες περὶ διαστήματος ἀναφέρονται στὶς θεοσοφικὲς ἀντιλήψεις περὶ διαστήματος.

Στὰ πρῶτα χρόνια τῆς θεοσοφικῆς κινήσεως, ἡ Μπλαβάτσκυ καὶ ἄλλοι ᾐσθάνοντο τὴν ἀνάγκη να τονίζουν ὅτι ἡ Θεοσοφία ἐστρέφετο κατ' εὐθεῖαν ἐναντίον τῆς ματεριαλιστικῆς καὶ μηχανιστικῆς τάσεως τῆς τότε ἐπιστήμης. Σήμερα οἱ Θεόσοφοι χαίρουν διαπιστώνοντας ὅτι ἔχει κατὰ πολὺ ἀλλάξει ἡ τάσις τῆς σύγχρονης ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Ἡ ἔρευνα τῆς φυσικῆς εἰσῆλθε πλέον στὸν χῶρο τῆς «μὴ ὑλικῆς πραγματικότητος», μὲ τὴν ἐργασία της γιὰ τὰ πεδία ἰσχύος, τὸ χῶρο — χρόνο καὶ τὴν ὕλη — ἐνέργεια. Ὁ ἀρχαῖος ὁρισμὸς τῆς λέξεως «ἄτομον» ἐσήμαι-

νε τὸ ἐλάχιστον ἀόρατον μόριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον εἶχε ἀποτελεσθῆ ἡ ὕλη, ποὺ ἦτο ἀδύνατον νὰ «ταμῆ». Ἀφ' ὅτου, ὅμως, ἐνεφανίσθη ἡ νέα ἀτομικὴ φυσικὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος

Ἔλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ Συγγραφεὺς τῆς «Μυστικῆς Διδασκαλίας».

κατώρθωσε τὰ τάμη τὸ ἄτομον, ἀκόμη καὶ ὁ τυχὼν διαβάτης γνωρίζει πὼς ἐκεῖνο ποὺ ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ κατωτάτη ὑποδιαίρεσις τῆς ὕλης, ποὺ ἦτο περαιτέρω ἀδιαίρετον, στὴν πραγματικότητα ἀποτελεῖται ἀπὸ διάστημα καὶ ἠλεκτρισμό. Οἱ παληὲς ἰδέες περὶ διατηρήσεως τῆς ὕλης, καὶ τῆς ἐνεργείας παρεχώρησαν τὴν θέσι τους στὴν γνῶσι περὶ τῆς συνεχοῦς ἐναλλαγῆς καὶ ὑποκαταστάσεως ὕλης καὶ ἐνεργείας. Μιὰ ἡμέρα ἡ ἔρευνα θὰ χρησιμοποιήση λεξιλόγιο παρεμφερὲς μ' ἐκεῖνο τῆς «Μυστικῆς Διδασκαλίας».

Σύμφωνα μὲ τὴν «Μυστικὴ Διδασκαλία» τὸ σύμπαν ὡς ἐκδηλωμένο διάστημα εἶναι ρυθμικῆς φύσεως, μὲ κύκλους ἀναπτύξεως καὶ παρακμῆς, ἐπεκτάσεως καὶ συσπειρώσεως («μανβαντάρα» καὶ «πραλάγια»). Ἕνας ἀριθμὸς ἐπιστημόνων ἄρχισαν νὰ προωθοῦν θεωρίες περὶ τῆς ρυθμικῆς φύσεως τοῦ κόσμου, βάσει ἐπιστημονικῶν πειραμάτων.

Ἡ διερεύνησις τοῦ ἀνθρώπου στὸ ἐξωτερικὸ διάστημα, μὲ ἐργαλεῖα τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης, πλησιάζει στὸ σημεῖο ὅπου θ' ἀρχίση νὰ γίνεται ἐνήμερος περὶ τοῦ διαστήματος ὡς πηγῆς τῶν πάντων. Καὶ τότε θὰ στραφῆ πρὸς τὰ ἔνδον. Τοῦτο ἔχει ἤδη ἀρχίσει σὲ μιὰ ἄλλη περιοχὴ ἐρεύνης, τὴν ψυχολογία τοῦ βάθους, ἂν καὶ σὲ περιωρισμένο βαθμό. Τὰ τελευταῖα χρόνια ἐξετάζονται μὲ συμπάθεια καὶ προσοχὴ ὡρισμένες ἀπόψεις τῆς ἐσωτερικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἐθεωροῦντο ἄλλοτε ὑπολείμματα φυλετικῆς δεισιδαιμονίας, ἀπεκαλύφθη δὲ ὅτι ὑπάρχουν μέσα στὴν συνειδητότητα τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς καὶ στὴν ἀντικειμενικὴ πεῖρα τοῦ κόσμου, ὅλα ἐκεῖνα τὰ παγκόσμια σύμβολα καὶ ἀρχέτυπα. Καὶ πάλι ἡ νεώτερη σκέψις στρέφεται πρὸς τὶς ἰδέες τῆς Θεοσοφίας, ὅπως τὴν ἐξέφρασαν στὰ ἔργα των ἡ Μπλαβάτσκυ, ἡ Μπέζαντ καὶ ὁ Λεντμπῆτερ.

Τὰ συγγράμματα αὐτὰ ἐμφανίζουν τὸν ἄνθρωπο σὰν μικρογραφία τοῦ σύμπαντος, ποὺ παραδόξως τὸ ἕνα εἶναι καθρέφτης τοῦ ἄλλου. Περαιτέρω, ἡ «Μυστικὴ Διδασκαλία» συμπίπτει σὲ πολλὰ μὲ τὴν θεωρία τοῦ Ἀϊνστάϊν περὶ «πεδίων» καὶ καταδεικνύει ὅτι καθὼς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα «πεδίον δυνάμεως» μέσα σ' ἕνα εὐρύτερο πεδίον, ὑπάρχει μιὰ συνεχὴς δυναμικὴ ἐναλλαγὴ δυνάμεων μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ περιεκτικωτέρου πεδίου στὸ ὁποῖον ζῆ, κινεῖται καὶ ὑφίσταται. Ἔτσι, σκέψεις, αἰσθήματα, ἐνέργειες ὡς δυνάμεις ἐκφραζόμενες ἀπὸ τὸ ἄτομον, στὴν πραγματικότητα ὄχι μόνον ἀντανακλοῦν τὸ κοσμικὸν σχέδιον τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ μέρος, ἀλλὰ καὶ ἀσκοῦν ἐπίδρασι στὸ ἴδιο τὸ σχέδιο. Τὰ πλατειὰ διαγράμματα τοῦ κόσμου ἀντανακλῶνται στὰ ἔνδον· τὰ ἀπείρως μικροσκοπικὰ διαγράμματα ἀπὸ τὰ ἔνδον ἀντανακλῶνται στὸν κόσμο. Καθὼς φαίνεται, οἱ ἰδέες τῆς εὐρύτητος ἢ τῆς μικροσκοπι-

κότητος εἶναι σχετικὲς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦ θεωμένου καὶ θὰ μποροῦσε νὰ συμπεράνη κανεὶς ὅτι ἐσωτερικὸ διάστημα καὶ ἐξωτερικὸ διάστημα εἶναι ἀντικρυνὲς πλευρὲς τῆς ἴδιας γωνιᾶς.

4. Τί προβλήματα θέτει ὁ αἰὼν τοῦ διαστήματος στὸν σύγχρονον ἄνθρωπο.

Ἡ πρόοδος τοῦ ἀνθρώπου θὰ μποροῦσε νὰ ὁρισθῆ ὡς αὔξησις τῆς ἐνημερώσεώς του τῶν σχέσεων μεταξὺ τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τοῦ περιβάλλοντός του καὶ ἐντὸς τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τοῦ περιβάλλοντός του. Θὰ μποροῦσε νὰ λεχθῆ ὅτι καθόσον ὁ ἄνθρωπος ἀντιλαμβάνεται αὐτὸν τὸν συσχετισμό, μεγαλώνει τὸ ἀνάστημά του σὰν ἀνθρώπου. Ὁ εἰκοστὸς αἰὼν εἶδε τὴν γέννησι πολλῶν νέων μέσων ἐπαφῆς, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος μπόρεσε νὰ ἐπικοινωνῆ μὲ τοὺς συνανθρώπους του, ἀλλ' ἀκόμη καὶ νὰ ἐπικοινωνῆ ἀποτελεσματικώτερα μὲ τὴν ἐσωτερική του φύσι. Ὁ κόσμος ἔγινε πολὺ μικρὸς γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος μπορεῖ, ἂν θέλη, νὰ περιέλθη τὶς μεγαλύτερες πόλεις τοῦ κόσμου σ' ἕνα μῆνα. Ἔφθασε νὰ ἐπεκτείνη τὶς γνώσεις του γιὰ τοὺς ἄλλους πλανῆτες τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος. Οἱ λέξεις χρόνος καὶ διάστημα ἔγιναν ἑλκυστικὲς ἀκόμη καὶ γιὰ τὸν μέσον ἄνθρωπο. Σαρώθηκαν οἱ παληὲς θεωρίες καὶ οἱ σημερινὲς μπορεῖ νὰ μὴν στέκωνται αὔριο. Τὰ κριτήρια τῶν ἀποστάσεων τῆς παληᾶς ἐποχῆς δὲν ὑπάρχουν σήμερα, μὲ τὴν ἀνάπτυξι τῆς πυραυλοκίνητης ἀεροπορίας καὶ τῆς μακρᾶς ἀκτῖνος τηλεοράσεως. Μᾶς φαίνονται οἱ προσπάθειες τοῦ παρελθόντος μόλις αἰῶνος γιὰ τὰ ἀτμήλατα τραῖνα καὶ τὰ «ἀλογάκια ἐξπρὲςς» σὰν θολὲς εἰκόνες πολὺ μακρινῶν ἐποχῶν...

Ὁ ἄνθρωπος ζῆ μὲ κανόνες, μὲ ἐξηρτημένες ἀντιλήψεις. Χρειάζεται τὸ αἴσθημα τῆς σταθερότητος κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του, ἢ ἔτσι νομίζει. Γι' αὐτὸ προβλέπεται ν' αὐξηθῆ ἡ πίεσις γιὰ ψυχολογικὴ προσαρμογὴ καὶ ἰσορροπία κατὰ τὸν ἐπερχόμενον αἰῶνα τοῦ διαστήματος. Αἰσθάνεται ὅτι ἀποτελεῖ ἀπειλὴ ἡ προσκόλλησις σὲ ἰδέες ἄχρηστες πιά. Ἡ αὔξησις τῶν ἐπικοινωνιῶν καὶ μεταφορῶν καὶ ἡ προβολὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἰδεῶν του στὸ ἐξωτερικὸ διάστημα, ἐνῶ φαινομενικῶς θὰ ἐκθρέψουν τὴν εὐκαμψία τῆς σκέψεως, ἐπίσης θὰ ἀποσαφηνίσουν τὴν πραγματικότητα, ὅτι ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος δὲν θὰ μπορῆ πιὰ νὰ κρύβεται καὶ νὰ ζαρώνη πίσω ἀπὸ ξεφτισμένες πίστεις καὶ ἰδέες. Καθημερινὰ ἀνακαλύπτονται ἀπὸ ποικίλες διεθνεῖς ὀργανώσεις βοηθείας θύλακοι φτώχειας, πείνας καὶ ἀμαθείας σὲ μέχρι τώρα ἀπρόσιτες περιοχὲς τῆς ὑδρογείου, ἀρχίζει δὲ ἀργὰ νὰ καλλιεργῆται στὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι αὐτὸς εἶναι πραγματικὰ ὁ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὁ νέος αἰὼν τοῦ διαστήματος προκαλεῖ τώρα ὅλους τοὺς ἄνδρες καὶ τὶς γυναῖκες νὰ γίνουν ἐνήμεροι σχετικὰ μὲ τὶς συνθῆκες ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ ἄγνοια δὲν θὰ εἶναι πιὰ δικαιολογία γιὰ τὴν ἀδράνειά μας στὸν τομέα τῆς ἀδελφότητος καὶ τῆς βοηθείας.

Ἡ αὔξησις τῶν ἐπικοινωνιῶν δὲν ἐφώτισε μόνον ἐκτάσεις ποὺ ἦσαν ἕως τώρα στὸ σκοτάδι, ἀλλὰ καὶ ὑπεγράμμισε τὴν ἀνάγκη προσοχῆς τοῦ ἐσωτερικοῦ μας ἑαυτοῦ. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει τώρα νὰ ἐπανεξετάση τὶς παροῦσες ἀντιλήψεις του γιὰ τὴν φύσι του. Πρέπει ν' ἀντιληφθῆ ὅτι σήμερα εἶναι σὲ θέσι ἀπομονώσεως ἐγωκεντρικῆς, μὲ τὸ νὰ πιστεύη ὅτι αὐτὸς εἶναι τὸ κέντρον τοῦ σύμπαντος, τὸ κέντρον τῆς συνειδητότητος τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἡ ἐπιστήμη τοῦ λέγει ὅτι μπορεῖ νὰ μὴν ἀποτελῆ αὐτὸς τὴν μόνην ἀνθρωπότητα στὸ σύμπαν, πρᾶγμα ποὺ ἡ «Μυστικὴ Διδασκαλία» τὸ θεωρεῖ γεγονός. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει ν' ἀποκτήση καινούργια ἰδέα περὶ τῆς θέσεώς του στὸ σχεδιάγραμμα τῶν πραγμάτων σὰν ἄτομο καὶ σὰν μέρος ὁμάδος σχετιζομένης μὲ ἄλλες ὁμάδες μέσα σ' ἕνα διακοσμικὸ σχέδιο ἐξελίξεως.

Ζαχ. Παπαντωνίου

Ψαλμοὶ

Κύριε, στὴν κατοικία μου βροντᾶ ὁ κεραυνός σου. Δοξασμένο τ' ὄνομά σου στὸν αἰῶνα!

Κύριε, πόσο θεῖα ἐγνώρισες τὸ μέρος ποὺ ἔπρεπε νὰ χτυπηθῶ! Μόνο φωτιὰ σταλμένη ἀπὸ σένα μποροῦσε νὰ βρεῖ τὸ βαθύτερο τῆς ἀγάπης μου καὶ νὰ τὸ κάνει στάχτη.

Ὁ κεραυνός σου μοῦ σπάραξε τὸν κῆπο τῆς στοργῆς μου. Ὁ κεραυνός σου μοῦ βύθισε τὴ βρύση τῶν δακρύων. Ἀκούω τὴ βροντή του μέσα στὸ χάος τῆς ψυχῆς μου. Εὐδόκησες νὰ λάμπω ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ πόνου!

Κύριε, μοῦ ἔλειπεν ὡς τώρα τὸ δεῖγμα τῆς μεγάλης σου καλωσύσης—ἡ καταστροφή. Ναί, εἶχα κάποτε χαμογελάσει—κάποτε εἶχα ἐλπίσει, κάποτε βρῆκα τὴ ζωὴ ὡραία. Εἶναι ἀλήθεια. Εἶχα κάμει ὅλες αὐτὲς τὶς ἁμαρτίες! Ἀλλὰ σὺ εὐδόκησες νὰ μὲ ξυπνήσεις.

Στὸν πόνο ποὺ μὲ βύθισες εἶναι ἀδύνατο πλέον ν' ἀκούσω τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὶς ἅρπες τῶν λογισμῶν ποὺ σὲ δοξάζουν κι' ἀπ' τὸ ποτάμι τῆς αἰωνιότητος ποὺ τρέχει στὰ πόδια σου.

Τὸ κυπαρίσσι τῆς ζωῆς μου σαλεύει τὴν κορφή του πρὸς τοὺς οὐρανούς. Βράδι καὶ πρωὶ περιμένει πῶς θὰ καταδεχτεῖς νὰ τὸ κάψεις, τὸ μαῦρο κυπαρίσσι ποὺ τὸ ξέχασαν οἱ κεραυνοί σου, Κύριε!

(«Πεζοὶ ρυθμοί»)

Ὁ Χρυσὸς Κανόνας τῆς Ἀνθρωπότητος

Στὰ ἱερὰ κείμενα τῶν μεγάλων θρησκειῶν

Β ρ α χ μ α ν ι σ μ ό ς: Τοῦτο εἶναι τὸ ἄθροισμα τοῦ καθήκοντος: Μὴν πράττεις στοὺς ἄλλους ἐκεῖνο ποὺ θὰ σοῦ προξενοῦσε πόνο ἂν οἱ ἄλλοι τὸ ἔπρατταν σὲ σένα.

Μαχαβαράτα 5. 1517

Β ο υ δ δ ι σ μ ό ς: Μὴ βλάπτεις ἄλλους μὲ τρόπους ποὺ θὰ ἐφαίνοντο βλαβεροὶ καὶ σὲ σένα.

Οὐδαναβάργκα 5. 18

Ἰ ο υ δ α ι σ μ ό ς: Αὐτὸ ποὺ εἶναι μισητὸ σὲ σένα, μὴν τὸ πράττεις στὸ συνάνθρωπό σου. Αὐτὸ εἶναι ὁλάκερος ὁ Νόμος, ὅλα τὰ λοιπὰ εἶναι σχόλια.

Ταλμούδ, Σαμπὰτ 31 α.

Ἰ σ λ α μ ι σ μ ό ς: Κανεὶς σας δὲν εἶναι πιστός, μέχρις ὅτου ἐπιθυμήση γιὰ τὸν ἀδελφό του αὐτὸ ποὺ ἐπιθυμεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του.

Σουνὰν

Κ ο μ φ ο υ κ ι α ν ι σ μ ό ς: Ὑπάρχει ἕνα ρητὸ ποὺ νὰ ἰσχύῃ γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ ἑνὸς ἀνθρώπου; Ἀσφαλῶς, εἶναι τὸ ρητὸ τῆς ἀγάπης: Μὴν πράττεις στοὺς ἄλλους ὅ,τι δὲν θὰ ἤθελες νὰ πράξουν σὲ σένα ἐκεῖνοι.

Ἀνάλεκτα 15 23

Τ α ο ι σ μ ό ς: Θεώρησε τοῦ γείτονά σου τὸ κέρδος, δικό σου κέρδος καὶ τὴ ζημιὰ τοῦ γείτονά σου, ζημιά σου.

Τάι—Σάνγκ Κάν—Γὶνγκ Πιὲν

Χ ρ ι σ τ ι α ν ι σ μ ό ς: Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

κατὰ Ματθαῖον 7:12

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς 17ης Ὀλυμπιάδος

Οἱ Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου

ἀπὸ τὴν ἄποψι τοῦ Ἐσωτερισμοῦ

Τοῦ J. L. Davidge

ἀπὸ τὸ περιοδικὸ Theosophy in Australia

ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ἀγῶνες μᾶς παρακινοῦν σὲ μιὰ ἀποσαφήνισι τῶν γνώσεών μας περὶ τοῦ Ὀλυμπιακοῦ Πανθέου καὶ τῆς ἐσωτερικῆς σημασίας του.

Οἱ Ἕλληνες ἐγνώριζαν τὶς θεότητές των ὡς πραγματικὰ ὄντα, τὰ ὁποῖα ἔζοῦσαν τὴν ζωὴ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐνῶ ἐπροσωποποιοῦσαν ἰδιότητες θεοτήτων. Οἱ φιλόσοφοι ἐσχέτιζαν τοὺς θεοὺς μὲ τὶς κοσμικὲς δυνάμεις καὶ φαινόμενα, τοὺς ἀπέδιδαν δὲ καταγωγὴ χιλιάδων ἐτῶν ἀπὸ τὶς θεῖες δυναστεῖες τῆς Ἀτλαντίδος.

Ὅμως, γιὰ τοὺς συνήθεις Ἕλληνες οἱ θεοὶ ἦσαν μιὰ μακρὰ χορεία προσώπων μὲ ἀνθρωποειδεῖς ἰδιότητες, ποὺ ἀπετέλουν ἕναν μυθικὸ κόσμο.

Κατὰ τὸν 6ον π. Χ. αἰῶνα—ἕναν ἀπὸ τοὺς χρυσοὺς τοῦ κόσμου καὶ σημαντικὴ ἐποχὴ γιὰ τὴν πρόοδο τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος—ἀνεδύθη μιὰ διάφορη ἀντίληψις περὶ θεῶν. Ὁ Ἄγγλος ἱστορικὸς Γκρὼτ (1794—1871) τὴν ἀποδίδει στὸν Πυθαγόρα. Λέγει ὅτι ὁ Πυθαγόρας ἦτο «ὁ πρῶτος ἀπομακρυνθεὶς φραστικῶς καὶ οὐσιαστικῶς ἀπὸ τὴν Θεογονία τοῦ Ἡσιόδου, γιὰ νὰ εἰσαγάγῃ τὴν ἀντίληψι περὶ οὐσιῶν μὲ μεταβολὲς καὶ συνέπειες». Αὐτὴ ἡ ἰδέα συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴ ἑρμηνεία τῆς «Μυστικῆς Δικασκαλίας»*.

Ἀλλά, ἐπειδὴ μερικοὶ Ἑλληνισταὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ Θεογονία τοῦ Ἡσιόδου βασίζεται ἐπὶ ἱστορικῶν γεγονότων, ἡ κυρία

* Τὸ μνημειῶδες ἔργον τῆς Ἕλενας Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ. Στὶς ἑπόμενες σημειώσεις τὸ ἔργον θ' ἀναφέρεται ὡς «Μ. Δ.», ἐν συνεχείᾳ δὲ οἱ ἀριθμοὶ θὰ δεικνύουν τὸν ἀριθμὸ τοῦ τόμου καὶ τῆς σελίδος, ἐκδόσεως Adyar. Αἱ ἑρμηνευτικαὶ ὑποσημειώσεις τοῦ παρόντος ἄρθρου στηρίζονται στὸ ἔργον τοῦ Ζιναραγιαντάσα «Ἀπόκρυφος Ἐξέλιξις τῆς Ἀνθρωπότητος» (Ἑλλ. μετάφρασις).

Μπλαβάτσκυ παρατηρεῖ ὅτι εἶναι εὐκολώτερο γιὰ τὴν Ἀπόκρυφη διδαχὴ νὰ βρῇ τὸν δρόμο της μέσα στὸ νοῦ τῶν στοχαστικῶν ἀνθρώπων. «Τὰ ἀπαντώμενα σὲ ὅλες τὶς ἐξωτερικὲς λατρεῖες σύμβολα εἶναι ὁρόσημα προϊστορικῶν ἀληθειῶν». (Μ.Δ. 4)345).

Σ' ἕνα βιβλίο ἐκδοθὲν προσφάτως, ὑπὸ τὸν τίτλο «Οἱ δώδεκα Ὀλύμπιοι», ὁ δρ Τσάρλς Σέλτμαν ἀποδίδει ἔμφασι στὴν ὑψηλὴ «ψυχαγωγικὴ ἀξία» τῶν Ἑλληνικῶν μύθων καὶ τὴν σημασία τους γιὰ τὴν κλασσικὴ παιδεία, πιστεύει δὲ σταθερὰ ὅτι μποροῦν νὰ συμβάλουν στὸν σημερινὸ ταραγμένο κόσμο, ὁ ὁποῖος ἀκόμη «πεινάει γιὰ ἀνθρωπισμό». Μποροῦμε νὰ φαντασθοῦμε τὴν κυρία Μπλαβάτσκυ νὰ μαστιγώνη τὸν δρα Σέλτμαν μὲ λόγια λιγώτερο ἢ περισσότερο ὅμοια ἐκείνων ποὺ ἐχρησιμοποίησε σχετικὰ μ' ἕνα ἄρθρο τοῦ Γλάδστοουν στὸ περιοδικὸ «Δέκατος ἔνατος αἰών»: «Ἡ τάσις τῶν πλείστων σοφῶν Ἑλληνιστῶν εἶναι νὰ περιορίζουν τὶς φαντασίες των στὶς ἐξωτερικὲς εἰκόνες τῆς Μυθολογίας καὶ νὰ χάνουν τὴν ὄψι τῆς ἐσωτερικῆς των σημασίας. Τὸ Ἐσωτερικὸ κλειδὶ γιὰ τὰ μυστήρια τόσον τῆς Χριστιανικῆς ὅσον καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Θεογονίας καὶ τῶν Ἐπιστημῶν εἶναι ἡ Μυστικὴ Διδασκαλία τῶν προϊστορικῶν ἐθνῶν... Μόνον ἡ διδασκαλία αὐτὴ μπορεῖ νὰ χαράξη τὴν σχέσι ὅλων τῶν ἀνθρώπινων θρησκευτικῶν ὑποθέσεων καὶ μόνον αὐτὴ ἡ διδασκαλία ἐμφυσᾶ τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς στὶς λαϊκὲς μορφὲς ἐπὶ τῶν ὀρέων τοῦ Μέρου, τοῦ Ὀλύμπου, τῆς Βαλχάλας ἢ τοῦ Σινᾶ». (Μ.Δ. 4)335).

Ἡ ἐσωτερικὴ σημασία τῶν ποικίλων αὐτῶν οὐρανῶν τῶν ἀθανάτων —τῶν Ἰνδῶν, τῶν Ἑλλήνων, τῶν βορείων ἢ τῶν Ἑβραίων— ἦτο, ὑποτίθεται, ἐξ ἴσου ἀπρόσιτη στὴν ἀντίληψι τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὅπως καὶ τοῦ σημερινοῦ. Ἀλλὰ ἡ κυρία Μπλαβάτσκυ μᾶς ἔδωσε μὲ τὰ ἔργα της «Ἶσις ἀποκαλυφθεῖσα» καὶ «Μυστικὴ διδασκαλία» τὸ κλειδί. Ὅ,τι ἦτο γιὰ τοὺς Ἕλληνες ὁ Ὄλυμπος, ἦτο γιὰ τοὺς Ἰνδοὺς τὸ Μέρου, «χώρα εὐλογίας ἀπὸ ἀρχαιοτάτους Βεδικοὺς χρόνους». Ὡς διαμονὴ τοῦ Βισνοῦ, τὸ Μέρου «ἀντιπροσωπεύει τὴν περιοχὴ τοῦ Ἄτμα*, τῆς ἀγνῆς ψυχῆς καὶ πνευματικότητος. Εἶναι χώρα κατοικουμένη ἀπὸ ὄντα ζῶντα ἐπὶ δέκα χιλιάδες χρόνια, ἐλεύθερα ἀπὸ νόσο ἢ παράπτωμα· ὅπου δὲν ὑπάρχει οὔτε ἀρετή, οὔτε ἁμαρτία, διότι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι τῆς ἰδίας φύσεως μὲ τοὺς θεούς».

Καθὼς ὁ Ὄλυμπος, εἶχε καὶ τὸ Μέρου, κατὰ τὶς ἐσωτερικὲς διδασκαλίες, τὴν γεωγραφική του θέσι, ταυτίζεται δὲ μὲ τὸν βόρειο Πόλο τῆς πρώτης ἠπείρου ἐπὶ τῆς Γῆς μας καὶ περιγράφεται ὡς «διαμονὴ τῆς πρωταρχικῆς ἀνθρωπότητος».

Ἡ κυρία Μπλαβάτσκυ συσχετίζει τὸ Μέρου μὲ τὸν Κῆπο τῆς Ἐδέμ, ὄχι ὅμως κῆπο «τρυφηλότητος, ἐκφραζομένης μὲ τὴν ἑλληνικὴ λέξι «ἡδονή» **, ὁπότε «δὲν εἶναι καλύτερος ἀπὸ τὸν Ὄλυμπο τῶν Ἑλλήνων» — ἀλλά, μᾶλλον, μὲ τὴν Ἐδὲμ τῆς Γενέσεως, ὁ ὁποῖος «σημαίνει Σοφία, μιὰ κατάστασι σὰν τῆς Νιρβάνα, ἕναν Παράδεισο Εὐλογίας, ὁ ὁποῖος, ἐπίσης, ἀπὸ ἄλλη ἄποψι, σημαίνει τὸν ἴδιον τὸν Διανοούμενον Ἄνθρωπο, τὸν φορέα τῆς Ἐδέμ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναπτύσσεται τὸ δένδρον τῆς Γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ—ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Γνώστης». (Μ. Δ. 3)208).

Στὸ ἔργον «Ἶσις ἀποκαλυφθεῖσα» δίδεται ἐπιστημονικὴ βάσις στὶς ἀλληγορίες τῶν Ἑλλήνων: «Τὸ θεμελιῶδες στοιχεῖο τῶν ἀρχαιοτάτων θρησκειῶν ἦτο ἀστρολατρικὸν καὶ ὑποστηρίζομε ὅτι οἱ μῦθοι των καὶ οἱ ἀλληγορίες των, ἐὰν ἑρμηνευθοῦν πλήρως καὶ ὀρθῶς, προσαρμόζονται στὶς ἀκριβέ-

* Ἄτμα: τὸ Πνεῦμα, ὁ «Ἀνώτερος Ἑαυτός», ὁ «Δαίμων» τοῦ Πλάτωνος.

** Ἑλληνικὰ στὸ κείμενον τῆς Μπλαβάτσκυ.

στερες ἀστρονομικὲς γνώσεις τῆς ἐποχῆς μας. Ἐπὶ πλέον, μὲ δυσκολία θὰ μποροῦσε νὰ εὑρεθῆ ἐπιστημονικὸς νόμος — εἴτε ἀναφερόμενος στὴν φυσικὴ ἀστρονομία, εἴτε στὴν φυσικὴ γεωγραφία — ὁ ὁποῖος νὰ μὴν ταιριάζη στοὺς εὐφυεῖς συνδυασμοὺς τῶν μύθων των. Ἐνεφάνισαν μὲ ἀλληγορίες τὶς σημαντικώτερες, ὅσο καὶ τὶς ἐλαχιστότερες αἰτίες τῶν οὐρανίων κινήσεων ἢ φύσις ἑκάστου φαινομένου ἐπροσωποποιήθη.

Καὶ στὶς μυθικὲς βιογραφίες τῶν Ὀλυμπίων θεῶν καὶ θεαινῶν, ἕνας ἐνήμερος τῶν πλέον προσφάτων ἀρχῶν τῆς φυσικῆς καὶ τῆς χημείας θὰ μποροῦσε να εὕρη τὶς αἰτίες των, τὶς ἐπενέργειες καὶ τοὺς ἀμοιβαίους συσχετισμούς των ἐνσωματωμένους στὴν συμπεριφορὰ καὶ πορεία τῶν ἄστατων θεοτήτων». (Ἶσις, 1)262).

Ἐξηγεῖται στὴν Μυστικὴ Διδασκαλία ὅτι «ὅλοι οἱ Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου, καθὼς καὶ ἐκεῖνοι τοῦ Ἰνδικοῦ Πανθέου καὶ οἱ Ρίσις ἦσαν ἑπτάμορφες προσωποποιήσεις: 1) Τῶν Διανοητικῶν Δυνάμεων τῆς Φύσεως, 2) τῶν Κοσμικῶν Δυνάμεων, 3) τῶν Οὐρανίων Σωμάτων, 4) τῶν Θεῶν ἢ Ντυὰν Τσόχαν, 5) τῶν Ψυχικῶν καὶ Πνευματικῶν Δυνάμεων, 6) τῶν Θείων Βασιλέων ἐπὶ Γῆς, ἢ ἐνσαρκώσεων τῶν Θεῶν καὶ 7) τῶν Γηΐνων Ἡρώων ἢ Ἀνδρῶν. Ἡ γνῶσις τῆς διακρίσεως τῆς ὀρθῆς μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἑπτὰ μορφῶν ἀνῆκε ἀνέκαθεν στοὺς μεμυημένους, τῶν ὁποίων οἱ ἀρχαιότεροι προκάτοχοι εἶχαν δημιουργήσει τοῦτο τὸ ἀλληγορικὸ καὶ συμβολικὸ σύστημα.

«Ἔτσι ἐνῶ ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Οὐρανοῦ ἐβασίλευε ἐπὶ τῆς Δευτέρας Φυλῆς* καὶ τῆς ἠπείρου της, ὁ Κρόνος ἐκυβερνοῦσε τοὺς Λεμουρίους** καὶ ὁ Ζεὺς μὲ τὸν Ποσειδῶνα καὶ ἄλλους ἐμάχοντο γιὰ τὴν Ἀτλαντίδα, ἡ ὁποία ἦτο ἡ Γῆ ὁλόκληρη κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τετάρτης Φυλῆς*** (Μ. Δ. 4)334).

«Καίτοι ὁ Ζεὺς βασιλεύει ἐπὶ τῆς Τετάρτης Φυλῆς, ὁ Ποσειδῶν κυβερνᾶ καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἀληθινὸ κλειδὶ πρὸς τὴν τριάδα τῶν Κρονίων Ἀδελφῶν, καὶ πρὸς τὶς ἀνθρώπινες φυλές μας. Ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Νηρεὺς εἶναι ἕνα· ὁ πρῶτος, κυβερνήτης ἢ πνεῦμα τῆς Ἀτλαντίδος προτοῦ ἀρχίση ὁ καταποντισμός της, ὁ δεύτερος ἔπειτα. Ὁ Ποσειδῶν εἶναι τιτανικὴ δύναμις τῆς ζώσης Φυλῆς, ὁ Νηρεύς, το Πνεῦμα της, ἐνσαρκούμενον στὴν ἐπακόλουθη Πέμπτη ἢ Ἀρεία φυλή»****. (Μ. Δ. 4)335).

Ὁ Φειδίας εἶχε κάμει ἕνα γιγάντιο ἄγαλμα τοῦ Διός, τὸ ὁποῖον

---

* Κατὰ Θεοσόφους συγγραφεῖς, το σχέδιον τοῦ Λόγου περιλαμβάνει 7 τυπους φυλῶν γιὰ τὴν ἐξέλιξι τῆς ἀνθρωπότητος. Διανύομε ἤδη την 5η.

** Ἡ καλύπτουσα σημαντικον τμῆμα τοῦ σημερινοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ μεγάλη ἤπειρος ὀνομαζεται ὑπὸ τῶν σπουδαστῶν τῆς Θεοσοφίας Λεμουρία, τοῦ ὅρου ληφθέντος παρὰ τοῦ φυσιοδιφου Σκλέητερ, ὅστις ὑπεστήριζε την ὕπαρξιν τοιαύτης ἠπείρου, βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ἀνωμάλου διανομῆς τῶν Λεμουριων πιθήκων ἐπὶ ἀπεράντων ἐκτάσεων. Ἡ γῆ κατωκεῖτο ὑπὸ ἀνθρωπων τῶν ὁποίων ὑπολείμματα θεωροῦνται οἱ αἰθιοπες, νέγροι καὶ γενικῶς αἱ με οὐλοτριχα κόμην φυλαί.

*** Τετάρτη Φυλὴ ἡ Ἀτλαντινή. Περιγραφεται ὡς ἔχουσα 7 «ὑποφυλας, τῶν ὁποίων αἱ δύο πρῶται ἐξηφανίσθησαν. Μερικοὶ σκελετοὶ ἀπο ἀνασκαφὰς θεωροῦνται ὑποδειγματα τῆς πρώτης καὶ δευτερας). Αἱ ἑπόμεναι εἶναι Τολτέκοι (καθαροὶ Περουβιανοι), Ἀτζέκοι, (ἐρυθρόδερμοι Ἰνδοί), Τουράνιοι (Σινικη κιτρίνη φυλη), Πρῶτοι Σημῖται, Ἀκκάδιοι (Φοινικες), Μογγόλοι, Ἰάπωνες, Μαλαῖοι.

**** Ἐκ τῆς Πέμπτης ἡ Ἀρειας Φυλῆς ἐνεφανισθησαν μέχρι τοῦδε μονον πεντε «ὑποφυλαι» (Ἰνδοι—Αἰγύπτιοι, Ἄρειοι Σημῖται, Ἰράνιοι, Κελται, Τεύτονες. Ἡ 6η ὑποφυλη Αὐστραλοαμερικανῶν ὑπο ἐπεξεργασιαν.

ἐθεωρήθη ὡς ἕνα ἀπὸ τὰ θαύματα τοῦ κόσμου. Ἡ Μπλαβάτσκυ ὑπενθυμίζει ὅτι «προτοῦ ὁ Φειδίας ἀνθρωπομορφοποιήση τὸν Ὀλύμπιο Δία ὡς Παντοκράτορα Θεόν, ὁ Μάξιμος, στὴν ἀρχαιοτάτη ἐπιστήμη τῆς συμβολολογίας, εἶχε ἐνσωματώσει στὸ πρόσωπό του τὶς ἰδιότητες πασῶν τῶν κοσμικῶν δυνάμεων. Ὁ Μῦθος ἦτο ὀλιγώτερο μεταφυσικὸς καὶ πολύπλοκος, ἀλλὰ πλέον εὐφραδὴς ὡς ἔκφρασις τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας».

Ὁ Ζεὺς ἐθεωρεῖτο, κατὰ τὸν Πορφύριο καὶ τὸν Πρόκλο, ὡς ἀρχηγὸς τῶν ζώντων ὄντων. «Στὴν Ὀρφικὴ θεολογία, τὴν ἀρχαιοτάτην ὅλων, μιλῶντας μεταφυσικά, ἀντεπροσώπευε καὶ τὴν ἰσχὺν (potentia) καὶ τὴν ἐνέργεια (actus), καθὼς καὶ τὴν ἀναποκάλυπτον α ἰ τ ί α ν καὶ τὸν Δημιουργόν, ἢ τὸν δρῶντα Πλάστην ὡς ἐκδήλωσιν τῆς ἀοράτου ἰσχύος. Κατὰ τὴν δημιουργικήν του ἱκανότητα, ἐν συνδυασμῷ μὲ τοὺς συναδέλφους του, διαβλέπουμε σ᾽ αὐτὸν τὶς κραταιότερες ἐκδηλώσεις τῆς κοσμικῆς ἐξελίξεως — χημικὴ συγγένεια, ἀτμοσφαιρικὸ ἠλεκτρισμό, ἕλξι καὶ ἀπώθησι. Παρακολουθῶντας τὶς ἐμφανίσεις του σ᾽ αὐτὸ τὸ φυσικὸ συνταυτισμό, ἀνακαλύπτουμε πόσο καλὰ πληροφορημένοι ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι περὶ τῶν θεμάτων τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης». (Ἶσις, 1)262).

Οἱ ἀλληγορίες των «παρ᾽ ὅλον ὅτι φαίνονται πληθωρικές, οὐδέποτε ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τὶς δύο κύριες ἰδέες, μπορεῖ νὰ διαπιστωθοῦν πάντοτε στὴν ἱερή των ἀπεικόνισι· αὐστηρὴ προσήλωσι στὴν φυσική, καθὼς καὶ τὴν ἠθικὴ ἄποψι τοῦ φυσικοῦ νόμου. Οἱ μεταφυσικές των ἔρευνες οὐδέποτε συνεκρούσθησαν μὲ τὶς ἐπιστημονικὲς ἀλήθειες, καὶ ἡ θρησκεία των δύναται νὰ ὀνομασθῇ οἱ ψυχο—φυσιολογικὲς πίστεις τῶν ἱερέων καὶ ἐπιστημόνων οἱ ὁποῖοι τὶς ἐθεμελίωσαν ἐπὶ τῶν παραδόσεων τοῦ νηπιακοῦ κόσμου, ὅπως τὶς ἐδέχθησαν τὰ σοφιστικὰ πνεύματα τῶν πρωτογόνων φυλῶν καὶ ὅπως, μὲ τὴν πειραματικὴ γνῶσι, ἡλικιώθησαν μὲ τὴν Σοφία τῶν μετέπειτα αἰώνων». (Ἶσις, 1)263).

Ἐπὶ παραδείγματι, ὁ μῦθος τοῦ Προμηθέως, τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου, τὸν ὁποῖον ὁ Ζεὺς ἁλυσόδεσε σ᾽ ἕνα βράχο. Ἡ ἐσωτερικὴ φιλοσοφία προμηθεύει ἕνα κλειδὶ γιὰ τὸν Προμηθέα, ὁ ὁποῖος, μὲ τὸ νὰ φέρη στὴ γῆ τὸ θεῖον πῦρ (διάνοια καὶ συνείδησι) ἐπροίκισε τοὺς ἀνθρώπους μὲ λογικὴ καὶ νοῦ. Ὁ Προμηθεὺς εἶναι ὁ Ἑλληνικὸς τύπος ἐκείνου, τὸ ὁποῖον στὸ ἐσωτερικὸ λεξιλόγιο ἀποκαλεῖται «κουμάρα» ἢ «Ἐγώ», καὶ τὸ ὁποῖον, διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως σὲ ἀνθρώπους, τοὺς μετέβαλε σὲ λανθάνοντας θεούς, ἀντὶ ζώων.

Σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀλληγορία, ὁ Ζεὺς ἀντιπροσωπεύει τὸν Ὅμιλο τῶν Πρωταρχικῶν Προγόνων, τῶν «Πίτρις» (Ἰνδικά), τῶν «Πατέρων», οἱ ὁποῖοι ἔπλασαν ἀνθρώπους ἀναισθητους καὶ χωρὶς νοῦ, ἐνῶ ὁ θεῖος Τιτὰν Προμηθεύς — ἐξόριστος ἀπὸ τὸν οὐρανό — παίρνει τὴν θέσι τῶν Πνευματικῶν Δημιουργῶν, τῶν «Δέβας» ποὺ ἐξέπεσαν στὴν γέννησι· Ἐνῶ ὁ Ζεὺς καὶ ὁ ὅμιλός του ἦσαν κύριοι τῶν κοσμικῶν κατωτέρων τιτανικῶν δυνάμεων, ὁ Προμηθεὺς κατεῖχε μόνον τὸ Διανοητικὸν καὶ Πνευματικὸν Πῦρ.

«Τοῦτο τὸ δρᾶμα τῆς πάλης μεταξὺ Προμηθέως καὶ τοῦ Ὀλυμπιακοῦ τυράννου καὶ δεσπότου, αἰσθησιακοῦ Διός, τὸ βλέπουμε νὰ ἐκτυλίσσεται καθημερινῶς στὸ παρὸν ἀνθρώπινο γένος· οἱ κατώτερες δυνάμεις ἁλυσοδένουν τὶς ὑψηλότερες βλέψεις στὸν βράχο τῆς ὕλης γιὰ νὰ θρέψουν τὸν γύπα τῆς θλίψεως τοῦ πόνου καὶ τῆς τύψεως. Ὁ σύγχρονος Προμηθεὺς ἔγινε Ἐπιμηθεύς— αὐτὸς ποὺ βλέπει μόνον μετὰ τὸ συμβάν— διότι ἡ παγκόσμια φιλανθρωπία τοῦ πρώτου ἀπὸ πολλοῦ ἐξεφυλίσθη σὲ ἰδιοτέλεια καὶ ἰδιολατρεία. Ὁ ἄνθρωπος θὰ ξαναγίνη ὁ ἐλεύθερος Τιτάν, ὄχι ὅμως προτοῦ ἡ κυκλικὴ ἐξέλιξις ἀποκαταστήση τὴν διασπασθεῖσα ἁρμονία μεταξὺ τῶν δύο φύσεων—τῆς γηΐνης καὶ τῆς

θείας. Τότε θα εἶναι ἀδιαπέραστος στὶς κατώτερες τιτανικὲς δυνάμεις, ἄτρωτος στὴν Προσωπικότητα του καὶ ἀθάνατος στὴν Ἀτομικότητά του—αὐτὸ ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ συμβῆ προτοῦ ἐξουδετερωθῆ ἀπὸ τὴ φυσι του κάθε ζῶδες στοιχεῖο. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀντιληφθῆ ὅτι «Deus non fecit mortem» (ὁ Θεὸς δὲν ἐδημιουργησε τὸν θανατο), ἀλλα τὸν ἐδημιούργησε ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, θὰ ξαναγίνη πρὸ τῆς πτώσεως του Προμηθεύς» (Μ. Δ. 3)420).

Ἂς εὐχηθοῦμε, καθὼς οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες στὴν Ἑλλαδα ποὺ ἐτελοῦντο πρὸ χιλιάδων ἐτῶν, «συνετέλεσαν στὴν διατήρησι τοῦ αἰσθήματος τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς (παν—ἑλληνικῆς) παραμερίζοντας τὴν στενὴ πολιτικὴ τῶν διαφόρων ἄστεων», ὅπως ἀναφέρει ὁ Οὐὲλλς, ἔτσι καὶ οἱ σύγχρονοι Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, ποὺ συναθροίζουν ἀθλητὰς ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, νὰ διατηρήσουν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς εὐγενείας καὶ ἱπποτισμοῦ, ποὺ τοὺς διέκριναν στὸ παρελθὸν καὶ να συντελέσουν στὴν ἑνότητα τῆς ἀνθρωπότητος ὑπεράνω ὅλων τῶν διαφορῶν τοῦ ἐθνισμοῦ.

Τὸ πρόβλημα τοῦ τὶ θὰ κάμη ὁ ἄνθρωπος μὲ τὶς πελώριες δυνατότητες ποὺ ἡ ἐπιστήμη ἔθεσε στὰ χέρια του εἶναι πιθανὸν τὸ πιὸ ζωτικὸ καὶ τὸ πιὸ ἀνησυχητικὸ τοῦ καιροῦ μας. Τούτη τὴ στιγμή, ἡ ἀνθρωπότης μοιάζει μᾶλλον μὲ ἀνεύθυνο καὶ σκανδαλιάρικο παιδὶ ποὺ τοῦ ἐδώρισαν μιὰ συλλογὴ μηχανικῶν ἐργαλείων, ἕνα κουτὶ σπίρτα καὶ μιὰ ποσότητα δυναμίτιδος.

Τζούλιαν Χάξλευ

Ἐὰν μπορέσουμε νὰ ἐννοήσουμε τὴν ἑνότητα τῆς ζωῆς καὶ νὰ φθάσουμε σ' ἐκεῖνο τὸ στάδιο ἀναπτύξεως ποὺ νὰ αἰσθανόμαστε ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν εὐτυχία τῶν ἄλλων, ὄχι μονάχα τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τῶν ὑπανθρωπίνων ὄντων, καὶ ἂν καταφέρουμε νὰ μεταδίδουμε χαρά, ὄχι θρηνῶντας μ' ἐκείνους πού θρηνοῦν, ἀλλὰ σὰν ὑπάρξεις εὐτυχεῖς ποὺ ἀκτινοβολοῦν, πολὺ ταχύτερα θὰ ἔλθωμε σὲ βοήθεια ἐκείνων ποὺ εἶναι θλιμμένοι.

Σριμάτι Ρουκμίνι Ντέβι

Ἡ ζωὴ διδάσκει...

Γρήγορα ἢ ἀργὰ ὁ ἄνθρωπος ἀνακαλύπτει ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι ἕνα μίγμα καλῶν καὶ κακῶν ἡμερῶν, νίκης καὶ ἥττας, δῶσε καὶ πάρε.

Διδάσκεται ὅτι δὲν ἀποδίδει τὸ νὰ εἶναι κανεὶς εὐαίσθητος καὶ θἄπρεπε ν' ἀφήνη μερικὰ πράγματα νὰ περνοῦν πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του, καθὼς περνοῦνε οἱ σταγόνες τοῦ νεροῦ πάνω ἀπὸ τὴ ράχη τῆς πάπιας.

Διδάσκεται ὅτι ὅποιος χάνει τὴν ψυχραιμία του, χάνει γενικά.

Διδάσκεται ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι κάποτε «ἔκαψαν τὶς φρυγανιὲς τοῦ προγεύματος», ἑπομένως δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ παίρνη κανεὶς στὰ σοβαρὰ τὶς γκρίνιες τῶν ἄλλων.

Διδάσκεται ὅτι ὁ ταχύτερος τρόπος νὰ γίνη κανεὶς ἀντιδημοτικὸς εἶναι νὰ μεταφέρη ἱστορίες καὶ κουτσομπολιὰ γιὰ τοὺς ἄλλους.

Διδάσκεται ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι εἶναι καλόκαρδοι καὶ δὲν βλάπτει νὰ χαμογελᾶ κανεὶς καὶ νὰ λέγη «καλημέρα» ἀκόμα κι' ὅταν βρέχη.

Διδάσκεται ὅτι περισσότερο κι' ἀπὸ τὴν εὐφυια ἡ σκληρὴ δουλειὰ ὁδηγεῖ στὴν ἐπιτυχία.

Διδάσκεται ὅτι πρέπει νὰ συμπαθῆ τοὺς νέους, ἐνθυμούμενος τὶς δικές του δυσκολίες τὸν καιρὸ ποὺ ἦταν νέος.

Διδάσκεται ὅτι κανένας ἄνθρωπος δὲν παίζει ποδόσφαιρο μόνος του καὶ ὅτι μὲ συνεργατικὴ προσπάθεια προχωροῦμε πρὸς τὸ καλύτερο.

Διδάσκεται ὅτι τὸ νὰ περάση «καλὰ» τὴ ζωή του ἐξαρτᾶται κατὰ 98 τοῖς ἑκατὸ ἀπὸ τὸν ἴδιον.

Τρεῖς Ἀρετὲς

Η ΑΝΟΧΗ. Το ἀληθινὸ νόημα τῆς ἀνοχῆς εἶναι πίστις στὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια καὶ στην ἀξία καὶ σημασία τοῦ ἀτόμου, τοῦ πιὸ σημαντικοῦ στοιχειου τῆς δημοκρατικῆς πίστεως.

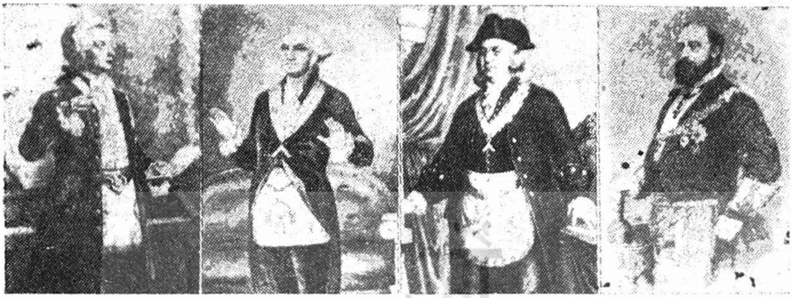
Ὁ ἀληθινὰ δημοκρατικὸς ἄνθρωπος οὐδέποτε λέγει ὅτι εἶναι βέβαιος πὼς ἔχει δίκιο, διότι ἄπειρες εἶναι οἱ πιθανότητες νὰ κάνη λάθος. Γι' αὐτὸ ἐπιτρέπει σ' ὅλα τὰ λουλούδια ν' ἀνθίζουν, σ' ὅλα τὰ ὄντα νὰ πειραματίζωνται μὲ τὴ ζωή τους. Ἡ ἀλήθεια θ' ἀναδυθῆ μονάχα ἀπὸ τη σύγκρουσι τῶν ἰδεῶν. Ἡ καταπάτησις ἢ ἡ πειθαρχησις ἀποτελοῦνε τὸ βαρύτερο ἁμάρτημα κατὰ τοῦ φωτός.

Ἡ ἀνοχὴ σημαίνει ἐπίσης συμπάθεια καὶ κατανόησι. Πῶς μπορουμε νὰ κατακρίνουμε τοὺς ἄλλους, ὅταν ἐμεῖς δὲν ἔχομε βρεθεῖ κάτω ἀπὸ τις ἴδιες συνθῆκες καὶ δεν ἐζήσαμε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο; Ἀντὶ νὰ κατακρίνουμε, καλῦτερα εἶναι να κατανοουμε, γιατι απο την κατανόησι γεννιέται ἡ συμπάθεια καὶ μὲ τὴν συμπάθεια μπορεῖ νὰ λυθοῦνε ὅλα τὰ προβλήματα καὶ ὅλες οἱ καταστάσεις.

Η ΤΑΠΕΙΝΟΤΗΣ. Για τὶς ἐπιτυχιες μας ειμαστε πάντα ὑπερήφανοι. Τὶς ἀποδίδουμε στὶς θαυμάσιες ἰδιότητές μας, στὴν ἐπιδεξιότητά μας, καὶ την ἐπιχειρηματικότητά μας καὶ ἄλλα τέτοια χαρισματα. Τὸ μόνο ποὺ ξεχνᾶμε, μάλιστα γυρεύουμε νὰ τὸ ξεχνᾶμε, εἶναι πὼς συνέβαλε καὶ ἡ τύχη, ὅτι ὑπάρχουνε ἑκατονταδες καὶ χιλιάδες ἄνθρωποι καλύτεροί μας, που ὅμως δὲν ἐπέτυχαν μόνο καὶ μόνο γιατὶ δὲν τους ἔτυχαν εὐνοϊκες σηνθῆκες. Ἡ ἀλαζονεια καὶ ἡ ἀμάθεια μαρτυροῦν φτώχεια τοῦ ἀνθρώπου καὶ βλάπτουν τους ἄλλους. Τὸ δυσκολώτερο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀντιμετώπισις τῆς ἐπιτυχιας. Ἐὰν τὸ οἰνόπνευμα εἶναι ἐπιβλαβὲς στὴν σωματικὴ ὑγεια, ἡ ἐπιτυχια μπορεῖ νὰ δηλητηριάση καὶ νὰ διαφθείρη την ψυχή.

Η ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΣ. Δεν ὑπαρχει ἀκεραιότης, μὲ το νὰ μὴ δέχεται κανεὶς δῶρα καὶ νἆναι τιμιος· τοῦτο εἶναι τὸ ἐλάχιστο συστατικό της. Οὔτε, ὅταν εἶναι κανεὶς λυτρωμένος ἀπο τὴν διαφθορά· εὔκολα τὸ πετυχαίνει κανείς. Ἡ ἀκεραιότης εἶναι ὅλα αὐτά, πρὸ παντων ὅμως εἶναι μιὰ ἰδιότης τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ, που ἐπιτρέπει στὸν ἄνθρωπο νὰ εἶναι ἀντικειμενικὸς καὶ δίχως πάθη στην καρδιὰ μπροστὰ στὴ μάχη τῆς ζωῆς. Αὐτη η ακεραιοτης εἶναι πίστις. Εἶναι ἀστέρι ποὺ ὁδηγεῖ τον ἄνθρωπο σ' ὅλες τὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς. Μποροῦμε ν' ἀρνούμεθα νὰ γονατίσουμε σὲ μια ἐκκλησια, σ' ἕνα τέμενος, σ' ἕνα βωμό, ὅμως πρέπει νὰ βρίσκουμε τὴν δύναμι, ὅταν εἰμαστε στη θεμελιακη μοναξιά μας, ν' ἀπευθυνθοῦμε σε κάτι ἔξω ἀπο ἐμᾶς, πρὸς τὸ ὁποῖον νὰ στρέψουμε τοὺς φόβους μας καὶ τοὺς πόνους μας, καὶ το ὁποῖον να μπορῆ ν' ἀντικαθιστᾶ τὴν λυδία λίθο γιὰ τὴν κρίσι τῶν πράξεών μας. Δὲν μποροῦμε καὶ δὲν ὀφείλουμε να κρίνουμε τοὺς ἄλλους, ὀφείλουμε μόνον να κρινουμε τοὺς ἑαυτούς μας με ἀκεραιότητα.

(Ἀπο το περιοδικὸ INDIA, N. Δελχί)

Αὐτοὶ οἱ διάσημοι ἄνδρες ἦσαν Τέκτονες. Ὁ Αὐστριακὸς μουσικοσυνθέτης Βόλφγκαγκ Ἀμεδαῖος Μότσαρτ, ὁ πρῶτος πρόεδρος τῶν Η.Π.Α. Γεώργιος Οὐάσιγκτων, ὁ Ἀμερικανὸς ἐφευρέτης, συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς Βενιαμὶν Φραγκλῖνος καὶ ὁ βασιλεὺς Ἐδουάρδος Γ´ τῆς Ἀγγλίας. Ἅπαντες φέρουν τὰ διάσημά των.

Η ΙΕΡΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΑΡΓΕΝΤΙΝΗΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ

Τοῦ ROBERT LINDLEY
(Mendoza 3482, Buenos Aires, Argentina)
ἀπὸ τὸ περιοδικὸ THE NEW AGE

ΟΙ ΑΡΓΕΝΤΙΝΟΙ ἀρχίζουν νὰ ἀποροῦν τί εἴδους ἄνθρωποι εἶναι αὐτοὶ οἱ λίγοι Ἐλευθεροτέκτονες ἀνάμεσά τους. «Φανταζόμουν —εἶπε μισοσοβαρὰ ἕνας μορφωμένος νέος— πὼς εἶχαν κέρατα καὶ οὐρά, μέχρι ποὺ ἄρχισε αὐτὴ ἡ δουλειά».

«Αὐτὴ ἡ δουλειά» ἦταν ἡ τρέχουσα ἐπίθεσις ἐναντίον τοῦ «μασονισμοῦ» ἐκ μέρους τοῦ Ἀργεντινοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ Ἐπισκοπάτου. Ἄρχισε τὸν περασμένο Φεβρουάριο μὲ μιὰ προειδοποίησι ὑπογεγραμμένη ἀπὸ τοὺς 35 ἐπαρχιακοὺς ἐπισκόπους, ὅτι «ὁ Καθολικισμὸς καὶ ἡ Μασονία εἶναι ἀσυμβίβαστα... ὅπως ὁ Χριστὸς κι᾿ ὁ ἀντίχριστος». Ἐπηκολούθησε ἡ ἐπίθεσις τοῦ 50ετοῦς ἀρχιεπισκόπου Μονσινιὸρ Ἀντώνιο Πλάζα, ὁ ὁποῖος ὑπηνίχθη εὐθύνην τῆς Μεγάλης Στοᾶς τῶν Ἐλευθέρων Τεκτόνων τῆς Ἀργεντινῆς στὸν ἐμπρησμὸ ἀριθμοῦ ἐκκλησιῶν πρὶν λίγα

χρόνια. Στὴν ἀρχὴ ὁ Μονσινιὸρ Πλάζα ὑπέδειξε ὡς «ἀδελφοὺς Τέκτονας» —καὶ οχι ὡς Περονικοὺς παλληκαράδες, σύμφωνα μὲ ὅλα τὰ φαινόμενα— ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μετέφεραν τὸν δαυλό τους ἀπὸ τὴ μιὰ ἐκκλησία στὴν ἄλλη τὴν νύκτα τῆς 16 Ἰουνίου 1955. Ἀργότερα παραδέχθηκε ὅτι οἱ ἐμπρησταὶ μπορεῖ νὰ ἦσαν Περονικοί, δὲν ἐσταμάτησε ὅμως τὴν ἐπίθεσί του κατὰ τῶν Τεκτόνων.

Ὅταν συμβαίνη κάποιο δημόσιο κακό, εἶπε ὁ Μονσινιὸρ Πλάζα, «ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος κινεῖ τὶς μᾶζες ἢ κινεῖ ἕνα ἐπίσημο πρόσωπο, πάντοτε εἶναι ὁ ἴδιος: ἡ Μασονία».

Μὲ ἄλλα λόγια τὸ ἴδιο ποὺ εἶχαν πῆ τὸν Φεβρουάριο οἱ 35 ἐπίσκοποι. «Ὁ φιλελευθερισμὸς ἢ ὁ ἀποχωρισμὸς ἀπὸ τὴν ἐκκλησία σὲ κάθε μορφή», ἐδήλωσαν οἱ ἐπίσκοποι, «εἶναι ἰδεολογικὲς ἐκδηλώσεις τῶν Μασόνων. Μικρὴ σημασία ἔχει τὸ ὅτι ὑπάρχουν ὄργανα τυφλά. Τὸ σημαντικὸ εἶναι ὅτι ἀμφότεροι βοηθοῦν στὴν καταστροφὴ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Καθολικῆς τάξεως στὴ δημοκρατία μας».

Οἱ ἐπίσκοποι ἐπροχώρησαν μέχρι τοῦ νὰ ἰσχυρισθοῦν ὅτι «ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τοῦ Καθολικισμοῦ ἰσοδυναμεῖ μὲ συνωμοσία κατὰ τῆς πατρίδος», διότι «ἡ μείωσις τῆς πίστεως στὸν Ἀργεντινὸ λαὸ εἶναι μείωσις τοῦ πατριωτισμοῦ του».

Σπανίως ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐγκύκλιο «Humanum Genus» ποὺ ἐξέδωσε ὁ Πάπας Λέων XIII στὰ 1884, ἐδημοσιεύθη τόσο σκοτεινὴ Καθολικὴ ἄποψις περὶ τοῦ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ. Ἡ ἐγκύκλιος κατηρᾶτο τοὺς Τέκτονες ὡς κινουμένους ὑπὲρ τοῦ χωρισμοῦ Κράτους καὶ Ἐκκλησίας, ὡς «καλλιεργοῦντας τὴν θρησκευτικὴ ἀδιαφορία», ὡς ὑποστηρίζοντας τὴν ἰσότητα ὅλων τῶν θρησκειῶν, ὡς κεκηρυγμένους ὑπὲρ τῆς ἐξαιρέσεως τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν ἀπὸ τὰ σχολεῖα καὶ ὡς ὑποστηρίζοντας τὸν πολιτικὸ γάμο, τὸ πολιτικὸ διαζύγιο καὶ τὸν «κυβερνητικὸ ἀθεϊσμό».

Ὁ Γιὰν Ντράησδελ, Μέγας Διδάσκαλος τῆς Μεγάλης Στοᾶς τῶν Ἐλευθέρων καὶ Ἀποδεδεγμένων Τεκτόνων τῆς Ἀργεντινῆς, πιστεύει πὼς γνωρίζει γιὰ ποιὸ λόγο οἱ Ἀργεντινοὶ ἐπίσκοποι διάλεξαν αὐτὴ τὴ στιγμὴ γιὰ νὰ συμμερισθοῦν τὰ α'σθήματα τοῦ Πάπα Λέοντος XIII περὶ τοῦ Τεκτονισμοῦ.

«Ἡ Ἀργεντινὴ εἶναι ἐκ παραδόσεως Καθολικὴ χώρα», λέγει ὁ Ντράησδελ. «Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἐγκατεστημένη ἐδῶ. Ἀλλὰ τώρα ἀναπτύσσεται ἕνα πελώριο ἀντικληρικὸ κίνημα καὶ οἱ ἐπίσκοποι, βλέποντας ὅτι ὁλοένα καὶ λιγώτεροι νέοι ἐγγράφονται στὰ σεμινάριά των, τὰ ἔβαλαν μαζί μας».

Ὁ Ντράησδελ, ὁ ὁποῖος εἶναι Μέγας Διδάσκαλος ἀπὸ διετίας καὶ φέρει κατὰ τὰς τελετὰς μία ἐπιβλητικὴ στολή, κληροδοτημένη ἀπὸ τὴν Σκωτικὴ ἐθιμοτυπία, εἶναι ἡλικίας 60 ἐτῶν, Ἀργεντινὸς πρώτης γενεᾶς, μικρόσωμος, μὲ γκρίζο μουστάκι καὶ

χωρὶς αὐταπάτες περὶ τῆς ἀδελφότητος στὴν Ἀργεντινή.

«Ἐπὶ τοῦ παρόντος», λέγει ὁ Μέγας Διδάσκαλος Ντράησδελ, «ὁ Τεκτονισμὸς δὲν εἶναι ἰσχυρὸς ἐδῶ. Καὶ οἱ ἀληθινοὶ ἀντίπαλοι τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ κήρυκες τῶν Εὐαγγελιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἀναπτύσσουν ὁρμητικὴ κίνησι στὴν Ἀργεντινή, Ἐντυπωσιάζουν τὸν λαό, ἴσως διότι εἶναι εἰλικρινέστεροι καὶ πλέον ἐλεήμονες ἀπὸ πολλοὺς ἱερεῖς. Φυσικά, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς, ἐπὶ παραδείγματι οἱ Σαλεζιανοὶ πατέρες, καὶ μερικὲς ἀπὸ τὶς καλόγρηες ἐπιτελοῦν ἐξαίρετον ἔργον».

Ὁ Ντράησδελ— ὁ ὁποῖος εἶναι Πρεσβυτεριανός— δὲν ἔδωσε στοιχεῖα λεπτομερῆ περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Τεκτονισμοῦ στὴν Ἀργεντινή. Ὑπάρχουν 404 Στοαί, μερικὲς ὅμως εἶναι «ἐν ὕπνῳ». «Ἕνα πρᾶγμα», εἶπε, «εἶναι ἀξιοσημείωτο. Ἀπὸ τότε ποὺ ἄρχισαν αἱ ἐπιθέσεις ἐναντίον μας, ἐλάβαμε ἕναν ἀριθμὸ ἐπιστολῶν ἀπὸ ἄτομα ποὺ λέγουν ὅτι θέλουν νὰ προσχωρήσουν σὲ μᾶς. Οἱ πλεῖστοι, πιστεύω, δὲν ἔχουν τὴν ἀμυδρότερη ἰδέα τοῦ τί εἶναι ὁ Ἐλευθεροτεκτονισμὸς ἢ τί ρόλο ἔπαιξε στὴν ἱστορία αὐτῆς τῆς χώρας. Κάποια ἐποχή, γύρω στὰ 1890, στὴν Ἀργεντινὴ ἦσουνα εἴτε Καθολικὸς εἴτε Μασόνος».

Ὅταν οἱ ἐπίσκοποι ἐξαπέλυσαν τὴν ἐπίθεσί των, ἡ Μεγάλη Στοὰ ἐξέδωσε μιὰ ἀπάντησι, ἡ ὁποία ἴσως ἱκανοποίησε μερικὲς ἀπορίες τῶν περιέργων. Στὴν ἀπάντησι ἐκείνη, ὁ Μέγας Διδάσκαλος Ντράησδελ ἐφάνη ἰδιαίτερα εὐαίσθητος στὴν καυχησιολογία τῶν ἐπισκόπων ὅτι «ὁ Καθολικισμὸς εἶναι ἡ καταγωγή, ἡ ρίζα καὶ ἡ οὐσία τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἀργεντινῆς» καὶ τῆς κατηγορίας ὅτι «ὅλοι οἱ Μασόνοι εἶναι ἐχθροὶ τῆς πατρίδος».

«Ἡ Ἀργεντινὴ δὲν ἐδημιουργήθη ἀπὸ προδότες» ἔγραψε ὁ Ντράησδελ, καὶ ἀνέφερε ὡς Τέκτονες τὸν «πατέρα τῆς χώρας» στρατηγὸ Χοσὲ ντὲ Σὰν Μαρτίν, ἐπὶ πλέον 14 προέδρους, 7 ἀντιπροέδρους καὶ πολυάριθμους μεταστάντας ἐπιφανεῖς Ἀργεντινούς, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἔχουν δοθῆ σὲ σχολεῖα, δρόμους, δήμους καὶ κοινωφελεῖς ὀργανισμούς. Σύμφωνα μὲ τὸν Μεγάλο Διδάσκαλο, «ἀκόμη καὶ ἡ Ἀργεντινὴ Καθολικὴ Ἐκκλησία εἶχε καὶ ἔχει Τέκτονες ἀνάμεσά της» —ἂν καὶ ἡ Ἐκκλησία, ἐπικαλουμένη τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην («Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ», 14: 6) ἀφορίζει τοὺς βαπτισμένους οἱ ὁποῖοι γίνονται Τέκτονες.

Ὡς πρὸς τὴν ἀξίωσι τῶν ἐπισκόπων, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἦταν στὴν γραμμὴ τῶν πρόσω τοῦ Ἀργεντινοῦ κινήματος γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία ἀπὸ τὴν Ἱσπανία, στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνος ὁ Μέγας διδάσκαλος Ντράησδελ ἐπεκαλέσθη τὴν παπικὴ ἐγκύκλιο, τὴν ὁποίαν ὁ Πῖος VII ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς ἱερεῖς τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπόκτησι τῆς ἐλευθερίας της μὲ τὴν πτῶσι τοῦ Ναπολέοντος Α΄. Ἡ ἐγκύκλιος διέτασσε τοὺς κληρικοὺς νὰ ἐμπνέουν

στὸ ποίμνιό των «δίκαιο καὶ σταθερὸ μῖσος ἐναντίον τῆς ἐπαναστάσεως» στὸν Νέο Κόσμο κατὰ τοῦ Ἱσπανοῦ μονάρχου, Φερδινάνδου VII.

Ὁ Μέγας Διδάσκαλος ἐπίσης ἀντέκρουσε τὸν ἰσχυρισμὸ τῶν ἐπισκόπων περὶ κρυφῆς συμμαχίας μεταξὺ Κομμουνισμοῦ καὶ Τεκτονισμοῦ. Ὁ Ντράησδελ εἶπε, ὅτι ὁ Ἐλευθεροτεκτονισμὸς εἶναι προγεγραμμένος στὴν Σοβιετικὴ Ρωσσία καὶ στὶς δορυφόρες χῶρες, ἐνῶ ὑφίσταται σύμφωνον συνυπάρξεως μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ κομμουνιστικοῦ καθεστῶτος στὴν Πολωνία, ὅπου πολλοὶ τέκτονες ἐφυλακίσθησαν.

Ἡ ἄποψις τῶν ἐπισκόπων περὶ τοῦ Ἀργεντινοῦ Τεκτονισμοῦ ἐνώχλησε καὶ πολλοὺς Φιλελεύθερους Καθολικούς, περιλαμβανομένων ἀρκετῶν κληρικῶν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Μονσινιὸρ Μιγκουὲλ ντὲ Ἀνδρέα, τιτουλάριος ἐπίσκοπος Τήμνου, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀξιολογωτέρους ἱεράρχας τῆς Ἀργεντινῆς καὶ ἀπὸ τοὺς λίγους ἀντιταχθέντας ἐξ ἀρχῆς στὴν δικτατορία τοῦ Περόν. Ἡ ἄποψις τῆς «Φιλελευθέρας Καθολικῆς Ἐκκλησίας» διετυπώθη σ' ἕνα κύριο ἄρθρο τῆς ἐφημερίδος «Λὰ Πρένσα», εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ Μονσινιὸρ Πλάζα, ὅτι «ἄτομα τῆς Μασονίας» ἦσαν ὑπεύθυνα γιὰ τὸν ἐμπρησμὸ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Ἰουνίου 1955.

«Ὁ καθένας ἐδῶ σ' αὐτὴ τὴ χώρα καὶ σ' ὅλο τὸ ἡμισφαίριο», ἔγραψε ἡ «Λὰ Πρένσα», «γνωρίζει ὅτι ὁ ἐμπρησμὸς τῶν ναῶν εἶχε ἐν ψυχρῷ ὀργανωθῆ καὶ ἐκτελεσθῆ ἀπὸ τὸ τυραννικὸ καθεστώς, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ πέση πέντε μῆνες ἀργότερα. Κανένας πολιτισμένος ἄνθρωπος, καὶ μὴ καθολικός, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ξεχάση ἐκείνη τὴν ἄνευ προηγουμένου στὰ χρονικὰ τῆς πολιτικῆς βαρβαρότητος νύκτα».

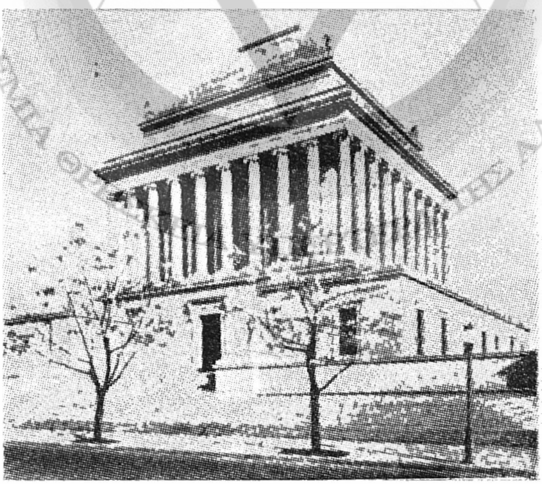
Ἐξ ἄλλου, ὁ ἐθνικιστικὸς τύπος υἱοθέτησε ὁλόθερμα τὴν στάσι τοῦ Μονσινιὸρ Πλάζα. Ἡ «Ἀζοὺλ ἔ Μπλάνκο» ἔγραψε ὅτι ὁ τότε ἀντιπρόεδρος, ὁ ὁποῖος διέταξε τοὺς ἐμπρησμούς, ὁ Ἀλμπέρτο Τεϊζάρε, ἦταν μασόνος. Ἐπίσης ἀνέφερε ὅτι ὁ προσωρινὸς πρόεδρος τῆς περιόδου 1955 — 58 στρατηγὸς Πέδρο Ἀραμπούρου καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος ναύαρχος Ἰσαὰκ Ρόχας, καθὼς καὶ ὁ βουλευτὴς τοῦ Λαϊκοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος τῆς ἀντιπολιτεύσεως Ροδριγκὲζ Ἀράγια, ἀνήκουν στὸ τεκτονικὸν Τάγμα. Κατὰ τὸν Μεγάλο Διδάσκαλο Ντράησδελ, πρόκειται περὶ ἀναληθειῶν.

Ἡ ἐγκύκλιος τῶν ἐπισκόπων εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ λιθοβοληθῆ δὶς ἡ Μεγάλη Στοὰ τῆς Ἀργεντινῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐγερθῆ ὁ πατὴρ Πασκουάλε Ρουμπέρτο, τοῦ ὁποίου ἡ ἐνορία εἶναι στὴν περιοχὴ τοῦ Μονσινιὸρ Πλάζα, καὶ νὰ ἐπισημάνη τὸν κίνδυνο ἐμφυλίου θρησκευτικοῦ πολέμου.

Οἱ Ἐλευθεροτέκτονες καὶ οἱ Φιλελεύθεροι Καθολικοὶ θεωροῦν τὴν κατηγορία τοῦ Μονσινιὸρ Πλάζα περὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ τῶν ναῶν ὡς ἀσυνείδητον ἀπόπειραν ἑνὸς τμήματος τῆς Καθολικῆς Ἱεραρχίας νὰ ὑπερασπισθῆ τὶς Περονικὲς μᾶζες καὶ νὰ τὶς «ξαναμανδρώση». Τόσον οἱ Ἐλευθε-

ροτέκτονες, ὅσον καὶ οἱ Φιλελεύθεροι Καθολικοί, ὑπενθυμίζοντας πόσο ζωηρὴ ὑποστήριξι εἶχε προσφέρει ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία τῆς Ἀργεντινῆς στὸν πρόεδρο Χουὰν Περὸν μέχρι τότε ποὺ ὁ δικτάτωρ ἐστράφη κατὰ τῆς Ἐκκλησίας στὰ 1954, διαβλέπουν κινδύνους στὴν προσπάθεια τῶν Μονσινιὸρ Πλάζα καὶ συντροφίας νὰ προσεγγίσουν πάλι τοὺς Περονικούς. Τὸ Ὕπατον Συμβούλιον τοῦ Σκωτικοῦ δόγματος Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ ἐδημοσίευσε μιὰ ἀνακοίνωσι, εἰς τὴν ὁποίαν περιεγράφετο τὸ τέλος τῆς παλαιότερης Καθολικῆς —Περονικῆς συμμαχίας, ὡς ἑξῆς:

«Ἐπαίσχυντο θέαμα φλεγομένων ἐκκλησιῶν, ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν συλλαμβανομένων ἢ ἐκτοπισμένων καὶ διωκομένων κατὰ χίλιους τρόπους».

Ὁ Τεκτονικος ναὸς τῆς Οὐάσιγκτων

Σωτ. Σκίπη

Ὁ Προμηθέας στὸν Ὄλυμπο

(ἀπόσπασμα)

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ. Ποιός εισαι ἐσύ;

ΔΙΑΣ. Τῆς Οἰκουμένης Πλάστης
Πλάστης δικός σου, πλάστης τῶν ἀνθρώπων.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ. Κάποια Θεότητα ἄλλη, ὦ Δία, μᾶς ἔπλασε
κι' Ἐσὲ κι' Ἐμέ, τὴ Γῆ καὶ τοὺς ἀνθρώπους.

ΔΙΑΣ. Τ' ὄνομά της;

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ. Θὰ μένει πάντοτε ἄγνωστο.
Πές την ἂν θὲς Σπόρο τοῦ Χάους. Ἀρχικό.
Πές την Ἀνάγκη Γέννας. Μοῖρα πές τηνε.
Πάλη τοῦ Σκότους μὲ τὸ Φῶς.
Μήτρα τῶν Ἥλιων, τῶν Ἀστερισμῶν,
Μέσα στὸ Ἅγιο Σύμπαν.
Κι' ἡ μυστικὴ φωνὴ τῆς Ἄγνωστης
Θεότητας μοῦ μίλησεν ἐντός μου.
Κι Οὐράνιο Σέλας πρωτοξάνοιχτο
εἶταν ὁ λόγος της γιὰ μένα.
Καὶ μοῦπε: Βγάλε ἀπ' τὶς σπηλιὲς
τ' ἀδικημένα πλάσματά μου.
Κι ἀπ' τῆς ἀμάθειας, λύτρωσέ τα,
τὰ σίδερα καὶ τὴ σκλαβιά.
Πάρε τὴ σπίθα ποὺ σοῦ δίνω,
πάρε τὴ σπίθα τὴν ἱερὴ
κι ἄναψε γύρω τους θεόρατη
φωτιὰ χαρούμενη, ἱλαρή...

Η ΧΕΙΜΕΡΙΝΗ ΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Τοῦ Δημ. Ἰωαννίδη

ΕΙΝΑΙ ἡ ἀρχὴ τοῦ χειμῶνος καὶ εὑρίσκεται γύρω στὰς 22 Δεκεμβρίου. Ἡ ἀρχὴ μιᾶς ἐποχῆς ἄγονης κατὰ τὰ φαινόμενα, γιατὶ ἡ ἡλιακὴ ἀκτινοβολία ποὺ δέχεται τὸ Βόρειον ἡμισφαίριο τῆς Γῆς εἶναι ὀλίγη, τουλάχιστο στὴν ἀρχὴ τῆς ὥρας αὐτῆς τοῦ ἔτους. Ἀλλὰ αὐξάνει σταθερά, γιὰ νὰ ἐξισωθῆ ἡ ἡμέρα μὲ τὴ νύχτα κατὰ τὴν Ἐαρινὴ Ἰσημερία, γύρω στὴν 21 Μαρτίου, ποὺ κλείνει τὴ διάρκεια τοῦ Χειμῶνος. Ἂν καὶ φαινομενικὰ ἡ ἐποχὴ αὐτὴ εἶναι μιὰ χρονικὴ περίοδος ἀδρανείας, στὸν φυτικὸ κόσμο μέσα στὴ γῆ γίνεται ἡ βλάστησι τῶν σπόρων, ποὺ ἐδέχθηκε αὐτὴ κατὰ τὸ Φθινόπωρο. Γίνεται μέσα στὴ γῆ ἡ γέννησι τῶν φυτῶν. Οἱ σπόροι ἀρχίζουν νὰ γίνωνται φυτά, ποὺ σταθεροποιοῦνται χάρι στὶς ἄφθονες βροχὲς τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, ὅταν εὑρίσκονται σὲ ἔδαφος κατάλληλο, καὶ ἀρχίζει, καθὼς λέγουν οἱ εἰδικοί, ἡ ὀργάνωσις τοῦ φυτοῦ μὲ ρίζες καὶ μὲ βλαστοὺς ἔτσι ποὺ νὰ ἠμπορῆ νὰ τρέφεται ἀπὸ τὶς οὐσίες τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἀέρα μὲ τὴν βοήθεια τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸ τὸ φυτὸ θὰ εἶναι ἕτοιμο γιὰ τὴν προσεχῆ περίοδο τῆς Ἀνοίξεως, ποὺ εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς ἀνθοφορίας, τῆς ἀπαρχῆς αὐτῆς τῶν καρπῶν.

Τὰ φυσικὰ αὐτὰ φαινόμενα, ποὺ βλέπουμε στὸ φυτικὸ κόσμο, εἶχαν πάρει οἱ ἀρχαῖες παραδόσεις σὰν εἰκόνες, καθὼς λέγουν, γιὰ νὰ παραστήσουν συμβολικὰ τὸ τί γίνεται στὶς ψυχὲς τῶν μυστῶν κατὰ τὴ μετὰ τὴ σπορὰ περίοδο. Τοποθετοῦσαν ἔτσι στὴν ἀρχὴ τοῦ Χειμῶνος τὴν γέννησι τῶν Ἡρώων καὶ τὴν ἑώρταζαν κατὰ τὴν Χειμερινὴν Τροπὴ τοῦ Ἡλίου.

Ὅπως ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἀρχίζη ν' αὐξάνη, νὰ γεννᾶται τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἔτσι γεννᾶται καὶ βλαστάνει τὸ φῶς καὶ στὴν ψυχὴ τοῦ μύστου, ἐκείνου ποὺ δέχθηκε τὸ πνευματικὸ Φῶς. Γιὰ νὰ ἀναπτυχθῆ καὶ γιὰ νὰ μεγαλώση κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐποχῆς ποὺ συμβολίζει ὁ Χειμῶνας. Ὅπως στὸν φυτικὸ κόσμο ἀρχίζη καὶ τελειοποιεῖται ἡ βλάστησις, ἔτσι καὶ στὴν ψυχὴ τοῦ μύστου αὐξάνουν οἱ ἰδέες καὶ τὰ συναισθήματα, τροφοδοτούμενα ἀπὸ τὸ φῶς τῶν Μυστη-

ρίων, ποὺ πέρνει σὲ ἐκδήλωσι τὶς λανθάνουσες δυνάμεις τοῦ πνεύματος. Κατ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο τὸ πνεῦμα τοῦ μύστου προαγόμενον εἶναι πλέον ἕτοιμο γιὰ τὴν προσεχῆ περίοδο τῆς ἀνθήσεως καὶ τῆς ἀποδόσεως κατόπιν, τῶν καρπῶν.

Οἱ Ὀρφικοὶ ἑώρταζαν κατὰ τὴν Χειμερινὴ τροπὴ τοῦ Ἡλίου τὴν γέννησι τοῦ Διονύσου, οἱ Ἐλευσίνιοι τοῦ Ἰάκχου, τῶν προκατόχων αὐτῶν τοῦ ἐλευθερωτοῦ τῶν ψυχῶν Διονύσου, τοῦ Ἐλευθερέως Διονύσου. Ἡ Ἑλληνικὴ παράδοσι τοποθετοῦσε τὴν γέννησι τοῦ Διονύσου στὴν ἀρχὴ τοῦ Χειμῶνα. Ἐγεννήθηκε ἀπὸ τὸ μηρὸ τοῦ Θεοῦ Διός. Ἀλλὰ ὅπως τὸ κάθε παιδὶ ἔχει καὶ μητέρα, ἀφοῦ τίποτα μέσα στὴ Φύσι δὲν ἠμπορεῖ νὰ γεννηθῆ ἀπὸ ἕνα μόνο παράγοντα, ἔτσι μητέρα τοῦ Διονύσου ἦταν ἡ νύμφη Σεμέλη. Κόρη τοῦ Κάδμου, ποὺ εἶχε κτίσει τὶς ἑπτάπυλες Θῆβες, καὶ τῆς Ἁρμονίας, ποὺ ἦταν κόρη θεῶν, τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Ἀφροδίτης. Νύμφη τῆς Γῆς ἡ Σεμέλη, κόρη ἁγνὴ καὶ φωτισμένη, εὐχαρίστως ἐδέχετο, καθὼς λέγει ὁ μύθος, τὴ συμβολικὴ περίπτυξι τοῦ θεοῦ Διὸς μέσα στὸ παλάτι τοῦ πατέρα της ὅπου κατοικοῦσεν. Ὁ μεγάλος θεὸς ἐρχότανε στὸ παλάτι τοῦ Κάδμου μεταμορφωμένος καὶ ὄχι μὲ τὴν λάμψι ποὺ εἶχεν ὅταν ἔμενε στὸν Ὄλυμπο. Ἡ συμβολικὴ αὐτὴ εἰκόνα εἶναι πραγματικὰ ὑπέροχη. Κάθε τὶ τὸ θεϊκό, τὸ οὐράνιο, μεταμορφώνεται ὅταν ἔρχεται στὸ περιβάλλον τῆς Γῆς, ποὺ εἶναι τόσο χαμηλό. Γι᾽ αὐτὸ καὶ στὴν ἀλληγορίαν αὐτή, καθὼς καὶ σὲ τόσες ἄλλες, ὁ θεὸς Ζεύς, ἡ θεϊκὴ δηλαδὴ δύναμι ποὺ θὰ μεταδώση τὰ δῶρα της στοὺς ἀνθρώπους, στὶς ἄξιες ἁγνὲς ἀνθρώπινες ψυχές, ἔρχεται ἐδῶ κάτω ἀναγκαστικὰ μεταμορφωμένη. Πόσον ὅμως οἱ εἰκόνες αὐτὲς τῆς μυθολογίας ἔχουν παρεξηγηθῆ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τὶς πέρνουν κατὰ γράμμα καὶ τὶς ἐξηγοῦν μὲ τὸ πρῖσμα τῶν ἀδυναμιῶν, τῶν παθῶν καὶ τῶν προλήψεων τῶν ἀνθρώπων! Ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐνοήση, τὸ ἑρμηνεύει σύμφωνα μὲ τὴ νοοτροπία του, σύμφωνα μὲ τὸ ἠθικό του περιεχόμενο, γιὰ νὰ τὸ λερώση καὶ νὰ τὸ χλευάση.

Ὅταν ὅμως, (γιὰ νὰ συνεχίσουμε τὸ μῦθο) ἡ ἀγαπημένη του νύμφη τοῦ ἐζήτησεν τόσον ἐπίμονα νὰ παρουσιαστῆ καὶ σ᾽ αὐτὴν ὅπως ἦταν στὸν Ὄλυμπο, ἡ θνητὴ κόρη δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἀνθέξη στὸ οὐράνιο πῦρ τοῦ Πατρὸς τῶν Ἀθανάτων. Σὰν φθαρτὴ ποὺ ἦταν στὴ φύσι της, σὰν τιτανική, ἐκάη, ὅπως καὶ τὸ Παλάτι τοῦ πατέρα της ὅπου κατοικοῦσεν. Ἐπρόφθασεν ὅμως ὁ θεὸς Ζεὺς καὶ ἔσωσεν ἀπὸ τὴ φωτιὰ τὸν καρπὸ τοῦ ἔρωτός των, ποὺ εἶχε καὶ δυνάμεις θεϊκὲς παρμένες ἀπὸ αὐτὸν ποὺ ἦταν πατέρας του. Ἡ κυοφορία συνεχίστηκε ἔτσι στὸν μηρὸ τοῦ θεοῦ γιὰ νὰ γεννηθῆ ἀπὸ ἐκεῖ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τοῦ ἔτους ὁ Διόνυσος. Ὁ Διόνυσος ποὺ ἦταν, καθὼς ἔλεγαν, προωρισμένος νὰ

παίξη τόσο μεγάλο ρόλο γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ὁ Διόνυσος, ποὺ θὰ μεταμορφωθῆ ἀργότερα, ἀλλὰ καὶ ποὺ θὰ μεταμορφώνη τὶς ἁγνὲς ψυχὲς τῆς Γῆς, γιὰ νὰ τοὺς δώση τὴν πνευματικὴ ἐλευθερία.

Τὸ νεογέννητο παιδί, καθὼς λέγει ἡ παράδοσις, στάλθηκε ν' ἀνατραφῆ ἀπὸ τὶς Νυσηΐδες νύμφες, στὸ «εὔυδρον ὄρος τῆς Νύσης». Σὰν ἔφηβος ὁ Διόνυσος ζοῦσε ζωὴ ἀμέριμνη στὸ δροσερὸ βουνό, ὅταν μιὰ μέρα, κοντὰ στὴν Ἰσημερία τῆς Ἀνοίξεως, στὴν ἐποχὴ ποὺ ἡ βλάστησι τῆς Γῆς μεταμορφώνεται σὲ ἄνθη, ἔπρεπε καὶ αὐτὸς νὰ ὑπακούση στοὺς νόμους της. Νὰ μεταμορφωθῆ σὲ λουλούδι ποὺ θὰ δώση ἀργότερα τὸν καρπό, τὴν ὡριμότητα αὐτὴ τοῦ ἐγώ. Ἀπὸ τότε πλέον θὰ μεταμορφώνεται καὶ θὰ μεταμορφώνη κάθε τι τὸ γήϊνο γιὰ νὰ φθάση μιὰ μέρα στὸν Ὄλυμπο σὰν Διόνυσος ὁ Ἐλευθερεὺς τῶν ψυχῶν.

Κατὰ τὴν χειμερινὴ Τροπὴ τοῦ Ἡλίου ἐτελοῦντο εἰς τὰς Ἀθήνας πάνδημα τὰ μικρὰ Διονύσια, τὰ «κατ' ἀγροὺς» (8—11 τοῦ μηνὸς Ποσειδεῶνος), γιὰ νὰ τιμηθῆ ἡ γέννησι τοῦ Διονύσου.

Ὅταν μελετοῦμε καὶ προσπαθοῦμε νὰ ἐμβαθύνουμε στὶς πάρα πάνω ἀλληγορικὲς διατυπώσεις, ποὺ καθὼς φαίνεται ἔχουν μεγάλη σχέσι μὲ τὴν ἐν γένει πνευματοδοξία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς παραδόσεως, βλέπουμε πόσο χαμηλὲς καὶ πόσον ἀφελεῖς εἶναι οἱ ἀντιλήψεις ἐκείνων ποὺ νομίζουν ὅτι ὁ περὶ τοῦ Διονύσου μῦθος ἀναφέρεται εἰς τὸ πῶς ἐδιδάχθησαν οἱ ἄνθρωποι νὰ καλλιεργοῦν τὸ ἀμπέλι ἀπὸ τὸ ὁποῖο γίνεται τὸ κρασὶ γιὰ νὰ μεθοῦνε. Ἡ ἀλήθεια ὅμως φαίνεται πὼς εἶναι ὅτι ὁ συμβολικὸς ἐκεῖνος θεὸς θὰ ἠμποροῦσε νὰ μαθαίνη τὶς φτασμένες ψυχὲς πῶς νὰ καλλιεργοῦν τὴν ἄμπελο τοῦ πνεύματος καὶ πῶς νὰ γεύωνται τοῦ συμβολικοῦ χυμοῦ τῆς σταφυλῆς ποὺ ἔδιδε τὴν πνευματικὴ χαρὰ καὶ τὴν πνευματικὴ μέθη σὲ ὅσους ἦσαν ἄξιοι γιὰ τέτοια μεγάλα δῶρα.

Ἀνάλογη μὲ τὴν Ἑλληνικὴ παράδοσι περὶ τοῦ Διονύσου καὶ τῆς γεννήσεώς του εὑρίσκουμε καὶ στὴν μυθολογία τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων. Καὶ ἐκεῖ ὑπάρχει ὁ θνητός, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀθάνατος Διόνυσος μὲ ἄλλα ὅμως ὀνόματα, μὲ συμβολισμοὺς διαφορετικούς. Πρόκειται γιὰ τὰ παιδιὰ τοῦ Ὀσίριδος καὶ τῆς Ἴσιδος, τὸν νεώτερον καὶ τὸν πρεσβύτερον Ὦρον.

Ὁ νεώτερος Ὦρος, ὁ φθαρτός, «Ὦρος ὁ Παῖς», Hor pa Kherd, ποὺ στὰ ἑλληνικὰ μεταφράστηκε Ἁρποκράτης, εἰκονίζεται σὰν παιδὶ καχεκτικό, νὰ κάθεται ἐπάνω σὲ λωτό, μὲ τὸ δάκτυλο μέσα στὸ στόμα, ὅπως συνηθίζουν νὰ κάνουν τὰ μικρὰ παιδιά (*). Ἡ γέννησί του εἶχε τοποθετηθῆ κατὰ τὴ Χειμερινὴ Τροπή. «Τίκτεσθαι δὲ τὸν Ἀρ-

(*) Ἡ χειρονομία αὐτή, ποὺ ἠμπορεῖ νὰ ἐκληφθῆ σὰν σημεῖο τῆς σιγῆς, ἔδωσε τὴν ἀφορμὴ νὰ θεωρηθῆ ὁ Ἁρποκράτης ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ τους Ρωμαίους γιὰ θεὸς τῆς ἐχεμυθείας.

ποκράτην περὶ τροπὰς χειμερινὰς ἀτελῆ καὶ νεκρὸν ἐν τοῖς προανθοῦσι καὶ προβλαστάνουσι», δηλαδὴ ὅτι ὁ Ἁρποκράτης ἐγεννήθη ἐλλιπὴς καὶ πρόωρος περὶ τὸ χειμερινὸν ἡλιοστάσιο κατὰ τὰς πρώτας ἀνθήσεις καὶ βλαστήσεις.

Ὅσο γιὰ τὸν Ὧρο τὸν πρεσβύτερο (Hor), αὐτὸς ἐθεωρεῖτο ἀθάνατος καὶ εἶχε γιὰ σύμβολό του τὸν ἱέρακα, τὸ πουλὶ ποὺ πετᾶ τόσο ψηλά. Εἶχε νικήσει πλέον τὸν Σήθ, δηλαδὴ τὸν Τυφῶνα, καθὼς τὸν μεταφράζουν, καὶ ἦτο πλέον οὐράνιος. Ἦτο ὁ χορηγὸς τῆς ζωῆς τῶν ἁγνῶν ψυχῶν ποὺ εἶχαν τὸ δικαίωμα τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας.

Ὁ πρεσβύτερος αὐτὸς Ὧρος παρίστατο νὰ ἔχῃ γιὰ μάτια τὸν Ἥλιο καὶ τὴ Σελήνη. Τὴ γέννησι τῶν ματιῶν του ἑώρταζαν οἱ Αἰγύπτιοι κατὰ τὸ θέρος, τὸν μῆνα Ἐπιφί, ποὺ ἄρχιζε κοντὰ στὴ Θερινὴ Τροπὴ τοῦ Ἡλίου.

Ὅμοιες ἀλληγορίες, μὲ διαφορετικὲς ὅμως συμβολικὲς διατυπώσεις, εὑρίσκονται στὶς παραδόσεις καὶ ἄλλων λαῶν τῶν ἀρχαίων χρόνων, ὅπως π. χ. στὰς παραδόσεις τῶν Ἰνδῶν, τῶν Φοινίκων καὶ ἄλλων. Ἥρως τῆς Ἰνδικῆς παραδόσεως φέρεται ὁ Κρισνᾶ, ποὺ θὰ πῇ στὴν ἰνδικὴ «ἅγιος». Γεννᾶται καὶ ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν παρθένο Δεβακὶ καὶ ἀπὸ πνεῦμα ἅγιο, γιὰ νὰ μεταμορφωθῇ κατόπιν καὶ ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἀθανασία. Ἴδια σχεδὸν εἶναι καὶ ἡ παράδοσι τῶν Φοινίκων μὲ τὸν Ἥρωά της τὸν Ἄδωνι, ποὺ μεταφράζεται «κύριος». Παιδὶ τῆς νύμφης Σμύρνας ὁ Ἄδωνις καὶ τοῦ πνευματικοῦ της πατέρα γεννᾶται, θνήσκει καὶ ἀνίσταται, γιὰ ν' ἀποβῇ ὁ ὁδηγὸς τῶν ἁγνῶν ψυχῶν ποὺ ζητοῦσαν τὴν ἀπολύτρωσιν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδική μας παράδοσις, ἡ χριστιανική, μὲ τὸν θεάνθρωπον Ἰησοῦ, τὸν Λόγο τοῦ Πατρός, ποὺ ἔργο του εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν, πόσες μεγάλες πνευματικὲς ἀλήθειες περιέχει! Γεννᾶται τὴν ἴδια ἐποχὴ τοῦ ἔτους ἀπὸ τὴν ἁγνὴ παρθένο Μαρία καὶ τὸν ἄγγελο τοῦ Οὐρανοῦ, μέσα στὴ σπηλιὰ τῆς θείας Βηθλεέμ, ποὺ θὰ πῇ «οἶκος ἄρτου», θνήσκει καὶ ἀνίσταται κατόπιν, γιὰ νὰ μείνῃ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἡ ἐλπὶς γιὰ μίαν αἰώνια ζωὴ τῆς ψυχῆς, μὰ καὶ ἡ συνειδητὴ πίστι καὶ ἡ ἄδολη ἀγάπη κάθε ἀληθινοῦ χριστιανοῦ.

Ἡ συμβολική, οἰκονομία θὰ ἐλέγαμε, ὅλων αὐτῶν τῶν ἀρχαίων παραδόσεων, ποὺ εἶχε γιὰ ἐξωτερίκευσι τὸν ἑορτασμὸ τῶν φυσικῶν γεγονότων τῶν Τροπῶν καὶ τῶν Ἰσημεριῶν, ποὺ τὸν τόνο δίδει ὁ Ἥλιος, σὰν πατέρας τῆς Γῆς καὶ τῶν ἀδελφῶν της λοιπῶν Πλανητῶν, ἀπέβλεπε στὸ νὰ εἰκονίσῃ πῶς τὸ ἁγνὸ καὶ ὥριμο πνεῦμα τοῦ προηγμένου ἀνθρώπου, τοῦ μύστου, λαμβάνοντας τὴ θεία γνῶσι τῶν πνευματικῶν πραγμάτων, γευόμενο δηλαδὴ τῶν πνευματικῶν ἀληθειῶν, ἠμπορεῖ κάποτε νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸν τροχὸ τῶν γεννήσεων καὶ νὰ ἀπολαύσῃ, σὰν δικαίωμά του φυσικό, τὴν ἀθανασία καὶ τὴν αἰωνιότητα.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ὑπὸ Ἰω. Α. Βασιλῆ

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ποὺ ἔπρεπε νὰ μελετοῦν συχνὰ οἱ ἄνθρωποι, εἶναι ἐκεῖνο στὸ ὁποῖον ὁ καινοτόμος ἐπιστήμων καὶ φιλόσοφος Ἀλέξης Καρρέλ, ἔδωσε τὸν τίτλο «Ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸ τὸ ἄγνωστο».

Μὲ τὸ περισπούδαστο αὐτὸ ἔργο του, ὁ σοβαρὸς αὐτὸς μελετητὴς καὶ ἀνατόμος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐπεδίωξε νὰ ἀποδείξη ὅτι οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι ἀγνοοῦν τὴν ἀξίαν — ἄνθρωπος, θεώρησε δὲ σὰν χρέος του νὰ τοὺς ὑποδείξη νὰ τὴν μελετήσουν σοβαρὰ γιὰ νὰ τὴν γνωρίσουν.

Ἀπὸ τὴν μελέτη τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ἀπεκόμισα τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ σύγχρονος αὐτὸς ἐρευνητὴς εὐθυγράμμισε τὴν σκέψι του καὶ τὴν προσπάθειά του μὲ τὴν σκέψι καὶ τὴν προσπάθεια τοῦ Ἕλληνος φιλοσόφου Χείλωνος. Μὲ τὴν γνωσιολογική του προσταγὴ «Γνῶθι Σαυτόν», ἡ ὁποία μὲ τὴν ἐπιτυχῆ της ἐπιγραμματικότητα μπῆκε στὴν ἱστορία, ὁ Χείλων ὑπεδείκνυε στὸν ἄνθρωπο νὰ γνωρίση τὸν ἑαυτό του. Τόσο δὲ ἐκτιμήθηκε αὐτὸ τὸ ρητό, ἀπὸ τοὺς Ἀρχαίους Μύστας ὥστε οὗτοι τὸ υἱοθέτησαν πρόθυμα καὶ τὸ χάραξαν στὴν μετώπη τοῦ Ναοῦ τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος στοὺς Δελφούς.

Οἱ σοφοὶ ἐκεῖνοι Μύσται θέλανε νὰ συστήσουν στοὺς εἰσερχομένους στὸ Ναό, ὅτι τὸ πρῶτο μέλημά τους πρέπει νὰ εἶναι ἡ προσπάθεια νὰ γνωρίσουν τὸν ἑαυτό τους, γιὰ νὰ μπορέσουν κατόπι ν' ἀνέλθουν σὲ ἀνώτερες σφαῖρες ἐποπτείας μὲ τὴν βοήθεια τῶν ὅσων θὰ ἄκουαν καὶ θὰ ἔβλεπαν ἐντὸς τοῦ Ναοῦ.

Ἀπὸ τὰ πάρα πάνω, σὰν συμπέρασμα βγαίνει ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι σοφοὶ πίστευαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος παραμελεῖ νὰ μελετήση καὶ νὰ γνωρίση τὸν ἑαυτό του. Ἐμεῖς δὲ διαπιστώνουμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες καὶ πολλὲς φορὲς μὲ ἐπιτυχία, νὰ γνωρίση τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖον κινεῖται, ζῇ καὶ ἐνεργεῖ.

Τελευταῖα, μάλιστα, ἐπεξέτεινε τὶς ἔρευνές του καὶ πέραν τοῦ περιβάλλοντος τῆς Γῆς, ἄσχετα ἐὰν ἀγνοεῖ τὸ πλησιέστερο πρᾶγμα ποὺ εἶναι ὁ ἑαυτός του. Ἀλλ' ἐρωτῶ: ἐμεῖς μποροῦμε νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι αὐτὰ εἶναι ἔτσι ὅπως τὰ εἶχαν φαντασθῆ ὁ Χείλων καὶ ὁ Καρρέλ;

Ὁ καθένας μας ἂν μὲ εἰλικρίνεια καὶ τόλμη ἀντιμετωπίσει τὸ θέμα αὐτό, πρέπει νὰ ὁμολογήση ὅτι ἀγνοεῖ τὸν ἑαυτό του. Δὲν τὸν ἐξετάζουμε, δὲν τὸν μελετοῦμε μόνοι μας. Δὲν βυθομετροῦμε,

δὲν ἐνδοσκοποῦμε τὸ ἐσωτερικό μας γιὰ νὰ ἀνακαλύψουμε τὸν πυρῆνα τῆς ἀτομικῆς μας ὑποστάσεως. Πιστεύω δὲ ὅτι ἐὰν ἔτσι ἐνεργήσουμε θὰ γνωρίσουμε ἀσφαλῶς τὶ εἶναι ἐπὶ τέλους ὁ καθένας μας, σὰν μορφὴ καὶ σαν συνειδητὸ ἐγώ.

Μέχρι σήμερα, γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὸν ἑαυτό μας, περιμένουμε νὰ μᾶς τὸν ἀποκαλύψη ἡ θρησκεία, νὰ μᾶς τὸ ποῦν οἱ φιλόσοφοι καὶ νὰ μᾶς τὸ ἀποδείξη ἡ ἐπιστήμη. Δηλαδὴ ἐμπιστευόμαστε στὶς αἰσθήσεις καὶ στὴν κρίσι τῶν ἄλλων γιὰ νὰ μάθουμε τὶ εἴμαστε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι.

Γιατί ἄραγε; Μήπως αὐτὸ ποὺ ζητῶ εἶναι ἀνώτερο τῶν ἱκανοτήτων ἑνὸς ἑκάστου; Μήπως τὸ δυνατὸν τῆς ὡλοκληρωμένης γνώσεως τοῦ ἑαυτοῦ μας εἶναι ἀνέφικτο, εἶναι ἀκατόρθωτο;

Στὴν ἀπορία μου αὐτὴ βρίσκω εὐτυχῶς μία παρήγορη καὶ ἐνθαρρυντικὴ ἀπάντησι ποὺ μᾶς ἔρχεται σὰν πεῖρα τῶν αἰώνων ἀπὸ τους ἀρχαίους Ἕλληνας μὲ τὸ ἀποκαλυπτικὸ ἀξίωμα «Φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρέγεται ἄνθρωπος».

Ὁ ἄνθρωπος λοιπόν, μᾶς λένε οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι ἔχει ἀπὸ τὴν φύσι τὴν ὄρεξι, τὴν ἔφεσι, τὴν ἐπιθυμία καὶ τὴν ἱκανοτητα τοῦ γνῶναι.

Πῶς ὅμως ἔχει αὐτὴν τὴν ἱκανότητα;

Οἱ οὐσίες ἀπὸ τὶς ὁποῖες εἶναι φτιαγμένος, ὅταν φθάση τὸ ὄν— ἄνθρωπος σὲ ὡρισμένη βαθμῖδα τῆς ζωῆς, ἐκδηλώνουν τὴν δύναμι τῆς γνώσεως τοῦ κόσμου ποὺ τὸ περιβάλλει. Ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦτο προῆλθε καὶ αὐτός, διαφοροποιήθηκε ὅμως καὶ ἔγινε ἀτομικότης ξεχωριστή. Τότε ἀπέκτησε καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ γνωρίση αὐτὸν τὸν κόσμο καὶ νὰ προσαρμοσθῆ πρὸς αὐτόν.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἀπέκτησε τὴν ἱκανότητα νὰ γνωρίση τὸ περιβάλλον του, τάχα δὲν ἔχει τὴν δύναμι νὰ γνωρίση καὶ τὸν ἑαυτόν του μὲ τὶς δικές του αἰσθήσεις, καὶ μὲ τὴ δική του νόησι;

Ἡ ἀγνωσία μας ὅμως στὸ θέμα αὐτὸ προέοχεται, κατ' ἐμέ, ἀπὸ τὴν ἑξῆς αἰτία:

Δὲν ἔχομε **ἀφομοιώσει** τὴν ἀλήθεια, ὅτι ἄλλη ἀξία ἔχει ὅταν διδάσκεται κανεὶς κάτι ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἄλλο ἀποτέλεσμα ἔχει ὅταν τὸ κάτι αὐτὸ κατανοεῖ ὁ ἴδιος μὲ τὴν δική του νόηση καὶ τὸ ἐλέγχει μὲ τὰ δικά του ὄργανα, μὲ τὰ ὁποῖα τὸν ἔχει προικίσει ἡ φύσις.

Στὴν πρώτη περίπτωση βοηθεῖται καὶ ἀποκτᾶ σὰν θεωρία γνώσεις, τὶς ὁποῖες ὅμως καὶ λησμονεῖ εὔκολα. Στὴ δεύτερη περίπτωση ἡ γνῶσις ποὺ ἀποκτᾶ μὲ τὶς δικές του ἱκανότητες καὶ τὶς δικές του προσπάθειες χαράσσονται βαθειὰ στὴ μνήμη του καὶ εἶναι κτῆμα του παντοτεινὸ καὶ ἀναφαίρετο. Πιστεύει δὲ σ' αὐτὲς ἀκράδαντα, γιατὶ τὶς ἐλέγχει μὲ τὶς αἰσθήσεις του, μὲ τὴν κρίσι του, ἀκόμη δε καὶ μὲ τὶς ψυχικές του ἱκανότητες.

Τώρα, ὅμως, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πῶς καὶ ποῖα εἶναι τα μέσα μὲ τὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ ἐπιτύχη τὴν γνῶσι τοῦ ἑαυτοῦ του ὁ ἄνθρωπος;

Δύο εἶναι τὰ μέσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ ἀντλήση ὁ ἄνθρωπος αὐτὴ τὴ γνῶσι. Ἡ πεῖρα τῶν ἄλλων καὶ ἡ αὐτογνωσία.

Τὰ μέχρι σήμερα βοηθήματα ποὺ μᾶς προσφέρουν ἡ θρησκεία, ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἐπιστήμη θεωροῦνται ἀνεπαρκῆ. Ἀφίνουν πολλὰ κενα καὶ δημιουργοῦν πολλὲς ἀπορίες. Δὲν μᾶς ἱκανοποιοῦν καὶ δὲν μπορέσαμε νὰ μάθουμε μὲ αὐτὰ τί, τέλος πάντων, εἴμαστε. Ἡ πρώτη μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔγινε κατ' εἰκόνα και ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ τὸν Θεὸ πρέπει νὰ τὸν παραδεχθοῦμε, σύμφωνα μὲ τὸ θρησκευτικὸ δόγμα, σὰν μιὰ ὀντότητα ἀγαθή, σοφή, παντοδύναμη, ὑπερτέλεια. Τετοια ὀντότης ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ τὸ παράγωγό της ὁ ἄνθρωπος. Ἐρωτᾶται ὅμως βρίσκουμε αὐτὰ τὰ γνωρίσματα, αὐτὲς τὶς ἰδιότητες στὸν ἄνθρωπο; Τὴν ἀπάντησι ἄς

τὴν δώση ὁ καθένας μας ἐνσυνείδητα καὶ ἐλεύθερα. Βέβαια, δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ φθάση τὴν τελειότητα. Δὲν γεννιέται ὅμως Υἱὸς Θεοῦ. Ἔχει ἀναμφισβήτητα τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν δύναμη νὰ ἀναδειχθῆ τέλειος. Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ σᾶς ἀναφέρω τὴ σοφὴ γνώμη ἑνὸς μεγάλου μυσταγωγοῦ τῆς Ἰουδαίας. «Ὁ ἄνθρωπος, ἔλεγε, δύναται νὰ ἀποβῆ μείζων τοῦ ἀνθρώπου ἐὰν τὸν φυσικὸν νόμον ἀκολουθεῖ, ἐλάσσων δὲ τοῦ κτήνους ἐὰν τὴν φύσιν παραβαίνει».

Ἡ φιλοσοφία, μᾶς δίδει τόσους ὁρισμοὺς γιὰ τὸν ἄνθρωπο ὅσοι εἶναι καὶ οἱ φιλόσοφοι.

Καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἀδυνατεῖ νὰ μᾶς δώση ἕνα ὁλοκληρωμένο καὶ ἱκανοποιητικὸ ὁρισμό. Τὰ γνωσιολογικὰ της βάθρα περιορίζονται στὸ πείραμα καὶ στὴν ἀπόδειξι. Αὐτὰ εἶναι σημαντικὰ ὅσον ἀφορᾶ τὸν ἀνθρώπινο ὀργανισμό, τὸν ὁποῖον ἡ ἐπιστήμη ἐρευνᾶ καὶ μελετᾶ μὲ τὶς αἰσθήσεις καὶ τὸ μικροσκόπιο καὶ εἶναι σὲ θέσι νὰ μᾶς κατατοπίζη ἀρκετὰ γιὰ τὶς λειτουργίες του. Ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος εἶναι καὶ συνειδητὸν ὄν. Σὰν ἐκδηλώσεις του διαπιστώνουμε τὸ αἴσθημα, τὸ συναίσθημα, τὴν νόησι, τὴν βούλησι. Ὅλα αὐτὰ τὰ χαρακτηρίζει σὰν ψυχολογικὰ φαινόμενα χωρὶς νὰ μπορῆ ἡ ἐπιστήμη νὰ μᾶς ἐξηγήση τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ παράγει αὐτὰ τὰ φαινόμενα. Καὶ ἔτσι περιορίζεται νὰ μᾶς δίδη τὰ πορίσματα ἑνὸς κλάδου ἐρεύνης ποὺ τὴν ὀνομάζει ψυχολογία, ἀλλὰ χωρὶς ψυχή!

Θὰ συμφωνήσετε, ἴσως, καὶ σεῖς ὅτι ἡ πηγὴ αὐτὴ τῆς ἀλλοτρίας γνώσεως δὲν μᾶς φωτίζει ἀρκετὰ καὶ ἱκανοποιητικὰ στὸ θέμα ποὺ ἔχομε ὑπὸ μελέτην.

Ποῦ λοιπὸν νὰ στραφῆ ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ γνωρίση τὸν ἑαυτό του; Ποία θύρα νὰ κρούση γιὰ νὰ μάθη κάτι τὸ διαφωτιστικὸ γιὰ τὸν ἑαυτό του;

Τὸ δόγμα, ὁ ὀρθὸς λόγος, οἱ αἰσθήσεις, ὅλα μαζὶ καὶ χωριστὰ τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν λύνουν τὸ αἴνιγμα καὶ δὲν μᾶς ἀποκαλύπτουν τὸ ἄγνωστο. Δὲν δίνουν κἄν τὴν κατεύθυνσι ποὺ θὰ μᾶς βοηθοῦσε νὰ βροῦμε τὸ δρόμο γιὰ νὰ ἀντικρύσουμε καὶ νὰ γνωρίσουμε τὸν πραγματικὸ ἑαυτό μας.

Ὅμως, ὁ εἰλικρινὴς καὶ ὁ τολμηρὸς ἐρευνητὴς δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἀπογοητεύεται ἀπὸ τὶς δυσκολίες ποὺ συναντᾶ στὶς προσπάθειές του.

Δὲν πρέπει ποτὲ νὰ κάμπτεται ἀπὸ τὸ κῦρος καὶ τὴν αὐθεντία οὔτε καὶ νὰ ὑποδουλώνεται σὲ οἱανδήποτε ἀνεγνωρισμένη φιλοσοφικὴ ἢ θρησκευτικὴ ἰδεολογία.

Ἔχει ἀπὸ τὴν φύσι τὸ δικαίωμα νὰ στρέφη τοὺς προβολεῖς τῆς σκέψεώς του πρὸς ὅλους τοὺς ὁρίζοντες τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ νὰ ἐρευνᾶ, νὰ μελετᾶ τὰ πάντα, νὰ ἐρωτᾶ τοὺς πάντας. Κάποτε θὰ ἐπιτύχη, κάποτε θὰ δεχθῆ τὶς ἀπαντήσεις ποὺ θὰ τοῦ δώσουν οἱ πηγὲς τῆς γνώσεως, τὶς ὁποῖες θὰ μπορέση νὰ πλησιάση.

Ἀλλὰ ποιὲς εἶναι οἱ πηγὲς τῆς γνώσεως; Ποῖα εἶναι τὰ μέσα τὰ ὁποῖα διαθέτει καὶ μὲ τὰ ὁποῖα μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ κατακτήση τὴν γνώση τοῦ ἑαυτοῦ του;

Οἱ ἐπιστήμονες ἰσχυρίζονται ὅτι πηγὴ τῆς γνώσεως εἶναι οἱ αἰσθήσεις καὶ ὁ νοῦς. Εἶναι ὅμως τοῦτο ἀληθές;

Κατὰ τὴν γνώμη τῶν ἀκολουθούντων τὴν ἐσωτερικὴ φιλοσοφία, πηγαὶ τῆς γνώσεως εἶναι ὁ περιβάλλων ἡμᾶς κόσμος, δηλαδὴ ἡ φύσις ὁλόκληρη, μὲ τὶς μορφὲς καὶ τὶς συνειδήσεις της. Μέσα δέ, εἶναι οἱ αἰσθήσεις καὶ τὸ νοητικό μας.

Οἱ αἰσθήσεις ὅμως καὶ ὁ νοῦς εἶναι ὄργανα κινούμενα καὶ ἐνεργοῦντα ἀπὸ ἕνα παράγοντα ποὺ ὁ ἐπιστήμων ἄνθρωπος οὔτε μπορεῖ νὰ τὸν ἐλέγχη, μὰ οὔτε μπορεῖ νὰ τὸν κατανοήση γιατὶ ἡ οὐσία του δὲν εἶναι ὑλική.

Γιὰ νὰ γνωσθῆ τὸ κινοῦν χρειάζονται ἀνάλογα μὲ τὴν οὐσία του μέσα, δηλαδὴ ὄργανα μὴ ὑλικά, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀναπτύξουν δυνάμεις καὶ ἱκανότητες ποὺ στὸν κοι-

νὸ ἄνθρωπο βρίσκονται σὲ λανθάνουσα καὶ ἀδρανοῦσα κατάστασι.

Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, οἱ αἰσθήσεις του καὶ τὸ μυαλό του, ἔχουν σχηματισθῆ ἀπὸ τὰ χημικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔχει σχηματισθῆ ἡ περιβάλλουσα ἡμᾶς φύσις. Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἐκδηλώνει ζωήν. Ἀλλὰ τί εἶναι ζωὴ καὶ ποῖος ὁ παράγων τῆς ζωῆς; Νά, προβλήματα καὶ ἐρωτήματα ποὺ δὲν ἱκανοποιοῦνται ἀπὸ τὰ μέχρι σήμερον δεδομένα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς φιλοσοφίας ἀκόμη.

Ἐὰν ἤθελα νὰ σᾶς ἀπαριθμήσω τὶς διάφορες ἀπόψεις τῶν ἀσχολουμένων μὲ αὐτὰ τὰ θέματα μελετητῶν θὰ μᾶς χρειάζονταν χρόνος καὶ χῶρος ποὺ δὲν τὸν διαθέτω.

Ἄλλως τε, ὁ κάθε ἐρευνητής, ἐὰν ἐπιθυμῆ, μπορεῖ νὰ τὶς βρῆ καὶ νὰ τὶς μελετήση στὶς σχετικὲς συγγραφικὲς πηγές.

Ἐγὼ σήμερα θὰ σᾶς ὁδηγήσω σὲ μιὰ πηγὴ ποὺ δὲν εἶναι προσιτὴ στοὺς πολλοὺς καὶ παραμένει ἄγνωστη.

Βέβαια, δὲν περιβάλλεται οὔτε μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ τήβεννο, οὔτε μὲ τὸ κῦρος καὶ τὴν αὐθεντία ἑνὸς ἀνεγνωρισμένου σοφοῦ.

Εἶναι ὅμως ἀπόψεις βασιζόμενες στὴν καθαρὰ γνῶσι, ἔχουν πειστικότητα καὶ λογικὸν εἱρμό. Ἱκανοποιοῦν τὶς ροπὲς καὶ τὶς κλίσεις ἐκείνων ποὺ ἐπιδίδονται στὶς μελέτες τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου. Πιστεύω δὲ ὅτι ἀνάλογα μὲ τὸ βαθμὸ τῆς δραστηριότητος στὶς ἐπιδόσεις αὐτές, ὁ ἄνθρωπος γαληνεύει καὶ ἱκανοποιεῖται.

Ἐὰν καὶ σᾶς, ἱκανοποιοῦν, προσέξατέ τις. Ἀδιαφορήσατε ἐὰν προέρχονται ἀπὸ ἄσημες προσωπικότητες ἢ καὶ ἀπὸ ἀπίθανες ὀντότητες. Ἐὰν ἔχετε ἀδέσμευτη σκέψη μὴν τὶς περιφρονήσετε. Ἴσως σᾶς βοηθήσουν νὰ λύσετε τὰ δυσκολώτερα προβλήματα τῆς ζωῆς.

Θὰ ἐπιχειρήσω λοιπὸν νὰ σᾶς μεταδώσω ἕνα πολὺ διδακτικὸ διάλογο μεταξὺ τοῦ νεωτέρου μας Φάουστ καὶ τῆς Κουκουβάγιας τῆς Ἀκροπόλεως μὲ τοὺς ὁποίους καὶ ἄλλοτε σᾶς ἀπησχόλησα.

Ἰδοὺ αὐτὸς σταχυολογημένος ἀπὸ τὰ γνωστά σας γραπτὰ ἑνὸς πολυμαθοῦς καὶ τολμηροῦ ἐρευνητοῦ.

ΦΑΟΥΣΤ: Ἡ ὀκνηρία δὲν κατέβαλε ποτὲ τὸ πνεῦμα μου. Πάντα σταθερὰ καὶ ἀκούραστα ζητῶ νὰ μάθω τὶ εἶμαι, ἀπὸ τὶ συνίσταται τὸ ἐσωτερικό μου Ἐγὼ καὶ ἀπὸ τὶ σύγκειται ἡ μορφή μου. Ἡ ἐπιστημονικὴ μου ἐμπειρία μὲ δίδαξε ἀρκετὰ γιὰ τὸν ὀργανισμό μου. Ἀλλὰ γιὰ κεῖνο ποὺ μοῦ δίδει τὴν κίνηση καὶ τὴν ζωή, γιὰ κεῖνο ποὺ μοῦ δίδει τὴν ἱκανότητα νὰ σκέπτωμαι, νὰ συναισθάνωμαι καὶ νὰ θέλω νὰ ἐνεργῶ, δὲν μπόρεσε νὰ μοῦ πεῖ τίποτε τὸ ἱκανοποιητικό, τίποτα τὸ συγκεκριμένο. Σύ, σοφή μου ὕπαρξη, μπορεῖς νὰ μὲ διαφωτίσης πάνω σ' αὐτὸ τὸ σπουδαῖο θέμα;

ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ: Ἡ ἀνθρώπινη νοηση ἔχει συλλάβει μιὰν ἀλήθεια. Πάνω σ' αὐτὴν θὰ στηριχθῶ γιὰ νὰ σὲ βοηθήσω νὰ ἐπιτύχης ἐκεῖνο ποὺ ζητᾶς.

«Τὸ ὅμοιον διὰ τοῦ ὁμοίου γιγνώσκεται» λέγουν οἱ σοφοὶ ἐρευνητὲς ἄνθρωποι. Καὶ πράγματι αὐτὴ εἶναι μιὰ μεγάλη ἀλήθεια. Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σχῆμα, μορφή, μελετᾶται καὶ γνωρίζεται ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις οἱ ὁποῖες εἶναι φτιαγμένες ἀπὸ τὴν οὐσία ποὺ τὴν συνθέτουν τὰ ὑλικὰ ἄτομα, τὰ κύτταρα, οἱ ἱστοί.

Οἱ αἰσθήσεις διαπιστώνουμε ὅτι ἔχουν μίαν ἐρεθιστικότητα, ἐφ' ὅσον ὁ ὀργανισμὸς βρίσκεται στὴν ζωή. Τυγχάνουν ὅμως ὅταν ἐπέρχεται τὸ φαινόμενον τοῦ θανάτου. Τοῦτο πρέπει νὰ σὲ διδάξη ὅτι ἐκεῖνο ποὺ δίδει τὴν ἐρεθιστικότητα εἶναι ὁ πυρήνας τῆς ζωῆς, ὁ ὁποῖος συλλειτουργεῖ μὲ τὸν ὀργανισμό. Ἔτσι οἱ αἰσθήσεις δέχονται τὶς εἰκόνες τῶν μορφῶν τὶς ὁποῖες μεταβιβάζουν διὰ τοῦ νευρικοῦ συστήματος στὸ κέντρον τῆς νοήσεως ποὺ εἶναι ὁ ἐγκέφαλος. Μὲ τὴν λειτουργία τοῦ μηχανισμοῦ αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος λαμβάνει γνῶ-

σιν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου.

Ἀλλά, τὴν ἱκανότητα τοῦ συνειδέναι εἶναι δυνατὸν νά τὴν ἔχουν οἱ αἰσθήσεις οἱ ὁποῖες εἶναι μόνον μέσα καὶ ὄργανα προσαρμογῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ περιβάλλον του;

Ἐκεῖνο ποὺ δίδει τὴν κίνηση, τὴν ζωὴ στὸν ἀνθρώπινο ὀργανισμό, εἶναι ἕνας ἄλλος παράγων, φτιαγμένος καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὶς κοσμογονικὲς τῆς φύσεως οὐσίες. Αὐτὸς ὁ παράγων ἔχει ἐκδηλώσει πολλὲς δυνάμεις καὶ ἱκανότητες. Αὐτὸς μεταδίδει στὸν ὀργανισμὸ τὴν κίνηση, τὴν ζωήν, καὶ τὴν ἐνέργεια. Ἀνάλογα δὲ μὲ τὴν χρονικὴ ἀφετηρία τῆς ὑπάρξεώς του καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν ὡριμότητά του ἐκδηλώνει ἔντονα ἢ ἄτονα τὸ αἴσθημα, τὸ συναίσθημα, τὴ νόηση καὶ τὴν βούληση.

Τὸν παράγοντα αὐτὸν συνήθισαν οἱ ἄνθρωποι νά τὸν ὀνομάζουν Ψυχή, χωρὶς νά τὴν γνωρίζουν, χωρὶς νὰ ξέρουν θετικά ἀπὸ ποῦ προῆλθε, ἀπὸ τὶ σύγκειται, τὶ ἱκανότητες ἔχει καὶ τὶ προορισμὸ ἔχει.

Ὁ ἐπιστήμων ἄνθρωπος ἐλέγχει τὶς ἐκδηλώσεις αὐτὲς καὶ τὶς ὀνομάζει ψυχικά φαινόμενα. Ἀλλὰ αὐτὴν ταύτην τὴν ψυχήν, τὸν πυρῆνα τοῦ Εἶναι του, πῶς νὰ τὴν γνωρίσῃ; Μόνο μὲ μέσα καὶ ὄργανα ποὺ νὰ εἶναι ὁμοιογενῆ μὲ τὴν οὐσία της εἶναι δυνατὸν νὰ τὴν γνωρίσῃ. Γιὰ τοῦτο ὅμως τὸ μεγάλο ἐπίτευγμα χρειάζονται δύο πράγματα. Γνῶσις καὶ θέλησις. Μὲ αὐτὲς τὶς δυὸ ἱκανότητες θὰ ἐκπορθήσῃ τὸ μεγάλο μυστικὸ ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ Γνῶσις θὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ μάθῃ τὴν προέλευση καὶ τὴν σύσταση τῆς ψυχῆς.

Ἡ θέλησις θὰ τὸν κάνῃ ἱκανὸ νά δημιουργῇ ὅταν θέλει, μὰ σὲ τέτοια κατάσταση, ποὺ νὰ θέτῃ σὲ παθητικότητα τὶς αἰσθήσεις του καὶ τὸν ὀργανισμό του. Προηγουμένως ὅμως πρέπει ν' ἀσκηθῇ, γιὰ νὰ χαλιναγωγῇ κάθε στιγμὴ τὶς σκέψεις του καὶ τὸ θυμικό του, γιὰ νὰ ἐπιτυγχάνῃ μιὰ διαρκῆ ἀπάθεια καὶ ἀταραξία. Νὰ προσηλώνῃ τὴν σκέψη του στὸ ἀντικείμενο ἢ στὴν ἰδέα ποὺ θέλει καὶ νὰ ἐρευνᾷ σὲ πλήρη ἀπομόνωση τὸ ἔνδον του. Τότε θ' ἀκούσῃ καὶ θὰ δεῖ μόνος του ἐκεῖνα ποὺ δὲν περιγράφονται, οὔτε καὶ γίνονται πιστευτά ὅταν τυχὸν τοῦ τὰ ἀφηγηθῇ ἕνας ἄλλος.

ΦΑΟΥΣΤ: Ἀλλά, ὁ ἄνθρωπος σὰν πεπερασμένο ὄν, ποὺ εἶναι, ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ γνωρίσῃ μόνος του τὴν προέλευση καὶ τὴν σύσταση τῆς ψυχῆς του;

ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ: Ἀσφαλῶς, ὄχι. Στὴ φύση, ὅμως, λειτουργεῖ ὁ Νόμος τῆς ἀλληλεπιδράσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, ὁ ὁποῖος βοηθεῖ τὴν ἐκτύλιξη τῶν δυνάμεών των καὶ τὴν παραγωγὴ μορφῶν καὶ ὀργανισμῶν. Ἔτσι καὶ στὸν πνευματικὸ κόσμο λειτουργεῖ ὁ Νόμος τῆς ἀλληλεγγύης τῶν συνειδήσεων. Τὰ πρωτοπόρα πνεύματα τῆς γῆς καὶ οἱ μύσται βοηθήθηκαν ἀπὸ ὑπέρτερες αὐτῶν συνειδήσεις, οἱ ὁποῖες τοὺς μετέδωσαν μίαν κοσμοθεωρία ποὺ ἀποκαλύπτει τὴν Γνώση τοῦ Πραγματικοῦ. Τὶς ἀρχὲς τῆς Κοσμοθεωρίας αὐτῆς οἱ Μύσται καὶ οἱ Σοφοὶ σᾶς τὶς κληροδότησαν εἴτε στὰ σύμβολα καὶ στοὺς μύθους, εἴτε τὶς ἔχουν ἐκθέσει σὲ συγγράμματα ποὺ σεῖς οἱ σύγχρονοι ἐρευνητὲς Ἕλληνες ἔχετε χρέος νὰ μελετᾶτε καὶ ἀπὸ κεῖ ν' ἀντλεῖτε τὶς πολύτιμες γνώσεις. Αὐτὲς πρέπει ν' ἀποτελέσουν τὸν ἱερὸ κώδικα τῶν κανόνων τῆς βιονομίας σας.

ΦΑΟΥΣΤ: Πρὸ ὀλίγου (βλέπε Ἰλισὸ τεῦχ. 10ον) μοῦ εἴπατε ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὅπως κάθε μορφή, κάθε συνείδηση, προῆλθε, σύγκειται καὶ διατηρεῖται ἀπὸ τὶς οὐσίες ποὺ συνθέτουν τὴν φύση ὁλόκληρη. Ἀλλά, θὰ εἴχατε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ πῆτε, οἱ οὐσίες αὐτὲς ἀπὸ ποῦ προῆλθαν καὶ ποιὸ εἶναι τὸ δημιουργικό τους αἴτιο;

ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ: Εἶσαι ἕνας εἰλικρινὴς καὶ θαρραλέος ἐρευνητής. Σὲ πλεῖστα σημεῖα ἡ σκέψη σου λειτουργεῖ μὲ ἐλευθερία ἀξιοθαύμαστη. Γιὰ νά συλλάβῃς ὅμως τὸ

μυστήριο τῆς αὐθυπάρκτου αἰτίας τῶν Κόσμων, ὡς καὶ τὸ μυστήριο τῆς αὐθυπαρξίας σου, ἔχεις ἀνάγκη ν' ἀποπλύνης τὴν διάνοιά σου ἀπὸ τὶς μέχρι σήμερα, γιὰ τὸ σπουδαῖο τοῦτο θέμα, δοξασίες σου.

Αὐτὲς σκιάζουν τὸ νοητικό σου καὶ τὸ ἔχουν δουλώσει σὲ ὡρισμένες πεποιθήσεις ποὺ ἔχουν μεταβληθῆ σὲ προκαταλήψεις.

Ἐὰν μελετοῦσες συχνὰ τὶς κοσμοθεωρίες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σοφῶν εὐκολώτερα θὰ προσανατολιζόσουνα στὶς ἀπόψεις τῆς Ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας ποὺ ἐπιθυμῶ νὰ σοῦ μεταδώσω.

Ἀτυχῶς, πνεῦμα καὶ δόγματα ξένα φυγάδευσαν τὴν καθαρὴ Ἑλληνικὴ σύλληψη ἀπὸ τὸν τόπον αὐτόν. Ἔτσι στὶς διάνοιες τῶν συγχρόνων κατοίκων αὐτοῦ ἐπεκράτησαν ἐκεῖνα καὶ συσκότισαν τὴν Μεγάλη Ἀλήθεια ποὺ εἶχε φωτίσει ἄλλοτε ἐδῶ τοὺς σοφούς. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ συνείδησι εἶναι μεταγενέστερη ἐκδήλωση τοῦ μορφικοῦ εἶναι τῶν κόσμων τῆς Φύσεως, εἶναι παράγωγόν τους καὶ ὄχι ἡ αἰτία τους. Αὐτα στὰ ἔθιξα προ ὀλίγου (τεῦχ. 10ον «Ἰλισός»). Ἀλλὰ ἡ διάνοιά σου δὲν μπόρεσε νὰ τὰ συλλάβη καὶ τα ἀφομοιώση εὔκολα γιατὶ ἔχει συνηθίσει νὰ δέχεται διαφορετικὲς ἢ μᾶλλον ἀντίθετες ἀπόψεις.

Ὁπωσδήποτε θὰ προσπαθήσω να σὲ βοηθήσω νὰ συλλάβης μερικὲς ἀλήθειες. Πρέπει ὅμως νὰ ἐντείνης τὴν προσοχή σου καὶ μὲ ἐλεύθερη καὶ ρωμαλέα σκέψη νὰ μὲ παρακολουθήσης σὲ ὅσα θὰ σοῦ ἀποκαλύψω.

ΦΑΟΥΣΤ. Σ' εὐχαριστῶ, ἀκούω.

ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ: Ὅπως ἐμφανίζονται σήμερα οἱ κόσμοι, δὲν ἦσαν πρὸ 10 ἢ 100 ἑκατομμυρίων αἰώνων. Ἀναγωγικὰ ἔτσι σκεπτόμενοι, θὰ φθάσουμε σὲ σημεῖο χρονικὸ ἢ χωρικό, ὅταν ἢ ὅπου ἐμφανίσθηκε ἡ στιγμὴ ποὺ ἀπετέλεσε κατόπιν τὴν γραμμή, τὸ σχῆμα, δηλαδὴ τὸ μορφικὸ εἶναι. Ἀλλά, πρὸ αὐτοῦ τί ἦταν; Τὸ χάος. Τὸ χάος ὅμως— πρόσεξε!—δὲν εἶναι τὸ μηδὲν ἢ ἡ ἀνυπαρξία. Εἶναι μιὰ κατάστασις μέσα στὴν ὁποία βρισκόντουσαν οἱ οὐσίες τῆς φύσεως λανθάνουσες, ἀνεκδήλωτες, ἄμορφες, ποὺ μποροῦμε νὰ καθορίσουμε σὰν τὸ δυνάμει εἶναι τῆς μεταγενέστερης ἐκδηλώσεως τῆς φύσεως.

Τὸ χάος μποροῦμε νὰ τὸ συλλάβουμε νοητικῶς μὲ ἕνα διαλογισμὸ ἀφαιρέσεως ἀπὸ τὸ μορφικὸ εἶναι τοῦ περιβάλλοντος ἡμᾶς σημερινοῦ κόσμου.

Ἀλλά, πολὺ διδακτικὰ καὶ διαφωτιστικὰ εἶναι τὰ λόγια πάνω σ' αὐτὸ τὸ δύσκολο θέμα, ἑνὸς πρωτοπόρου σοφοῦ Πνευματικοῦ ὁδηγοῦ τῆς ἀρχαίας Ἰνδίας, τοῦ μεγάλου Τζιάν. Ἄκουσέ τα μὲ προσοχή:

«Ἀλλὰ τίς θὰ ἐπιμαρτυρήση περὶ τοῦ Χάους; Δὲν ὑπῆρχε τότε μορφή, οὔτε πνοή, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε Θεός. Μόνον τὸ λανθάνον, τὸ ἄμορφον καὶ τὸ δυνάμει εἶναι ὑπῆρχαν. Αὐτὰ ὅμως εἶναι ἀπροσπέλαστα, εἶναι ἀσύλληπτα ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινην κατανόησιν. Ἐν τούτοις, ἀπὸ κεῖ προῆλθε τὸ Πᾶν ποὺ εἶναι ἄναρχον, ἀνώλεθρον, αἰώνιον, ἀεὶ ἐξελισσόμενον καὶ μεταμορφούμενον εἰς συνείδησιν, εἰς Θεοποιούμενον Πνεῦμα. Τοῦτο εἶναι ἱκανὸν νὰ ἄρχη, νὰ διευθετεῖ τὴν τάξιν καὶ νὰ βοηθῆ τὴν πρόοδο τῶν κατωτέρων του πνευματικῶν Ἐγώ. Τὸ θεοποιηθὲν Πνεῦμα διαφωτίζει καὶ καθοδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴν Ἀλήθεια, τὸν δὲ Ἅγιο, τὸν Σοφὸν καὶ τὸν ἰσχυρὸν τὸν ὁδηγεῖ σὲ κόσμους ὑψηλότερους τῆς γῆς ὅπου ἡ Γνῶσις, τὸ Φῶς, καὶ ἡ παντοτεινὴ χαρὰ εἶναι ἡ καθημερινή του τροφή».

Ἀπὸ ἐκεῖ λοιπόν, ἀπὸ τὸ Χάος, προῆλθες καὶ σύ, ἄνθρωπέ μου, καὶ ἐγὼ καὶ οἱ θεοὶ καὶ κάθε τί ποὺ βλέπεις σὰν μορφή, σὰν κάλλος, σὰν συνείδησι, σὰν Φῶς!

Μπορεῖς, φίλε μου, νὰ χωρέσης τὴν ἀπέραντη αὐτὴ ἀλήθεια στὸ στενό σου ἀνθρώπινο κρανίο καὶ νὰ τὴν ἀφομοιώση ἡ ψυχή σου;

Ἐὰν ναί, τότε ἔμαθες ἀπὸ ποῦ προῆλθες. Σὲ ἱκανοποιεῖ ἡ μεγαλειώδης αὐτὴ ἀποκάλυψις; Ἐὰν

ναί, μελέτησέ την καὶ προσπάθησε νὰ τὴν ἀφομοιώσῃς.

Τώρα σοῦ ὑπολείπεται νὰ μάθῃς τί εἶσαι καὶ ποῦ θὰ πᾷς.

ΦΑΟΥΣΤ: Ἀνοίγονται τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου καὶ μ' αὐτὰ βλέπω καθαρά. Σὰν ν' ἀκούω μὲ κάποια ἄλλη αἴσθηση καὶ πείθομαι ὅτι ὅσα μοῦ εἶπες εἶναι ἡ Πραγματικὴ Ἀλήθεια.

ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ: Χαίρω γιατὶ βλέπω ὅτι πάτησες τὸ πρῶτο σκαλοπάτι τῆς πνευματικῆς σου ἀνυψώσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας. Κατώρθωσες νὰ ξερριζώσῃς ἀπὸ τὸ νοῦ σου τὴν μεγαλύτερη δογματικὴ πρόληψι ποὺ σὲ εἶχε καταδικάσει νὰ σκέπτεσαι, ὅπως σκέπτονται ἐκεῖνοι ποὺ τὸ σκότος τοὺς ἔχει ποτίσει μὲ τὸ ληθαργικὸ ποτὸ τῆς πνευματικῆς δουλείας καὶ ποὺ μὲ τὸ φόβο, μεταδίδουν στὴν ψυχὴ συνεχῶς τὴν σύγχυση καὶ τὴν ταραχή.

Τώρα, ἂς συνεχίσουμε καὶ ἂς ἐξετάσουμε τὶ εἶσαι. Εἴπαμε παραπάνω ὅτι ἐκεῖνο ποὺ ἦρθε ἀπὸ τὸ χάος εἰς τὸ μορφικὸ Εἶναι, ἀπὸ τὸ λανθάνον εἰς τὸ εἶναι καὶ εἰς τὸ ἀενάως γίγνεσθαι, εἶναι οἱ κοσμογονικὲς Οὐσίες. Ἀλλὰ τί εἶναι οὐσία; Οὐσία εἶναι τὸ ὑπάρχον ἀφ' ἑαυτοῦ χωρὶ νὰ συνετέλεσε εἰ τοῦτο ἄλλος παράγων. Οὔτε ἡ ὕπαρξίς της νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἄλλην αἰτίαν. Οἱ κοσμογονικὲς οὐσίες κατὰ τὴν Κοσμοθεωρία τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων Σοφῶν εἶναι δύο. Ἡ ἀτομικὴ ἢ μεριστὴ καὶ ὁ Λόγος ἢ Θεὸς ἢ Παγκόσμιος Ἔρως. Κάθε μιὰ ἀπὸ αὐτὲς ἔχει ἰδιαίτερες ἰδιότητες. Γίνονται γνωστὲς μόνο ὅταν τὶς ἐκδηλώνει ἡ κάθε μιὰ σὰν νόμους.

Ἀλλὰ τί εἶναι Νόμος; Νόμος εἶναι ἡ δυναμική, ἡ σταθερὴ καὶ ἡ ἀναλλοίωτη ὡρισμένη ἐκδήλωση τῆς Οὐσίας, ποὺ δὲν μπορεῖ καὶ νὰ τὴν σταματήσῃ ἢ νὰ τὴν ἀλλοιώσῃ ἄλλη δύναμις ἢ Νόμος. Οἱ Νόμοι αὐτοὶ λειτουργοῦντες κανονικῶς συντρέχουν στὴν Ἁρμονία τῶν Κόσμων, στὴν ἐκτύλιξη τῶν δυνάμεων, στὴν μετουσίωση, στὴν μεταμόρφωση, στὴν θεοποίηση.

Αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς νόμους πρέπει νὰ τοὺς γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ τοὺς ἐκδηλώσῃ, γιατὶ τοὺς φέρει μέσα του δυνάμει, ἀφοῦ ὅπως εἴπαμε σύγκειται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὶς δυὸ αὐτὲς κοσμογονικὲς οὐσίες. Αὐτὲς οἱ οὐσίες μὲ τὸν χρόνο καὶ τὸν ἔρωτα ἐμίγησαν. Αὐτὲς μορφοποίησαν τὸ ἄτομο τὸ ὑλικὸ καὶ αὐτὲς τὸ μετουσίωσαν σὲ συνειδητὸ Ἐγώ. Τοῦτο τὸ μεγάλο μυστήριο πρέπει νὰ σπουδάσῃ καὶ νὰ μάθῃ ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ γίνῃ Σοφὸς Μύστης.

ΦΑΟΥΣΤ: Σ' εὐγνωμονῶ, θεία ὕπαρξη, γιὰ τὴν μεγάλη ἀποκάλυψη ποὺ ὁδηγεῖ τὸν θνητὸ στὸ δρόμο τῆς Γνώσεως τοῦ Εἶναι τῶν κόσμων, τοῦ Εἶναι του καὶ τῆς ἐξελίξεώς του. Ἀλλά, ὑπάρχει κανένας τρόπος ἢ κάποια μέθοδος γιὰ νὰ γνωρίσω καὶ νὰ ἐκδηλώσω τοὺς Νόμους ποὺ φωλιάζουν μέσα μου;

ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ: Τοὺς βασικοὺς νόμους ποὺ κλείνει μέσα της κάθε συνείδηση θὰ σοῦ τοὺς γνωρίσω ἀμέσως. Ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς ἐκδηλώσεώς των ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν δυναμικότητα τῆς ψυχῆς σου. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει δυὸ μεγάλες δυνάμεις, μὲ τὶς ὁποῖες μπορεῖ νὰ τεθῇ στὴν γραμμὴ τῆς ἐνεργείας τῶν νόμων τῶν φυσικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν. Οἱ δυνάμεις αὐτὲς εἶναι ὁ σταθερὸς πόθος καὶ ἡ ἀλύγιστη θέλησις.

Ἐὰν αὐτὲς τὶς δυὸ του δυνάμεις τὶς κατευθύνῃ μὲ καθαρὴ καὶ ρωμαλέα κρίση θὰ ἐπιτύχῃ τὴν προσαρμογὴ ὅλων τῶν ἐκδηλώσεών του πρὸς τὸν Φυσικὸν Νόμον.

Μάθε τώρα ὅτι οἱ θεμελιωτικοὶ Νόμοι ποὺ κλείνει μέσα της κάθε συνείδησις εἶναι οἱ Νόμοι τῆς Κινήσεως, τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Ἐνεργείας. Αὐτοὶ τὴν καθιστοῦν ἄναρχον, ἀνώλεθρον καὶ αἰωνίαν. Αὐτὲς δὲ ἀποτελοῦν καὶ τὸ Πρῶτο κοσμογονικὸ Τρίγωνο.

Τὸ δεύτερο τρίγωνο τὸ ἀποτελοῦν οἱ νόμοι τῆς ἕλξεως καὶ τῆς ἀπώσεως, τῆς συστολῆς καὶ τῆς διαστολῆς, τῆς κεντρομόλου καὶ τῆς κεντρόφυγος.

οὐσίες

νόμος

Τὸ τρίτο τρίγωνο τὸ ἐπιβοηθητικὸ τὸ συνθετουν οἱ Νόμοι τῆς Νομοτελείας, τῆς Ἁγνότητος, τῆς ἀταραξιας

Τὸ τεταοτο, οἱ Νόμοι τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Ἁρμονίας, τῆς Δικαιοσύνης. Τὸ πέμπτο οἱ μεταμορφωτικοὶ Νόμοι τοῦ Ἔρωτος τοῦ Φωτός, τῆς Γνώσεως.

Πρόσεξε, ὅμως, ὅτι ἡ ἔννοια τῶν λεξεων μὲ τὶς ὁποῖες σου ἐγνωρισα τοὺς 15 βασικους Νόμους δὲν εἶναι ὅμοια με ἐκείνη ποὺ διδει ἡ ἐπιστημονικη ὁρολογία

Κατα τὴν Ἐσωτερικὴ Φιλοσοφία, Κίνησις εἶναι ἡ δύναμις ἡ ὁποία ἔφερε την οὐσία ἀπὸ το δυνάμει εἰς τὸ ἐν δράσει Εἶναι. Ἡ δε ἐκδήλωσις τῆς κινήσεως εἰς τὸ ειναι, εἰς τὸ ὑπαρχειν, μᾶς δίδει τὴν ἔννοιαν τῆς ζωῆς. Ἡ Ἐνεργεια δέ, εἶναι ἡ ἀκτινοβολοῦσα δυναμις ποὺ ἐκδηλώνει το μορφικὸν εἶναι καὶ ἐπιδρᾶ, ἄλλα μορφικα εἶναι ὁπως ἐξελίξουν τὶς λανθάνουσες δυναμεις καὶ τους νομους ποὺ περικλείουν.

Τὸ δεύτεοο τρίγωνο τὸ κατανοεῖς εὐχερῶς. Τὸ μόνο ποὺ μπορῶ νὰ σοῦ τονίσω εἶναι ὅτι ὅταν ὁ ἄνθρωπος φθαση στὸ σημεῖο να γίνη κύριος τῶν δυνάμεών του, μπορεῖ νὰ ἑλκη πρὸς αὐτον, τὴν ἀλήθεια, τὸ φῶς, τὴν ἁγνότητα, τὸ κάλλος καὶ νὰ ἀπωθῆ τὸ ψεῦδος, τὸ σκότος καὶ τὸ ἔρεβος μὲ τὶς τερατωδεις ἐκδηλώσεις του.

Τὸ τρίτο τρίγωνο ἑρμηνεύεται ὡς ἑξῆς στὴ φύσι ὑπάρχει σκοπός. Καθε νόμος ἀποβλέπει σ' ἕνα τέλος. Σκοπὸς τῆς φυσεως εἶναι ἡ δημιουργία συνειδήσεων. Τῶν συνειδήσεων κλῆοος εἶναι ἡ τελειοποίησις, ἡ θεοποίησις.

Ἑπομένως κάθε συνείδησις ἔχει μέσα της τὴν δύναμι νὰ ἐξελιχθῆ καὶ νὰ φθάση τὴν τελειότητα. Ἔτσι ἐὰν θέση σὲ ἐνέργεια τὴν νομοτελεια ποὺ κλείνει μέσα της, μπορεῖ νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ βοῦρκο ποὺ βρίσκεται, ἀπὸ τὴν ἀμάθεια, ἀπὸ τὴν ἀποτελμάτωσι, ἀπὸ τὴν νάρκη.

Η ΑΓΝΟΤΗΣ, εἶναι νόμος κάθε ὀντότητος, ὁ ὁποῖος τὴν βοηθεῖ νὰ πορεύεται σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς φύσεως. Ἐὰν τεθῆ στὴν γραμμὴ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ τοῦ νόμου ὁ ἄνθρωπος θὰ δέχεται ὅλες τὶς θετικὲς ἐπιδράσεις τῆς φύσεως. Ἔτσι θὰ ἐκδηλωνη πάντοτε ἁγνές, ἀληθινὲς καὶ φυσικὲς σκέψεις, θὰ ἐκδηλώνη παρόμοια συναισθήματα, οἱ δὲ πράξεις του καὶ οἱ ἐνέργειές του δεν θὰ εἶναι ποτὲ ἀντίθετες στοὺς νόμους καὶ στοὺς σκοποὺς τῆς φύσεως.

ΑΤΑΡΑΞΙΑ. Ἡ ἀταραξία εἶναι νόμος κάθε ἐνσυνείδητης ἀτομικότητος, ἐκδηλούμενος ὅταν τὰ στοιχεῖα ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ὀργανικὴν καὶ τὴν ψυχικὴν φύσιν αὐτοῦ, εὑρίσκονται σὲ ἰσορροπία ποὺ ποτὲ δὲν τὴν ταράσσουν ἀφύσικες σκέψεις, ἀνώμαλες ἐκδηλώσεις, ταπεινα καὶ ἀγενῆ συναισθήματα. Ὅταν ὁ νόμος τῆς ἀταραξίας λειτουργεῖ μόνιμα, ὁ ἄνθρωπος δέχεται συνεχῶς τὶς θειότερες ἐπιδράσεις τῆς φύσεως καὶ τοῦ πνεύματος καὶ ἐκδηλώνει μὲ εὐχέρεια τὶς δικές του ἱκανότητες, τὶς νοητικές, τὶς συναισθηματικὲς καὶ τὶς βουλητικές.

Τὸ τέταρτο τρίγωνο εἶναι τὸ λεγόμενον λυτρωτικό.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. Εἶναι νόμος τῆς ψυχῆς, ποὺ ὅταν τὸν ἐκδηλώνη τῆς δίδει τὴν δύναμι νὰ σκέπτεται καὶ νὰ αἰσθάνεται ὅπως θέλει καὶ νὰ κάμη ὅ,τι θέλει χωρὶς νὰ βλάπτει τὸν ἑαυτό του καὶ τοὺς ἄλλους. Ἡ ἐλευθερία εἶναι νόμος συμφυὴς μὲ τὴν κίνησι. Αὐτὸς διαφοροποίησε τὸ ἀτομικὸ ἐγὼ ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν οὐσιῶν τῆς φύσεως. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος θέση σὲ ἐνέργεια τὸν νόμο τῆς ἐλευθερίας καὶ πιστεύση εἰς αὐτόν, μπορεῖ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὶς ἀδυναμίες του. ἀπὸ τὸ ἐλάττωμα καὶ ἀπὸ τὸ πάθος, ὅπως καὶ ἀπὸ τὴν ἀμάθεια καὶ ἀπὸ τοὺς ἀντιφυσικοὺς καὶ κακοὺς διαλογισμούς του. Μπορεῖ ἀκόμη νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ κάθε δουλεία κοινωνικὴ καὶ πνευματική, ἀκόμη δὲ καὶ ἀπὸ τὴν ἕλξι τῆς γῆς.

ΑΡΜΟΝΙΑ. Ἡ ἁρμονία εἶναι ὁ νόμος ποὺ διακανονίζει τὶς μεταξὺ τῶν μορφῶν, τῶν ἀνθρώπων καὶ

ἁρμονία / ἰσορροπία

ὅλων τῶν συνειδήσεων σχέσεις πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐξελίσσωνται τὰ πάντα διὰ τῆς ἀλληλεπιδράσεως ἢ τῆς ἀγάπης.

Ὁ ἄνθρωπος κλείνει μέσα του τὴν δύναμι νὰ ἐναρμονισθῇ πρὸς τὸ Πᾶν. Νὰ ἀγαπᾷ κάθε πνοή, κάσε συνείδησι, ὑπανθρώπινη, ἀνθρώπινη καὶ ὑπερανθρώπινη ἄσχετα καταστάσεως ἢ ἀρνητικῆς διαθέσεως ἀπέναντί του. Ὁ ἄνθρωπος ἐὰν ποθήση καὶ θελήση σταθερὰ νὰ τεθῇ καὶ αὐτὸς στὴ γραμμὴ τῆς ἐνεργείας τοῦ μεγάλου καὶ παγκοσμίου νόμου τῆς ἁρμονίας, θὰ κλείση μέσα του ὅλον τὸν κόσμον καὶ θὰ τὸν ἀγαπᾷ. Τότε θὰ νοιώση τὴν σημασίαν τοῦ «Ἓν τὸ Πᾶν» καὶ θὰ τὸ κάμει βίωμά του.

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ. Ἡ δικαιοσύνη ὀνομάζεται καὶ ἀναγνώρισις. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἀναγνωρίζη ὅ,τι ἀπὸ τὴν φύσι δικαιοῦται κάθε ἄνθρωπος. Ὅταν ἡ φύσις ἔφερε στὸ εἶναι τὸ ὄν—ἄνθρωπος, τοῦ ἔδωσε τὸ δικαίωμα νὰ ἀντλῇ τὰ μέσα τῆς ζωῆς καὶ τῆς προόδου. Κανεὶς δὲν δικαιοῦται νὰ τοῦ τὰ στερήση ἢ νὰ τοῦ τὰ ἀφαιρέση. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔχη πλήρη συνείδησιν τῶν δικαιωμάτων του καὶ ὀφείλει νὰ τὰ διεκδικῇ μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις. Οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ κατανοήσουν ὅτι εἶναι ὅλα τέκνα τῆς αὐτῆς μητρός—φύσεως καὶ ὅτι ἀπέναντί της ὅλοι ἔχουν ἴσα δικαιώματα καὶ τὰς αὐτὰς ὑποχρεώσεις.

Τὸ πέμπτο τρίγωνο τὸ καὶ θεουργικὸ καλούμενο τὸ συνθέτουν οἱ νόμοι τοῦ ἔρωτος, τοῦ Φωτός, τῆς Γνώσεως.

ΕΡΩΣ. Εἶναι ὁ νόμος ποὺ κάνει νὰ ἕλκωνται δύο μορφὲς καὶ δύο συνειδήσεις διαφορετικοῦ φύλου πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐξελίξεως καὶ τῆς μεταμορφώσεώς των διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ὀργανικῶν καὶ τῶν ψυχικῶν δυνάμεών των.

Ὁ ἄνθρωπος συνήθως ταυτίζει τὸν θεῖον τοῦτον νόμον μὲ τὸν νόμον τῆς ἀναπαραγωγῆς τοῦ εἴδους. Βέβαια εἶναι καὶ τοῦτος νόμος σεβαστὸς τὸν ὁποῖον κάθε ἄνθρωπος μὲ ἄρτιον ὀργανισμὸν ὀφείλει νὰ τὸν ἐκπληρώνη.

Ἀλλὰ ὁ πραγματικὸς ἔρως ὅταν ἐνσυνείδητα ἐκδηλοῦται μεταμορφώνει τὸν ἄνθρωπο, τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὴν τελειότητα καὶ ἀκόμα τὸν θεοποιεῖ.

ΦΩΣ. Ὁ νόμος τοῦ φωτὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐκδηλοῦται ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀποβάλη ὅλες του τὶς χαοτικὲς κηλῖδες καὶ ἑδραιώση μέσα του τὴν τάξι, καὶ τὴν ἁρμονία. Ὅταν δὲ ἐγγίση τὴν πνευματική του ὡριμότητα τότε θὰ δεχθῇ τὸν φωτοστέφανο τῆς ἁγιοσώνης.

Ὅσα καὶ ἂν σοῦ πῶ γιὰ τὸν νόμο τοῦτο ἡ κατάστασις στὴν ὁποία βρίσκεσαι δὲν σὲ βοηθεῖ νὰ τὸν κατανοήσης πλήρως. Πάντως πόθησε δυνατὰ τὸ φῶς καὶ τὸ φῶς θὰ σὲ φωτίση καὶ σένα μιὰ μέρα. Θὰ μετουσιωθῇς καὶ σὺ σὲ φῶς.

ΓΝΩΣΙΣ. Ὁ νόμος αὐτὸς φωλιάζει μέσα στὴν ψυχή σου σὲ λανθάνουσα κατάστασι ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ διαφοροποιήθηκες ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν οὐσιῶν τῆς φύσεως, καὶ ἀνεδείχθηκες συνειδητὴ ἀτομικότης.

Ὅταν τὸν νόμο τοῦτον θέση σὲ δρᾶσι ὁ ἄνθρωπος τότε μόνον θὰ γνωρίση τὴν πραγματικὴ ἀλήθεια, Θὰ γνωρίση τὸ πᾶν, τὶς οὐσίες τοὺς σκοποὺς καὶ τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Θὰ γνωρίση τὸν ἄνθρωπον, τὸ πνεῦμα. Θὰ μάθη τὴν αἰτία κάθε φαινομένου, τὴν ἀφετηρία κάθε μορφῆς καὶ κάθε συνειδήσεως ὡς καὶ τὶς ἐκδηλώσεις των.

Τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ἐκδηλώση ἡ ψυχὴ τὴν γνωστική, τὴν ἱκανότητα εἶναι οἱ αἰσθήσεις, τὸ νοητικό, οἱ ψυχικὲς δυνάμεις, ἡ ἔμπνευσις καὶ ἡ ἀποκάλυψις ἀπὸ ἀνώτερες τοῦ ἀνθρώπου συνειδήσεις

Σοῦ ἀπεκάλυψα, ἀδελφέ μου ἄνθρωπε, ἐν συντομίᾳ βέβαια, ἀπὸ ποῦ προῆλθες, ἀπὸ τὶ σύγκεισαι, τὶ εἶσαι καὶ πῶς μπορεῖς νὰ γίνης μείζων τοῦ ἀνθρώπου. Σοῦ ἀπεκάλυψα τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἐκδηλώνης σταθερὰ γιὰ φθάσης στὴν τελειότητα. +

Ἡ ὁρολογία ὅμως καὶ ἡ ἑρμηνεία τῶν ἐννοιῶν ποὺ μεταχειρίσθηκα ἴσως σὲ ξενίσουν. Ἰδίως μὲ τὸν ὅρον «νόμοι», μὲ τὸν ὁποῖον σοῦ ἐβάπτισα ἔννοιες, τὶς ὁποῖες ἔχετε συνηθίσει νὰ τὶς χαρακτηρίζετε σὰν ἠθικὲς ἀρχές, σὰν ψυχικὲς καταστάσεις, σαν γνωσιολογικὲς ἀξίες καὶ σὰν φυσικὲς λειτουργίες· θὰ σὲ βάλαν σὲ ἀμηχανία.

Προσεπάθησα να σὲ ἐκτοπίσω ἀπὸ τὶς ἐπίπλαστες καὶ ἀνθρώπινες συνήθειες ποὺ ἀκολουθεῖς καὶ νὰ σὲ ὁδηγήσω ὅπως ἀντιμετωπίσης κατάματα τὰ πράγματα ὅπως ἔχουν στὴ φύσι. Ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι τῶν ἀνθρώπων ὅπως καὶ ἡ ὁρολογία ποὺ μεταχειρίζονται εἶναι ἀπόρροια τῆς πλάνης καὶ τοῦ ἐπίπλαστου τῆς ἀγωνίας ποὺ τοὺς δημιούργησε ἡ ἀπομάκρυνσίς τους ἀπὸ τοὺς ὅρους τῆς φυσικῆς ζωῆς φαντάζονται τὴν φυσι σαν κάτι τὸ ὑποδεέστερο τῆς νοημοσύνης τους καὶ μόνον σὲ τούτην βασίζονται.

Ἂς πάρουμε ἕνα παράδειγμα. Οἱ θρησκεῖες καὶ ἄλλα συστήματα σᾶς καθιέρωσαν κανόνες ἠθικῆς, τοὺς ὁποίους οἱ ἄνθρωποι δὲν τοὺς ἀκολουθοῦν γιατὶ δὲν τοὺς πιστεύουν. Καὶ δὲν τοὺς πιστεύουν, γιατὶ δὲν μποροῦν νὰ τοὺς αἰτιολογήσουν μὲ πειστικότητα. Ἔχετε διαπιστώσει ὅτι ἡ ἠθικὴ τῶν κοινωνιῶν ποικίλλει κατὰ τόπον καὶ χρόνον. Ἄλλοτε θέλουν νὰ ἐπιβάλλουν τὴν ἠθικὴν οἱ ἄνθρωποι μὲ δεοντολογικοὺς σκοπούς. Ἄλλοτε, σὰν ἀξίωσι καὶ ἐπιτακτικὴ προσταγὴ ἑνὸς ὑπέρτατου ὄντος τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλει κυρώσεις στὴν κόλασι ἢ ἀπονέμει ἀμοιβὲς στὸν παράδεισο κατὰ τὴν μεταθανάτιο ζωή. Ἀλλὰ σᾶς ἐρωτῶ, εἶναι τόσον σκληρὴ ἡ μητέρα φύσις νὰ ἀνέχεται σαν ἐκδίκησι τὴν αἰωνία τιμωρία στὸν Ἅδη τῶν τέκνων της;

Εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ συλλάβη καὶ νὰ παραδεχθῆ μία διάνοια λειτουργοῦσα ὁμαλῶς ὅτι ἡ φύσις ποὺ τὸ κέντρο της εἶναι ὅλο ἀγάπη γιὰ τὰ τέκνα της, νὰ τὰ καταδικάζη σὲ αἰώνια βασανιστήρια, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερο, γιατὶ ἀπὸ ἄγνοια ἢ ἀπὸ ἀδυναμία αὐτὰ ἐξετράπησαν στὴν παροῦσα ζωὴ τῆς εὐθείας ὁδοῦ. Βέβαια τὰ ὑποβάλλει σὲ ἀνάλογες δοκιμασίες γιὰ νὰ ἀνανήψουν καὶ νὰ μάθουν νὰ ζοῦν ἁρμονικὰ μὲ τὸ Σύνολο καὶ νὰ μὴν παραβαίνουν τὸν ἠθικὸ καὶ τὸν φυσικὸ Νόμο, ἀλλα ἡ αἰώνια καταδίκη νὰ ζοῦν στὸν Ἅδη στὴν στασιμότητα, εἶναι κάτι τὸ ἀδιανόητο. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη βλασφημία κατὰ τῶν ἐξελικτικῶν προσπαθειῶν τῆς Μητρὸς Φύσεως καὶ τοῦ θείου αὐτῆς πνεύματος. Εἶναι ἀποκύημα ἐξάλλου καὶ νοσηρᾶς φαντασίας ἀνθρώπων ποὺ ἔχουν χαράξει σαν σκοπό τους νὰ τρομοκρατοῦν τοὺς ἀδύνατους τοῦ νοῦ καὶ νὰ τοὺς μεταδίδουν τὴν ταραχή, τὴν σύγχυσι, τὸν φόβο ποὺ συστέλλουν τὴν ψυχὴ καὶ δὲν τὴν ἀφήνουν νὰ ὑψωθῆ πέραν τῆς ζωῆς, γιὰ ν' ἀτενίση τὸν οὐρανόν, γιὰ νὰ λυτρωθῆ, νὰ ἐλευθερωθῆ.

Μὲ τοὺς δέκα πέντε νόμους ποὺ σοῦ ἀνάφερα μάθε ὅτι κρατᾶς στὰ χέρια σου τὰ πεπρωμένα σου.

Μὲ τὰ δικά σου χέρια θὰ σκάψης τὴν κόλασί σου ἐὰν τοὺς παραβῆς.

Μὲ τὴ δική σου θέληση θὰ ἀνεγείρης τὰ χρυσᾶ παλάτια τοῦ παραδείσου σου, ἐὰν ἡ προσαρμογὴ τῶν σκέψεων καὶ τῶν πράξεών σου εἶναι παράλληλη πρὸ τὴν γραμμὴν τῆς ἐνεργείας τῶν νόμων τῶν ὁποίων τὴν ἔννοια ἤδη γνωρίζεις.

Πίστευσε ὅτι εἶσαι μιὰ αὐθύπαρκτη, μιὰ αὐτόνομη, μιὰ αὐτεξούσια ὀντότης, ὑπεύθυνη μόνον ἀπέναντι τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου.

Στηρίξου σ' αὐτὴ τὴν πίστη καὶ γίνου μόνος σου ἰσχυρός, ἀδάμαστος, ἀήττητος καὶ ἀκτινοβόλησε πάντα καλωσύνη, γνῶσι, φῶς.

Ἐὰν τὸ θελήσης, μπορεῖς νὰ γίνης ἐλεύθερος, δίκαιος καὶ σοφός.

Ἔχεις μελετήσει πολλὰ συστήματα καὶ ἀκολούθησες διάφορες ἰδεολογίες. Δὲν πέτυχες ὅμως ἐκεῖνο ποὺ ποθεῖς, δηλαδὴ τὴν γα-

λήνη τῆς ψυχῆς σου καὶ τὸν κορεσμὸ τῆς δίψας τοῦ γνῶναι.

Ἀφοῦ ζήτησες νὰ σοῦ πῶ ἀπὸ ποῦ ἦλθες, τί εἶσαι καὶ ποῦ θὰ πᾶς, σοῦ μετέδωσα τὶς ἀπόψεις μου. Ἐὰν αὐτὲς σὲ ἱκανοποιοῦν μελέτησέ τις σοβαρά. Ἐὰν πεισθῆς ὅτι ἡ γραμμὴ ποὺ σοῦ ὑπέδειξα εἶναι ἡ ὀρθή, ἀκολούθησέ την σταθερά. Ἐὰν εἰλικρινὰ καὶ με ἀφοσίωση προσαρμοσθῆς πρὸς αὐτήν, χωρὶς κἂν να τὸ ἀντιληφθῆς θὰ γίνης ἄξιος τοῦ ὀνόματος ἄνθρωπος Θα γίνης μείζων τοῦ ἀνθρώπου. Θὰ μεταμορφωθῆς σὲ Πνεῦμα, Θεόν.

Μὲ τὶς ψυχικὲς αἰσθήσεις ποὺ θὰ ἀναπτύξης μόνος σου θὰ μάθης τότε ποῦ θα πᾶς.

Τάδε ἔφη κουκουβάγια:

Καταπιάσθηκα, φίλε ἀναγνῶστα, στὸ ἄρθρο αὐτὸ σήμερα μὲ τὴν ἀξία «ἄνθρωπος». Ὅπως θὰ ἀντελήφθης, δὲν κατέφυγα στὰ γνωστὰ ἐγχειρίδια τῆς ἀνθρωπολογίας, τῆς βιολογίας ἢ καὶ τῆς ψυχολογίας.

Σοῦ ἐξέθεσα μερικὲς ἀπόψεις περὶ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ εἶναι διατυπωμένες μὲ ἰδιοτυπία. Βέβαια, εἰς τὴν σύγχρονη νοοτροπία ὅσα σοῦ ἐξέθεσα ἐνίοτε ἀγγίζουν τα ὅρια τοῦ παράδοξου, τοῦ ἀπίθανου. Ἐαν ὅμως τὶς μελετήσης μὲ προσοχή — μὴν ἀρκεσθῆς στὴν ἀνάγνωσι μόνον — θὰ ἀνακαλύψης ἀλήθειες καὶ γνώσεις, τὶς ὁποίες ἐὰν προσθέσης σὲ ὅσες κατέχεις για τὴν μορφὴ ἄνθρωπος, εἶναι ἐνδεχόμενο νὰ ὁλοκληρώσης ἢ καὶ νὰ τας τροποποιήσης, ἀκόμη δὲ καὶ νὰ ἀντικαταστήσης ἐντελῶς τὶς παληὲς σου πεποιθήσεις.

Ἔτσι, ἐπιχείρησε τώρα μὲ τὰ νέα σου ἐφόδια καὶ μὲ τὶς νέες μεθόδους την ἐκπλήρωσι τῆς προσταγῆς τοῦ Χείλωνος «ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ».

Ἐὰν τοῦτο κατορθώσης, ἡ σημερινή μου προσπάθεια δὲν θα παει χαμένη Ἡ ἀποκαλυπτική μας ἐγκάρδια κουβέντα εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ σοῦ ἀνοίξη εὐρεῖς ὁρίζοντες μὲ νέους πνευματικοὺς προσανατολισμούς, ποὺ θα σὲ ὁδηγήσουν στὸ λιμάνι τῆς παντοτεινῆς γαλήνης, τῆς χαρᾶς καὶ τῆς γνώσεως.

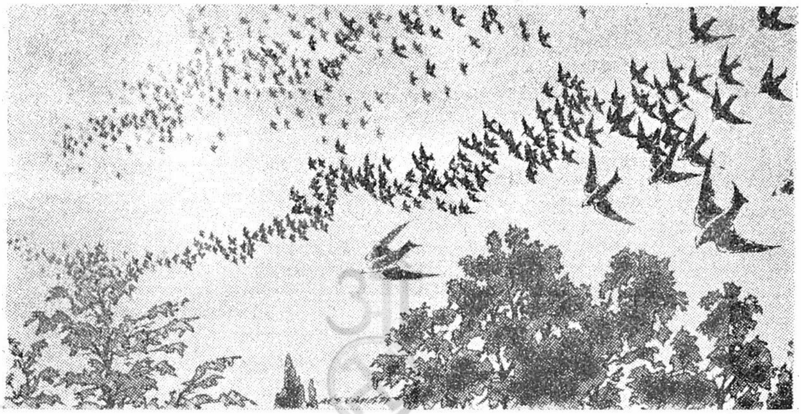
Αὐτὸ σοῦ εὔχομαι μὲ ὅλη τὴν δύναμι τῆς ψυχῆς μου νὰ ἐπιτύχης, ἀδελφέ μου ἄνθρωπε.

Σὲ κάθε ἄτομο μπορεῖς νὰ ἰδῆς τὸ Πᾶν καὶ νὰ παρατηρήσης χιλιάδες μυστικὰ σὰν τὸν ἥλιο λαμπερά.

Φαρὶντ οὒτ—Ντὶν Ἀττὰρ (Πέρσης, 1150—1230)

Κάθε ἄτομον τοῦ σύμπαντος εἶναι φωτεινὸ ἀπὸ τὴν ἀκτινοβολία τῆς αἰώνιας Αἴγλης, γιατ' εἶναι μιὰ σταγόνα τῆς ἀθανασίας.

Ἰνδικὸ ποίημα

Παραμένουν μυστήριο αἱ μεταναστεύσεις τῶν πουλιῶν

Τοῦ Max Eastman

> **Στὰ βάθη τοῦ ἐνστίκτου των, οἱ μεγάλοι αὐτοὶ ταξιδιῶτες διαθέτουν γιὰ τὶς πτήσεις των ἱκανότητες ποὺ εἶναι ἐφάμιλλες πρὸς τὴν πυξίδα καὶ τὸν ἑξάντα μας.**

ΕΝΩ ΟΙ ΔΙΑΠΡΕΠΕΣΤΕΡΟΙ φυσικοί μας ἀγωνίζονται νὰ ἐγκαταστήσουν τὴν διαπλανητικὴ ναυσιπλοΐα τοῦ διαστήματος, ἄλλοι εἰδικοὶ προσπαθοῦν ν' ἀνακαλύψουν πῶς προσανατολίζονται τὰ πουλιὰ κατὰ τὶς πτήσεις των, ἐδῶ κάτω στὸν πλανήτη μας. Παραδείγματος χάριν, πῶς τὸ ἀρκτικὸ θαλασσοχελίδονο, ποὺ ἐγεννήθηκε σὲ ἀπόστασι 10° ἀπὸ τὸ βόρειο Πόλο, κατορθώνει μετὰ ἕξη ἑβδομάδες, νὰ βρῆ τὸν δρόμο του μέχρι τὰ παγόβουνα τῆς ἀνταρκτικῆς, σὲ ἀπόστασι 17.000 χιλιομέτρων, καὶ ἀφοῦ ξεχειμωνιάσει ἐκεῖ νὰ ξαναπετάξη πρὸς τὸ βορεινὸ λίκνο του; Τὸ ὅτι ἡ καρδιά του καὶ τὰ φτερά του ἀντέχουν σὲ τέτοιο ταξίδι ἀποτελεῖ ἤδη ἕνα θαῦμα, ἀλλὰ πῶς τὸ μικροσκοπικὸ μυαλουδάκι του μπορεῖ νὰ ἐπιλύση τὰ προβλήματα τῆς πορείας, στὰ ὁποῖα συχνὰ ἀποτυγχάνει τὸ ἀνθρώπινο εἶδος ὕστερα ἀπὸ τόσες χιλιετίες;

Μόλις τὸν 12ον αἰῶνα ἐφευρέθηκε, λένε, ἡ πυξίδα καὶ τρια-

κόσια χρόνια ἀργότερα ὁ Χριστόφορος Κολόμβος μπόρεσε νὰ διασχίση τὸν Ἀτλαντικό. Ἀλλά, πρὶν ἕνα ἑκατομμύριο χρόνια τὰ πουλιὰ διέσχιζαν τὴν γήινη ἀτμοσφαῖρα μας μὲ τὴν ἴδια σιγουριά! Δὲν ἔχω καμμιὰ διάθεσι νὰ κακολογήσω τὸ ἀνθρώπινο γένος, ὁπωσδήποτε ὅμως πρέπει νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι καθυστεροῦμε πταγωδῶς στὸν τομέα τοῦ προσανατολισμοῦ. Ἀκόμη καὶ σήμερα, δὲν ἔχουμε καμμιὰ σαφῆ ἰδέα γιὰ τὸν τρόπο ποὺ διευθύνουν τὴν πτῆσι τους τὰ πουλιά.

Ἔχοντας διαπιστώσει ὅτι τὰ ἀηδόνια τοῦ εἴδους τῶν τοιχοβατῶν ἐξηφανίζοντο τὸν χειμῶνα, ὅταν ἔκαναν τὴν ἐμφάνισή τους οἱ κοκκινολαίμηδες, ὁ Ἀριστοτέλης συνεπέρανε ὅτι τὰ ἀηδόνια μετεβάλλοντο τὸ φθινόπωρο σὲ κοκκινολαίμηδες καὶ ἐγίνοντο καὶ πάλι ἀηδόνια τὴν ἄνοιξι. Ὁ ρωμαῖος φυσιοδίφης Πλίνιος ὁ ἀρχαῖος, ἔδωσε πίστη σ' αὐτὴν τὴν γενικὴ θεωρία καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο ὅλοι οἱ εἰδικοὶ ἐβεβαίωναν ὅτι τὰ χελιδόνια μεταμορφώνονται τὸν χειμῶνα σὲ βατράχους. Οἱ παράξενες αὐτὲς ἰδέες γεννήθηκαν ἀπὸ τὸ ὅτι πολυάριθμα πουλιὰ πραγματοποιοῦν τὶς μεταναστεύσεις των κατὰ τὴν νύκτα, ἰδίως τὰ μικρόσωμα. Τὰ βλέπομε ἐδῶ τὸ βράδυ, ὅπως συνήθως, καὶ τὸ ἑπόμενο πρωὶ ἔχουν χαθῆ. Ὅλοι ξέρουν ὅτι τὰ πουλιὰ δὲν πετοῦν στὸ σκοτάδι, λοιπὸν τί ἔγιναν;

Μόνον κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα οἱ ὀρνιθολόγοι ἄρχισαν ν' ἀντιλαμβάνωνται ὅτι πολλὰ πουλιὰ πετοῦν τὴν νύκτα. Κατὰ τὸ πιὸ ἔντονο σημεῖο τῆς μεταναστεύσεως, τὸ φθινόπωρο τοῦ 1898, ἕνας παρατηρητὴς στὸ ἀστεροσκοπεῖο Γουώσμπορν τοῦ Μέντισον, στὴν πολιτεία Οὐίσκονσιν, ὑπελόγισε πὼς περνοῦσαν, διέσχιζαν τὸν νυκτερινὸ οὐρανὸ πάνω ἀπὸ τὸ παρατηρητήριό του 9.000 πουλιὰ τὴν ὥρα!

Εἶναι φανερὸ ὅτι τὰ πουλιά, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ μυστήριο τῆς μεταναστεύσεως διαθέτουν κι' ἕνα ἄλλο συναφὲς κληρονομικὸ δῶρο, τὸ «ἔνστικτο τῆς ἐπιστροφῆς οἴκαδε», ποὺ ὁ ἄνθρωπος τὸ γνωρίζει καὶ τὸ χρησιμοποιεῖ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Νῶε, ὁ ὁποῖος ἀπέλυσε ἕνα περιστέρι ἀπὸ τὴν κιβωτό του. Τὸ παγκόσμιο ρεκόρ, ὅσον ἀφορᾶ τὴν ἰδιότητα αὐτή, ἀνήκει ἀναμφιβόλως σ' ἕνα ἀγγλικὸ θαλασσοπούλι, ποὺ τὸ λένε «πάφριν» καὶ μοιάζει μὲ γλάρο, ἀλλὰ ἔχει μακρύτερο ράμφος. Φωληάζουν στὰ βράχια τῆς ἀκτῆς τῆς Οὐαλλίας. Ἕνα τέτοιο θαλασσοπούλι τὸ μετέφεραν ἀεροπορικῶς στὴν Βοστώνη (Μασσαχουσέτη, Η.Π.Α.) καὶ τὸ ἀπέλυσαν, ἀφοῦ τοῦ προσέδεσαν ἕνα δακτυλίδι, στὶς 4 Ἰουνίου 1952. Στὶς 16 Ἰουνίου, ὥρα 1.30 μ. μ., δηλαδὴ σὲ δωδεκάμιση ἡμέρες, εἶχε γυρίσει στὴν Οὐαλλία, ἀφοῦ διέτρεξε 4.900 χιλιόμετρα πάνω ἀπὸ τὸν ὠκεανὸ δίχως κανένα ὄργανο σκοπεύσεως!

Ἂν καὶ ἔχουν σημειωθῆ πολυάριθμα ἀνάλογα περιστατικὰ ἐδῶ κι' ἕναν αἰῶνα, δὲν εἶναι παρὰ μόνον δεκαπέντε χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ἀνελήφθη ἀληθινὴ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνακάλυψι τοῦ τρόπου προσανατολισμοῦ τῶν

πουλιῶν. Τί σημεῖα σκοπεύσεως χρησιμοποιοῦν; Τὸν πολικὸ ἀστέρα; Τὸν ἥλιο; Τὸ φεγγάρι; Τοὺς ἀνέμους; Τὸ κλῖμα; Τὸν γήϊνο μαγνητισμό; Ἀπὸ ποῦ προέρχεται ἡ αἴσθησις τοῦ προσανατολισμοῦ των;

Μεγάλο βῆμα πρὸς τὴν κατανόησι τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ συνετελέσθη ἀπὸ τὸν Γερμανὸν ὀρνιθολόγο Γουσταῦο Κράμερ, ὁ ὁποῖος ἐπενόησε τρόπους γιὰ νὰ ἐλέγξῃ τὴν ὑπόθεσι, ἡ ὁποία εἶχε διατυπωθῆ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος, ὅτι τὰ πουλιὰ διευθύνονται ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ὁ σοφὸς αὐτὸς εἶχε παρατηρήσει ὅτι τὰ πουλιὰ στὰ κλουβιὰ δὲν ἔπαυαν νὰ πηδοβολοῦν ὅταν ἔφθανε ἡ ἐποχὴ τῆς ἀποδημίας. Ἐτοποθέτησε λοιπὸν μερικὰ ψαρόνια σ' ἕνα κυκλικὸ περίπτερο, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὰ παράθυρα μποροῦσαν νὰ βλέπουνε τὸν οὐρανὸ μόνον, ἀνεκάλυψε δὲ ὅτι τὰ πουλιὰ προσηνατολίζοντο σταθερὰ στὴ διεύθυνσι ὅπου θὰ ἔπρεπε νὰ ταξιδέψουν. Ὅταν ἔκλεινε τὰ παράθυρα, τὰ πουλιὰ πηδοῦσαν πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις. Ὁ Κράμερ ἐγκατέστησε τότε ἕνα τεχνητὸ φῶς, μίμησι τοῦ ἡλίου, τοποθετημένο ὅμως σὲ αὐθαίρετη θέσι, ποὺ ἀνέτελλε καὶ ἔδυε σὲ φανταστικὲς ὧρες. Ἀμέσως τὰ πουλιά, ἐν ὄψει τῆς πτήσεώς των, ἔπαιρναν προσανατολισμό, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸ τεχνητὸ ἄστρο. Ἡ ἔνδειξις, τὴν ὁποία ἀπέδωσαν αὐτὰ τὰ πειράματα ὑπὲρ τοῦ προσανατολισμοῦ βάσει τοῦ ἡλίου, δὲν ἔλυσε ὅμως τὸ μυστήριο τῆς πτήσεως τῶν πουλιῶν κατὰ τὴν νύκτα ἢ τὴν ἡμέρα μέν, ἀλλὰ μὲ κακοκαιρία. Ἐξ ἄλλου, εἶναι τόσο πολύπλοκη ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ἡλίου ὡς σημείου σκοπεύσεως, ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν ἡμέρα, φθάνει νὰ σκεφθῆ κανεὶς ὅτι ἡ θέσις τοῦ ἄστρου αὐτοῦ μεταβάλλεται κατὰ τὶς ὧρες, τὴν ἐποχὴ τοῦ ἔτους καὶ κατὰ τὰ στάδια τοῦ ταξιδοῦ. Γιὰ νὰ χρησιμοποιῇ τὸν ἥλιο, θὰ ἔπρεπε τὸ πουλὶ νὰ ἔχῃ, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, αἴσθησι τῆς παρόδου τοῦ χρόνου, ἀνάλογη μὲ τὴν λειτουργία τοῦ ρολογιοῦ.

Ὁ Ἄγγλος βιολόγος Μάθιους, τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Καῖμπριτζ, κατέδειξε τὶς δυσχέρειες ποὺ παρουσιάζει μιὰ πτῆσις κατευθυνομένη ἀπὸ τὴν πορεία τοῦ ἡλίου στὸν οὐρανό. Ἡ ἔκθεσίς του περιλαμβάνει τόσο πολυάριθμους μαθηματικοὺς ὑπολογισμούς, ὥστε μόνον ἕνας ἠλεκτρονικὸς μετρητὴς φτερωτὸς θὰ μποροῦσε νὰ φθάσῃ στὸν προορισμό του μὲ βάσι ἕνα τόσο κινητὸ σημεῖον, ὅπως ὁ ἥλιος. Ὁ Μάθιους δὲν ἀμφιβάλλει, πάντως, ὅτι τὰ ἀποδημητικὰ πουλιὰ εἶναι προικισμένα μὲ κάποιο ἔνστικτο, ποὺ τοὺς ἐπιτρέπει νὰ ἐπιτελοῦν τέτοιους ἄθλους.

Τὸ μόνο πρᾶγμα ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ ἐξηγήσῃ σαφῶς, ὅταν συνώψισε τὶς παρατηρήσεις του, τὸ 1955, εἶναι τὸ πῶς ἡ παρακολούθησις τοῦ ἡλίου ἐφαρμόζεται στὶς νυκτερινὲς πτήσεις. Ἴσως, εἶπε, ἡ νυκτερινὴ πτῆσις νὰ γίνεται σύμφωνα μὲ τὴν θέσι τοῦ ἡλίου κατὰ τὴν ἡμέρα, μὲ μερικὲς ἐνδείξεις ἀπὸ τὴν θέσι τῆς σελήνης καὶ τῶν ἄστρων.

Αὐτὴ ἡ μᾶλλον ἀόριστος ὑπό-

θεσις δὲν ἐφάνη πειστικὴ σ' ἕναν ἄλλον εἰδικόν, τὸν καθηγητὴ Ζάουερ, τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Φράϊμπουργκ (Γερμανία). Ἐνδιαφερόμενος εἰδικὰ γιὰ τὶς μικρὲς ὑπολαΐδες, ποὺ πραγματοποιοῦν μακρυνὰ ταξίδια, κυρίως νυκτερινά, ὁ Ζάουερ ἐξετέλεσε σειρὰ πειραμάτων. Τὴν ἐποχὴ τῆς ἀποδημίας ἐτοποθέτησε ἕναν ἀριθμὸ ὑπολαΐδων σὲ κλουβί, σὲ μέρος ὅπου δὲν ἔβλεπαν παρὰ τὸν οὐρανό. Παρετήρησε ὅτι μόλις φαινόταν ὁ οὐρανὸς τὰ πουλιὰ ἄρχιζαν νὰ τρέμουν καὶ νὰ παίρνουν θέσι, «ὅπως ἡ βελόνα τῆς πυξίδας» πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῆς συνηθισμένης των ἀποδημίας. Ματαίως προσεπάθησε νὰ τὰ ξεγελάση, ἀλλάζοντας τὶς φωληές των, ἐκεῖνα ξανάπαιρναν τὴν κατεύθυνσι ποὺ ἔπρεπε. Τὰ ἔβαλε ὕστερα σ' ἕνα πλανητάριο (θόλο μὲ τεχνητὴ ἀναπαράστασι τοῦ οὐρανοῦ). Καὶ πάλι οἱ μικροὶ ταξιδιῶτες ἔπαιρναν τὴν ὀρθὴ θέσι, ἕτοιμοι γιὰ τὴν ἀποδημία τους. Ὅταν ἐτίθετο εἰς κίνησιν ὁ θόλος τοῦ πλανηταρίου, γιὰ ν' ἀλλάξη ἡ θέσις τῶν ἄστρων, τὰ πουλιὰ ἄλλαζαν τὴν κατεύθυνσί τους, ἔκαναν δηλαδὴ λάθος ἀνάλογο μὲ τὸν καινούργιον οὐρανό...

Ὁ ἐρευνητὴς αὐτὸς τῶν μικρῶν νομάδων τυχοδιωκτῶν ἐκφράζεται σὰν σοφὸς καὶ συνάμα ποιητής:

— Ὅταν φθάνη τὸ φθινόπωρο, λέγει, ἡ μικρὴ ὑπολαὶς τῶν κήπων, ποὺ ζυγίζει μόλις 20 γραμμάρια, πετάει μίαν ὡραίαν νύκτα γιὰ ἕνα ἀπίθανο ταξίδι. Χωρὶς νὰ τὴν ἔχη διδάξει κανείς, ὁλομόναχη, χωρὶς νὰ ἐπωφελῆται της ἀσφαλείας τῆς ὁμαδικῆς πτήσεως, ἐπιτελεῖ μὲ ἀκρίβεια τὴν ἐναέρια κούρσα της πρὸς νότον καὶ φθάνει στὸν μακρυνό της προορισμό, μέσα στὴν Ἀφρική, ὁδηγουμένη μόνον ἀπὸ τὸν χάρτη τῶν ἄστρων.

Μιὰ φλύαρη ὑπολαιδα ποὺ ἦταν εὐνοουμένη του τὴν εἶχε βαφτίσει Τζένη. Τὸ πουλὶ αὐτὸ συνήθως ἀρχίζει τὴν πτῆσι του πρὸς νοτιανατολάς, περνάει ἀπὸ τὰ Βαλκάνια, στρέφει τελείως νότια μέχρι τὸν Νεῖλο καὶ ὕστερα κατευθύνεται στὸ χειμερινό του ἐνδιαίτημα, στὴν κεντρικὴ Ἀφρική. Γεννημένη στὸ κλουβί δὲν ἤξερε τίποτε ἀπὸ τοῦτα ἡ Τζένη. Καὶ ὅμως, ὅταν ἔφθασε ἡ ἐποχὴ τῆς ἀποδημίας καὶ τὴν ἔβαλαν σ' ἕνα πλανητάριο τοῦ γερμανικοῦ οὐρανοῦ, πῆρε τὴν θέσι της γιὰ τὴν κανονικὴ πτῆσι πρὸς Ν.Α. Καὶ ἐπὶ πλέον: ὅταν περιέστρεφαν τὸ πλανητάριο γιὰ νὰ ἐμφανίσουν οὐρανὸ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὴν πορεία ποὺ εἶχαν πάρει ἄλλα πουλιὰ τῆς οἰκογενείας της, ἡ Τζένη ἐτροποποιοῦσε διαδοχικὰ τὴν θέσι της, πρὸς νότον, μέχρις ὅτου ἔλαβε θέσιν τελείως πρὸς νότον, ὅταν εὑρέθηκε κάτω ἀπὸ τὸν «οὐρανὸ» τοῦ Νείλου! Χάρις στὴ Τζένη, ὁ Ζάουερ μπόρεσε ν' ἀποδείξη ἀναμφισβήτητα ὅτι οἱ ὑπολαΐδες προσανατολίζονται βάσει τῶν ἄστρων, ἐξ ἴσου ὅπως καὶ βάσει τοῦ ἡλίου.

Τὰ ἀποδημητικὰ πουλιὰ χάνουν τὸν προσανατολισμό των μόνον ὅταν ὁμίχλη ἢ πυκνὴ νέφωσις σκεπάζει τὸ ἄστρο τῆς ἡμέ-

ρας ἢ τὰ ἄστρα. Τότε διαγράφουν κύκλους χωρὶς σκοπὸ καὶ καμμιὰ φορὰ προσελκύονται ἀπὸ τοὺς φάρους.

Πῶς μπορεῖ τόσο πολύπλοκα ἔνστικτα νὰ εἶναι κληρονομικά; Αὐτὸ παραμένει μυστήριο.

Ὁ καθηγητὴς Ζάουερ σκοπεύει τώρα, μὲ διαδοχικὸν ἀποκλεισμὸ τῶν ἀστερισμῶν τοῦ πλανηταρίου, ν᾽ ἀνακαλύψῃ ποιὰ ἄστρα ἀκριβῶς εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν καθοδήγησι τῆς νυκτερινῆς πορείας τῶν ὑπολαίδων. Δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι ἁπλῶς, ὁ πολικὸς ἀστήρ.

Ὅποιες ἀνακαλύψεις, ὅμως, καὶ ἂν γίνουν ἀκόμη, σ᾽ ἕνα πρᾶγμα ἤδη συμφωνοῦν οἱ εἰδικοί: ὅτι κάθε πουλὶ ἀποδημητικό, ἀπὸ τὴν ἴδια στιγμὴ τῆς γεννήσεώς του, διαθέτει στὸν μικροσκοπικὸ ἐγκέφαλό του ἕναν μηχανισμό, ποὺ τὸ συνδέει μὲ τὰ φῶτα τὰ ὁποῖα διασχίζουν τὸν οὐρανὸ καὶ τοῦ παρέχουν περισσότερη σιγουριὰ ἀπὸ ὅση θὰ μπορέσῃ ποτὲ ν᾽ ἀποκτήσῃ ὁ ἄνθρωπος μὲ ὅλες τὶς ἐφευρέσεις του.

Ἕνας κηρύσσεται ἔνοχος γιὰ κάτι ποὺ φταῖνε ὅλοι, μόνο ποὺ δὲν τὸ νιώθουν οἱ ἄνθρωποι· ἂν τὸ ἔνιωθαν, θὰ εἴχαμε φέρει τὸν Παράδεισο στὴ γῆ.

Φεντὸρ Ντοστογιεφσκι

Οἱ ἰδέες μας περὶ τοῦ αἰωνίου εἶναι περιωρισμένες ὅσο θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι καὶ οἱ ἰδέες γιὰ τὸν κόσμο ἑνὸς πουλιοῦ προτοῦ βγῇ ἀπὸ τὸ τσόφλι τοῦ αὐγοῦ του.

Σ. Ραδακρίσναν

Σύνοψις ἐρεύνης τῆς ἐφημερίδος «Νταίηλυ Ἐξπρὲςς» Λονδίνου μεταξὺ ἐπιστημόνων, κληρικῶν καὶ προσωπικοτήτων.

ΥΠΑΡΧΕΙ ΖΩΗ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ;

Ὡς ἐπιστήμων εἶμαι ΒΕΒΑΙΟΣ ὅτι ἡ ζωὴ συνεχίζεται

Κ. Α. ΚΩΛΣΟΝ
καθηγητὴς μαθηματικῶν πανεπιστημίου Ὀξφόρδης

... Σὰν πεθάνω, εἶμαι ἀρκετὰ βέβαιος ὅτι τὸ φυσικό μου σῶμα θὰ ἔχῃ τερματίσει τὸν σκοπό του, καί, καθὼς θ' ἀποσυντίθεμαι, τὰ διάφορα ἄτομα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦμαι τώρα, θ' ἀκολουθήσουν πολλοὺς διάφορους δρόμους. Ἀσφαλῶς δὲν θὰ ξανασμίξουν, ὅπως εἶναι σήμερα, γιὰ νὰ ξαναφτιάξουν τὸ σῶμα μου. Κατὰ τὴν ἀντίληψί μου, αὐτὸ σημαίνει τὸ «χοῦς εἶ καὶ εἰς χοῦν ἀπελεύσει».

Εἶμαι τελείως προετοιμασμένος νὰ δεχθῶ ὅτι μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἄτομα ἐν τέλει θ' ἀποτελέσουν μέρος κάποιου ἄλλου σώματος. Ἴσως δὲ ἕνα μέρος τοῦ σώματός μου νὰ ἦτο κάποτε τοῦ Σαίξπηρ. Ἀσφαλῶς δὲν ὑπάρχει ζωὴ μετὰ θάνατον στὴν ἴδια φυσικὴ μορφὴ ποὺ ὑπάρχει ἡ ζωὴ στὴ γῆ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἐὰν τὸ πᾶν, ποὺ μπορεῖτε νὰ πῆτε γιὰ ἕνα πρόσωπο, εἶναι ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ τόσα ἑκατομμύρια ἄτομα διαφόρων εἰδῶν, τότε ὅλα τελειώνουν μὲ τὸν θάνατο: δὲν χωρεῖ συζήτησις.

Ἀλλά, αὐτὸ εἶναι τὸ πᾶν, ποὺ μπορεῖτε νὰ πῆτε γιὰ ἕνα πρόσωπο; Δὲν τὸ νομίζω.

Εἶναι ἁπλῶς ἕνας τρόπος σκέψεως γιὰ τὸ ἀνθρώπινο ὄν, τὸ νὰ πῇ κανεὶς ὅτι ἔχει κατασκευασθῆ ἀπὸ ἄνθρακα καὶ ὀξυγόνον

καὶ ὑδρογόνον καὶ τὰ λοιπά. Εἶναι, νὰ ποῦμε, ὁ χημικὸς τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι γιὰ ἕνα πρόσωπο. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ πᾶν. Καὶ ἡ ἐπιστήμη δὲν θὰ μποροῦσε νὰ συμφωνήση ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ πᾶν, ποὺ μπορεῖ νὰ λεχθῆ.

Τί γίνεται μὲ τὸν νοῦ, ὁ ὁποῖος σκέπτεται; Ἡ μὲ τὴν αἴσθησι τῆς ἐκπληρώσεως, ἡ ὁποία ἐπέρχεται ὅταν συμβαίνη στὸν ἄνθρωπο κάτι τὸ ἀληθινὰ ἄξιο; Τί γίνεται μὲ τὴν δύναμι ποὺ ἐπιτελεῖ τὶς ἐπιστημονικὲς ἀνακαλύψεις;

Ἀδυνατῶ νὰ πιστέψω ὅτι λίγα ἑκατομμύρια ἄτομα συγκεκολλημένα μεταξύ των μέσα σ' ἕνα κρανίο μπορεῖ ν' ἀνεκάλυψαν τὸ νόμο τῆς ἕλξεως μεταξύ των. Πρέπει νὰ ὑφίστανται περισσότερα γιὰ ἕνα πρόσωπο, ἀπὸ ὅσα ἀκριβῶς μπορεῖ νὰ πῇ ἡ ἐπιστήμη. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶναι λίαν ἀνίσχυρη νὰ μᾶς βοηθήση στὸ ζήτημα τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς. Ἀδυνατεῖ νὰ παράσχη ἀπόδειξιν. Ἀδυνατεῖ ἐπίσης νὰ παράσχη ἄρνησιν. Μερικοὶ ἄνθρωποι φρονοῦν ὅτι ἀφοῦ ἡ ἐπιστήμη μᾶς τὰ εἶπε ὅλα περὶ τοῦ μεγέθους τοῦ μεγάλου μας σύμπαντος, δὲν ἄφησε χῶρο ὅπου νὰ συνεχίζετο ἡ ζωὴ μετὰ θάνατον. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ὑπάρχη κάποιος ἄλλος χῶρος, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ συνεχίζεται μιὰ τέτοια ζωή.

Μπορῶ νὰ χαράξω στὸ χαρτὶ δύο παράλληλες γραμμὲς ποὺ δὲν θὰ συναντηθοῦν ποτέ. Ἐὰν εἴσαστε ἕνα πλάσμα ποὺ μπορούσατε νὰ ζήσετε μόνον κατὰ μῆκος τῆς μιᾶς γραμμῆς, δὲν θὰ γνωρίζατε ποτὲ ἐὰν ὑπάρχει ζωὴ κατὰ μῆκος τῆς ἄλλης γραμμῆς. Δὲν ἀποκλείεται νὰ συμβαίνη κάτι παράλληλο μὲ τὸν χῶρο ὅπου ζοῦμε τώρα καὶ τὸν χῶρο ὅπου μπορεῖ νὰ ὑπάρχη μία ἄλλη ζωή.

Ἀλλὰ ἡ ἐρώτησις «π ο ῦ» μπορεῖ νὰ ὑπάρχη ἄλλη ζωή, δὲν μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ σωστή. Λέτε «ποῦ» προκειμένου γιὰ τὰ ἄτομα τοῦ σώματος. Ἀλλά, δὲν λέτε «π ο ῦ εἶναι ἡ ἀγάπη τῆς μουσικῆς;» ἢ «ποῦ εἶναι ἡ γενναιότης;». Τέτοιες ἐρωτήσεις θὰ ἐτίθεντο ἐσφαλμένα.

Συνήθως λέτε: «Τί εἶναι ἡ ἀγάπη τῆς μουσικῆς; Τί εἶναι ἡ ἔνδειξις τῆς γενναιότητος;».

Πιστεύω ὅτι κάτι παρόμοιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴν μετὰ θάνατον ζωή. Δὲν λέμε «ποῦ», ἀλλά: «Πῶς γνωρίζω τὴν ὕπαρξί της; Τί εἴδους εἶναι;».

Πιστεύω, κατὰ τὴν χριστιανικὴ διδασκαλία, ὅτι ὑπάρχει κάποιο εἶδος ζωῆς μετὰ θάνατον. Ὄχι ὅτι ἡ ψυχὴ μετενσαρκώνεται σὲ ἄλλο σῶμα, ἀλλὰ ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ σῶμα.

Περὶ αὐτοῦ γνωρίζω ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπόδειξις ἐπιστημονική, διότι ἡ ἐπιστήμη θὰ μποροῦσε νὰ πῇ μόνον τί γίνεται μὲ τὰ ἄτομα καὶ τὰ ὀστᾶ, ἀλλ' ὄχι καὶ μὲ τὴν πνευματικὴ ζωή.

Συμμερίζομαι αὐτὲς τὶς ἀντιλήψεις μὲ πολλοὺς ἐπιστήμονες. Λίγοι μόνον πιστεύουν ὅτι τὸ ὑλικὸν μέρος ἑνὸς προσώπου εἶναι καὶ τὸ μόνον μέρος.

Μία ἀπάντησις μόνον ἔχει νόημα: Ἡ ψυχὴ εἶναι ΑΘΑΝΑΤΗ!

ΣΕΒΑΣΜ. ΤΖΩΝ ΧΗΝΑΝ
ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Λίβερπουλ
τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας

Πρὸ πέντε λεπτῶν, μοῦ ἀνήγγειλαν ὅτι ὁ σκύλος μου πέθανε. Φυσικά, λυπήθηκα πολύ. Θὰ μοῦ λείψῃ στὸν περίπατο. Δὲν αἰσθάνομαι ὅμως τὸ ἴδιο, ὅπως ἐὰν εἶχε πεθάνει ἕνα παιδάκι.

Ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ζωὴ μετὰ θάνατον, τότε δὲν ὑπάρχει καμμιὰ διαφορὰ ἀνάμεσα στὸ θάνατο ἑνὸς παιδιοῦ καὶ στὸν θάνατο ἑνὸς σκύλου. Ἐὰν ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ δὲν εἶναι πνεῦμα, τότε δὲν εἴμεθα τίποτε περισσότερο ἀπὸ ζῶα ἀνωτέρας κλάσεως.

Μελετῶντας τὶς στατιστικές, θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι εἴμεθα ζῶα μᾶλλον κατωτέρας κλάσεως, ἀφοῦ ἐμεῖς διαπράττομε ἐγκλήματα. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ κυνικὸς κάνει λάθος

Τὸ ἔγκλημα εἶναι ἀπόδειξις ὅτι οἱ ἄνθρωποι διαφέρουν ἀπὸ τὰ ζῶα. Οἱ ποντικοὶ κάνουν ἐπιδρομὴ στὸ σπίτι σας καὶ τρῶνε τὴν τροφή σας. Οἱ ἀλεποῦδες πνίγουν τὰ κοτόπουλα. Τὰ σκυλιὰ δαγκώνουν τοὺς ξένους. Οἱ γάτες διάγουν ἀχαλίνωτη σεξουαλικὴ ζωή. Ἀλλὰ κανένα ζῶο δὲν εἶναι ἐγκληματίας, διότι ἀντιδρᾶ μόνον διὰ τοῦ ἐνστίκτου ἢ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἠθικὰ καλὸ ἢ κακό. Ὄχι τὸ ζῶο, ἀλλὰ ὁ κάτοχός του θεωρεῖται ὑπεύθυνος γιὰ τὶς παραβάσεις του.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅμως, ἔχει πνεῦμα, ποὺ τοῦ λέγει ποιὸ εἶναι τὸ καθῆκον του. Τὸν διευθύνει πρὸς τὸ ὀρθὸ καὶ τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸ ἐσφαλμένο. Ἐὰν δὲν ὑπακούει στὴ συνείδησί του, θεωρεῖται ὑπεύθυνος καὶ τιμωρεῖται. Ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι τὸ πνεῦμα του εἶναι συσκοτισμένο καὶ ἡ κρίσις του ἐλαττωματική, ὄχι ἐξ αἰτίας του, τότε τοῦ ἀναγνωρίζομε μειωμένη εὐθύνη. Τὸν τιμωροῦμε λιγώτερο. Ἐὰν εἶναι παράφρων, δὲν τὸν τιμωροῦμε διόλου. Τὸν στέλνουμε σὲ νοσοκομεῖο. Ποτὲ ἕνας ἐγκληματίας τρελλὸς δὲν θανατώνεται. Τὰ τρελλὰ σκυλιὰ σκοτώνονται, ὅπως καίονται καὶ τὰ παράσιτα στοὺς κήπους. Ἀναγνωρίζουμε, μ' ἄλλα λόγια, ὅτι ἡ ζωϊκὴ καὶ φυτικὴ ζωὴ εἶναι διάφορη ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη.

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἦταν τίποτε πλέον ἀπὸ ἕναν ψηλότερο τύπο ζώου, γιατί ἡ ζωή του νὰ θεωρῆται διαφορετικὴ καὶ πολύτιμη;

Συμβαίνει αὐτό, ἀλλ' ὄχι ἐξ αἰτίας τοῦ σώματός του.

Συμβαίνει ἕνεκα τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς προσωπικότητός του. Ἡ σημασία του ἔγκειται στὴν προσωπική του ἀθανασία. Ὅταν λέμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι θνητός, ἐννοοῦμε ὅτι τὸ σῶμα του θὰ πεθάνῃ. Ὅταν λέμε, ἀντιστρόφως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀθάνατος, ἐννοοῦμε ὅτι ἡ ψυχή του οὐδέποτε πεθαίνει.

Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ ἀριστούργημα τῆς Δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Μέσῳ τῆς ψυχῆς

μετέχομε τῆς ἰδίας φύσεως τοῦ Θεοῦ. Δὲν χρειάζεται ν' ἀνατρέξωμε στὴν Βίβλο γιὰ ἀποδείξεις. Ἁπλῶς, χρησιμοποιῶντας τὴν λογική μας ἀνακαλύπτομε τὴν δύναμι τῆς ψυχῆς μας.

Καθὼς διαβάζετε αὐτὲς τὶς γραμμές, τὸ διαπιστώνετε σεῖς ὁ ἴδιος. Αὐτὸ ποὺ διαβάζετε σ' αὐτὴν τὴν σελίδα εἶναι ὁ καρπὸς τῶν σκέψεων στὸ νοῦ μου καὶ τῆς πολύπλοκης τυπογραφικῆς παραγωγῆς.

Οἱ λέξεις ποὺ βλέπουν τὰ μάτια σας μεταδίδονται στὸ νοῦ σας. Μὲ ταχύτητα μεγαλύτερη τοῦ ἤχου ἔχετε τώρα στὸ νοῦ σας τὶς σκέψεις, ποὺ πρὶν ὑπῆρχαν στὸν δικόν μου.

Ἡ γοητευτικὴ αὐτὴ λειτουργία ἐπαναλαμβάνεται κάθε φορὰ ποὺ μετέχετε σὲ μιὰ συνήθη συνομιλία. Ἡ σκέψις μεταβάλλεται σὲ ἦχο, ὁ ὁποῖος ἐκ νέου μεταβάλλεται σὲ σκέψι. Μόνον ἀνάμεσα στ' ἀνθρώπινα ὄντα μπορεῖ νὰ γίνη αὐτὴ ἡ ἐπικοινωνία πνευμάτων. Ἀπὸ ὅλα τὰ πλάσματα τῆς γῆς μόνον ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἱκανότητα σκέψεως καὶ λόγου.

Ὁ Μόζαρτ γράφει ἕνα κονσέρτο πιάνου. Ὁ Ρέμπραντ ζωγραφίζει ἕνα πορτραῖτο. Δὲν ὑπάρχουν Μόζαρτ καὶ Ρέμπραντ στὸν κόσμο τῶν βωβῶν ζώων. Καὶ εἶναι βωβά, διότι δὲν ἔχουν πνευματικὲς ἰδέες νὰ μεταδώσουν.

Ἡ διαφορὰ δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα πολιτισμοῦ. Πάρτε ἕνα νήπιο ἀπὸ μιὰ ἄγρια φυλὴ καὶ ἀναθρέψατέ το μαζὶ μὲ τὰ παιδιὰ μορφωμένων γονέων· τὸ νήπιο θὰ διδαχθῆ ἐξ ἴσου γρήγορα ὅπως καὶ τ' ἄλλα παιδιά. Πάρτε, ὅμως, τὸν πιὸ ἐκλεπτυσμένο πίθηκο τοῦ κόσμου καὶ στεῖλτε τον στὸ Ἦτον ἢ τὴν Ὀξφόρδη· θὰ μείνη βωβὸ ζῶο.

Ἕνας χριστιανὸς γνωρίζει περισσότερα, ἀπὸ ὅσα ἐκ τῆς λογικῆς προκύπτουν, γιὰ τὸ πεπρωμένο τοῦ ἀνθρώπου. Γνωρίζει ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔγινε ἄνθρωπος. Καὶ ἡ εὐλογία τοῦ κόσμου εἶναι ἡ ἕνωσις μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Ναί, πιστεύω ὅτι κατὰ ΚΑΠΟΙΟ τρόπο εἴμεθα ἀθάνατοι...

καθηγητὴς ΓΙΑΝ ΑΙΑΡΔ

Τὴν πρώτη φορὰ ποὺ εἶδα ἄνθρωπο νὰ πεθαίνη δοκίμασα τὴν ἴδια ἀντίδρασι ὅλων τῶν φοιτητῶν τῆς ἰατρικῆς. Ἦταν ἕνας τραυματίας ἀπὸ αὐτοκίνητο. Δὲν ἦταν τὸ ἴδιο πρᾶγμα μὲ τὴν ἀνατομία πτωμάτων. Πάντως, συγκινήθηκα λίγο καὶ προχώρησα στὴν ἐξέτασι τῶν ζωντανῶν ἀσθενῶν. Τί εἶχε γίνει; Μιὰ διαδοχὴ χημικῶν ἀντιδράσεων, ποὺ τὴν καλοῦμε ζωή, εἶχε περάσει σὲ μιὰ ἀλληλουχία χημικῶν ἀντιδράσεων, ποὺ τὴν καλοῦμε θάνατο.

Ἔκτοτε εἶδα τὸν θάνατο συχνά. Θάνατο προσώπων ποὺ ἐγνώρισα σ' ὅλη μου τὴν ζωή, προσώπων ποὺ εἶχα γνωρίσει προσφάτως, ἀγνώστων, φίλων, ἐχθρῶν. Ὅλη αὐτὴ ἡ ἀναστροφὴ μὲ τὸν θάνατο θὰ ἔπρεπε νὰ μ

Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΑΡΚΑΣ

Πίναξ τοῦ Σαλβατὸρ Νταλὶ

ἔχη πείσει γιὰ τὴν τελειωτικὴ παῦσι τῆς ζωῆς. Καὶ ὅμως δὲν μ᾽ ἔπεισε. Τὰ τελευταῖα 14 χρόνια, μακρὰ παρακολούθησις τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ὑλικῶν γεγονότων μ᾽ ἔπεισε περὶ τῆς δυνατότητος, τῆς πιθανότητος ἢ καὶ τῆς βεβαιότητος μιᾶς προσωπικῆς ἀθανασίας.

Ἡ ἀθανασία ἔχει ποικίλες ἔννοιες. Ὑπάρχει ἡ ἀθανασία τοῦ καλλιτέχνου ἢ τοῦ φιλοσόφου, ποὺ τὸ ὄνομά του θὰ ζῇ πάντα στὰ ἔργα του. Ὑπάρχει ἡ ἀθα-

νασία τοῦ γιατροῦ, ὁ ὁποῖος κάνει καὶ τὴν ταπεινότερη συμβολὴ στὴν ἰατρικὴ γνῶσι. Καὶ ὑπάρχει ἡ ἀθανασία ὅλων μας, ἀπὸ τῶν καλλιτεχνῶν καὶ τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν ἐπιστημόνων μέχρι τῶν χειρωνακτῶν. Κάθε φυσικὸ γεγονός, ὁσοδήποτε ἀσήμαντο, ἔχει τὴν ἐπίδρασί του στὴν διαδοχικὴ ἱστορία, καὶ κάθε ἐνέργεια καθενός μας, σὲ εἰρήνη ἢ σὲ πόλεμο, συμβάλλει στὸ σχέδιο τῆς παγκόσμιας ἱστορίας. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄποψι εἴμεθα ὅλοι ἀθάνατοι.

Ὑπάρχει καὶ ἕνα δεύτερο εἶδος ἀθανασίας, προσωπικῆς ἀθανασίας, ἡ ὁποία δὲν εἶναι γιὰ μᾶς, ἀλλὰ γιὰ τὶς ἐπερχόμενες γενεές, διότι ἡ προληπτικὴ ἰατρικὴ θὰ παρατείνη τὴν ψυχικὴ καὶ σωματικὴ ὑγεία ἐπὶ τόσα χρόνια, ὥστε ἡ ζωὴ θὰ φαίνεται ἀτελείωτη.

Ὕστερα ἑτοιμαζόμαστε νὰ ταξιδέψουμε στὸ διάστημα. Εἴμαστε πάρα πολὺ βέβαιοι, ὅτι ἀποτελοῦμε τὴν μοναδικὴ ἀνθρωπότητα τοῦ κόσμου καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχουν σὲ ἄλλο στερέωμα ὄντα ἀνώτερα ἀπὸ μᾶς, ποὺ νὰ μποροῦν ἀπεριορίστως νὰ διασχίζουν τὰ στερεώματα;

Ἐγὼ ἀρνοῦμαι ν᾽ ἀπορρίψω τὶς δυνατότητες ἀθανασίας, ὑπάρχει ὅμως καὶ ἕνα σχέδιο πιὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ ὅσα ἐξέθεσα. Οἱ νεώτεροι ματεριαλισταὶ ὑποστηρίζουν ὅτι κύριος σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ κυριαρχία ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ σύμπαντος. Ἡ ἐκθαμβωτικὴ ταχύτης τῶν ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων καθιστᾶ τὸν σκοπὸ αὐτὸν προσιτόν. Ὅταν ὁ σκοπὸς ἐπιτευχθῆ, ἡ φυσικὴ συγκρότησις τοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ νὰ ἐκφρασθῆ μὲ μία χημικὴ φόρμουλα, συμπιεσμένη σὲ λογικὸ ὄγκο ἀπὸ ὄργανα ἀπείρως μικρότερα ἀπὸ τὰ σημερινὰ τρανσίστορς.

Σκεφθῆτε ὅμως τὶ πελώρια ἀποθήκευσις ἀναμνήσεων μπορεῖ νὰ περιέχεται στὸν ἀνθρώπινο ἐγκέφαλο. Τὰ κύτταρά του εἶναι ἀπείρως λεπτότερα ἀπὸ τὰ τρανσίστορς, εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι σὲ μιὰ γενεὰ τὸ τρανσίστορς θὰ εἶναι ἕνα ἀσήμαντο μουσειακὸ εἶδος.

Δὲν πρόκειται περὶ φαντασιοπληξίας. Ὑπάρχει ἤδη ἕνας ὅμιλος ἐρευνητῶν στὴν Ἀλαμπάμα, ἐντεταλμένων νὰ κατασκευάσουν μιὰ συσκευή, ἡ ὁποία θὰ χωράει στὴν τσέπη σας καὶ σὲ ὁποιαδήποτε στιγμὴ θὰ δείχνη τὴν ἀνάλυσι ὅλων τῶν χημικῶν λειτουργιῶν τοῦ σώματος, ἀπὸ τὴν σύλληψι μέχρι τὸν τάφο. Εἶναι οἱ «Ἀτομέδικοι», οἱ ἰατροὶ τοῦ ἀτομικοῦ αἰῶνος.

Καὶ ἡ σύνθεσις θὰ ἐπακολουθήση τὴν ἀνάλυσι. Ὅταν εἶναι γνωστὴ ἡ χημικὴ κατασκευὴ τοῦ ἀνθρώπου, μπορεῖ μὲ τὴν ἔρευνα νὰ ἐλεγχθῆ ἡ πορεία της. Κανεὶς χημικὸς ἐρευνητὴς οἱασδήποτε ἀξίας δὲν ἔχει ἀντίρρησι σ᾽ αὐτό.

Πρέπει τώρα νὰ διευκρινήσω ὅτι ὁμιλῶ ὡς (σύγχρονος) ματεριαλιστής. Δὲν ἀντιλαμβάνομαι ψυχὴ χωριστὴ ἀπὸ τὸ σῶμα. Θεωρῶ τὸν νοῦ καὶ τὴν ψυχὴ ὡς προϊόντα τοῦ ἐγκεφάλου. Οἱ σκέψεις μας, ὁ νοῦς μας, ἡ ψυχή μας εἶναι λέξεις, τὶς ὁποῖες χρη-

σιμοποιοῦμε γιὰ νὰ ἐκφράσωμε τὰ φυσικο—χημικὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀντιδράσεων τῶν νευρικῶν κυττάρων.

Ἐὰν ἦτο δυνατὴ μιὰ συνολικὴ ἀνάλυσις τοῦ παρελθόντος καὶ ἐπακολουθοῦσε σύνθεσις βάσει ὡρισμένων ὑποδειγμάτων, τότε θὰ μποροῦσε νὰ δημιουργηθῆ μιὰ γενεὰ ἀθάνατη. Διότι θὰ μποροῦσε π. χ. νὰ κατασκευασθῆ μία συνθετικὴ μορφὴ τοῦ Σαίξπηρ. Τὸ σῶμα του, τὸ πνεῦμα του, οἱ μνῆμες του. Ἐὰν θὰ ἦταν ἀκριβῶς ὁ Σαίξπηρ, τὸ ἀφήνω στοὺς φιλοσόφους νὰ κρίνουν.

Φυσικά, πρόκειται γιὰ φαντασίες τύπου Οὐέλλς. Πάντως, αὐτοὶ εἶναι οἱ τύποι ἀθανασίας, ποὺ ἐγὼ φαντάζομαι.

Ἐὰν ὑπάρχη παντογνώστης καὶ παντοδύναμος δημιουργός, ὁ ὁποῖος προτίθεται ἢ ἐπροτίθετο νὰ ἐπιτύχωμε τὴν ἀθανασία, θὰ μποροῦσε νὰ τὴν βοηθήση εὐκολώτερα τώρα ποὺ τὴν φανταζόμαστε.

Ἐὰν ὑπάρχη φιλάνθρωπος δημιουργός, ἡ ἀθανασία μας εἶναι ἐξησφαλισμένη.

Ἀλλά, ὑπάρχει δημιουργὸς φιλάνθρωπος;

Γιὰ μένα, ἡ κατευθυντικὴ φύσις τοῦ χρόνου εἶναι ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως δημιουργοῦ. Ὄχι ἀπόδειξις δυναμένη νὰ ἐκτεθῆ βῆμα πρὸς βῆμα λογικά, μὰ τὸ εἶδος τῆς ἀποδείξεως, τὴν ὁποίαν δέχεται ὁ φιλόσοφος λέγοντας: «Σκέπτομαι, ἄρα ὑπάρχω».

Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξη πλήρης ἀπόδειξις ἀθανασίας, τῆς ἀθανασίας αὐτῆς καθ᾽ ἑαυτήν, ἀλλὰ ἡ πιθανότης μιᾶς προσωπικῆς ἀθανασίας μοῦ φαίνεται νὰ πλησιάζη περισσότερο πρὸς τὴν ἀπόδειξι, παρὰ ἕως τώρα.

Ὅσο γιὰ μένα, εἶμαι πεπεισμένος.

Νομίζω ὅτι μόλις τώρα ΑΡΧΙΣΑΜΕ νὰ ζοῦμε

Δρ ΛΕΣΛΙ ΓΟΥΕΔΕΡΧΕΝΤ

ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τοῦ Σίτυ

πρώην πρόεδρος Μεθοδιστικῆς Συνόδου

Ἔχω ἀνάγκη νὰ πιστεύω σὲ ζωὴ μετὰ θάνατον. Θέλω νὰ ξανασμίξω μὲ τοὺς προσφιλεῖς μου. Θέλω νὰ μάθω ποιά εἶναι ἡ ἀπάντησις σὲ προβλήματα ποὺ βασανίζουν ὄχι μόνον ἐμένα, ἀλλὰ καὶ σοφώτερους ἀπὸ ἐμένα, γιὰ τὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ τάφου. Ἐὰν ὑπάρχη Θεός, θέλω νὰ Τὸν γνωρίσω, νὰ μάθω γιὰ Αὐτὸν καὶ νὰ ἔχω μαζί Του τὴν βαθύτερη κοινωνία. Ἐὰν δὲν ὑπάρχη Θεός, θέλω νὰ μάθω τὴν τελικὴ πραγματικότητα καὶ τὸ νόημα τοῦ σύμπαντος. Μόλις τώρα ἄρχισα νὰ ζῶ. Καὶ θέλω νὰ ζήσω.

Φυσικά, ὁ κριτικὸς καὶ ὁ κυνικὸς θὰ ποῦν: «Ἄ, νά τον! Ὁμολογεῖ ὅτι ἡ πίστις σὲ μέλλουσα ζωὴ δὲν εἶναι παρὰ εὐσεβὴς πόθος».

Ἀλλά, γιὰ τ᾽ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, εἶναι κακὸς ὁ εὐσεβὴς πόθος; Ἢ ἐπειδὴ εὔχομαι ἕνας προσφιλής μου ν᾽ ἀναρρώση ἀπὸ μιὰ σοβαρὴ ἀσθένεια, αὐτὸ ἀποκλείει τὴν θεραπεία;

Ἕνα ὄμορφο ἀνοιξιάτικο πρω-

ινὸ βρῆκα σ᾿ ἕνα χωράφι τὴ φωλιὰ ἑνὸς κορυδαλοῦ, ὅπου ὑπῆρχε ἕνα αὐγό.

Μέσα σ᾿ ἐκεῖνο τὸ μικρὸ σταχτὶ αὐγὸ ὑπῆρχε ζωή. Ὑπῆρχε ὑπόσχεσις εὐρύτερης ζωῆς, ποὺ θ᾿ ἄρχιζε ὅταν τὸ πουλὶ θὰ ἔσπαζε τὸ κέλυφος τοῦ αὐγοῦ. Μέσα στὸ αὐγὸ ὑπῆρχαν φτερά. Ἂν καὶ ὄχι πλήρως ἀνεπτυγμένος, ὑπῆρχε ἕνας ὁλόκληρος ὀργανισμός, ἱκανὸς νὰ παραγάγῃ τὸ χαριτωμένο κελάδημα τοῦ κορυδαλοῦ, ὅταν ἀργότερα θὰ πετοῦσε μὲ τὴν ἀνατολὴ ἑνὸς καλοκαιριάτικου πρωινοῦ.

Αὐτὸ νομίζω ὅτι ἀπεικονίζει ὅ,τι συμβαίνει μὲ τὸν ἄνθρωπο. Φυσικά, δὲν ἀποδεικνύεται μαθηματικῶς. Ἀλλὰ ἀδυνατῶ νὰ πιστέψω ὅτι τὸ σύμπαν εἶναι δίχως σκοπὸ καὶ σημασία.

Ἡ κατασκευὴ τοῦ πουλιοῦ μέσα στὰ αὐγὸ εἶναι χωρὶς σημασία, ἐκτὸς ἐὰν δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ βγῇ, νὰ πετάξῃ καὶ νὰ κελαδήσῃ. Πῶς δημιουργοῦνται δυνάμεις, ποὺ δὲν θὰ χρησιμοποιηθοῦν ποτέ; Τὰ φτερὰ σημαίνουν πτῆσι στὸν ἀέρα. Τὰ μάτια ἀποβλέπουν στὴν ὅρασι. Ἕνα λαρύγγι σημαίνει τὴν δυνατότητα, κάποτε, τοῦ τραγουδιοῦ.

Δὲν νοιώθετε συχνὰ ὅτι αὐτὴ ἡ ζωὴ εἶναι δίχως νόημα, ἂν δὲν ὑπάρχῃ καὶ κάποια ἄλλη; Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος χάνεται μὲ τὸν θάνατο τότε τὸ σύμπαν εἶναι τόσο παράλογο, ὅσο θὰ ἦταν καὶ κάθε πουλὶ ποὺ θὰ πέθαινε τὴ στιγμὴ τῆς ἐκκολάψεως.

Ἐὰν τὸ σύμπαν εἶναι λογικό, τότε οὐσιώδης ἔνδειξις εἶναι ἡ ἐπιβίωσις τοῦ θανάτου.

Ὑπάρχουν δὲ ἐπιβλητικὲς ἐνδείξεις μέσῳ τοῦ «πνευματισμοῦ». Ἔγραψα τὴν λέξι ἐντὸς εἰσαγωγικῶν, ἐν μέρει διότι μοῦ ἀρέσει καὶ ἐν μέρει διότι, σὲ ὡρισμένους κύκλους, περιλαμβάνει παντὸς εἴδους περίεργα φαινόμενα, ποὺ δὲν ἀποδεικνύουν παρὰ τὸ πολύπλοκο τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ. Ἡ σοβαρή, ὅμως, ψυχικὴ ἔρευνα δίδει τεκμήρια ἐπικοινωνίας μὲ τοὺς λεγομένους νεκρούς.

Ἐπιθυμῶ νὰ προειδοποιήσω ἐδῶ, ὅτι δὲν συνιστῶ στοὺς λυπημένους νὰ ἐπιχειρήσουν ἐπικοινωνία μὲ μισθωμένο μέντιουμ. Τέτοια ἐνέργεια εἶναι ἴσως κακὴ ὑπηρεσία στοὺς νεκρούς. Καὶ μπορεῖ ἀκόμη νὰ ὁδηγήσῃ σὲ μεγαλύτερη ἀπογοήτευσι ἀπὸ ἐκείνη ποὺ αἰσθάνεται ἕνας λυπημένος. Ἡ ἄποψίς μου εἶναι ὅτι ἡ χωρὶς λέξεις ἐπικοινωνία εἶναι καλύτερη ἀπὸ τὴν ἄσκησι τοῦ «πνευματισμοῦ». Ἡ θύρα, πάντως, εἶναι ἀνοιγμένη καὶ σὲ 50 χρόνια πιστεύω ὅτι θὰ ἐπιτελέσωμε ἀνακαλύψεις σ᾿ αὐτὸ τὸ πεδίο, ποὺ θὰ μᾶς διαφωτίσουν ὡς πρὸς τὴν κατανόησι τοῦ σύμπαντος καὶ θὰ πλουτίσουν τὶς προσωπικές μας ζωές.

Θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω κάτι ἀκόμη. Πολλοὶ ἱερεῖς ἔχουν παραστῆ σὲ θανάτους. Ἐπισκεπτόμενοι ἀσθενεῖς, ποὺ ἔχουν τελείως ἐξαντληθεῖ καὶ ἀδυνατοῦν νὰ σηκώσουν τὸ χέρι τους, βλέπουν ξαφνικὰ τὴν μορφή τους νὰ λάμπῃ, σὲ μιὰ ἀκτινοβολία ποὺ εἶναι τοῦ κόσμου τούτου, καὶ τοὺς ἀκοῦνε νὰ καλοῦν—θὰ ἔλεγα νὰ ἀποκρίνωνται — ἕνα προσφιλές τους πρόσωπο,

πρὸ ἐτῶν πεθαμένο.

Συχνὰ ὁ ἀσθενὴς πεθαίνει μὲ τὸ γλυκὸ ὄνομα στὰ χείλη. Καὶ τότε λέγουν, καθὼς εἶπα καὶ ἐγὼ σὲ τέτοιες περιπτώσεις, ὅτι «ὁ ἀγαπημένος του ἦλθε νὰ τὸν συναντήση καὶ νὰ ζήσουν μαζὶ γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά».

Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι παιχνίδι τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἀπάτη ἑνὸς ταραγμένου ἐγκεφάλου. Παρέστην μάρτυς σὲ τέτοιες σκηνές. Πιστεύω ὅτι οἱ ἄνθρωποι ζοῦνε μετὰ τὸν θάνατο. Καὶ ὑποψιάζομαι ὅτι τότε ἀ ρ χ ί ζ ο υ ν νὰ ἐννοοῦν τί εἶναι ζωή.

Ἡ Ἱστορία μπορεῖ νὰ μᾶς δώση τεκμήρια

ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΧΟΛΛΙΣ

συγγραφεύς, τ. βουλευτής

Τὰ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ καὶ κατὰ τῆς ἐπιβιώσεως συχνὰ ἰσοζυγίζονται.

Εἶναι περίεργο ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ χρόνου, εἶχε ἕνα ἐπίμονο αἴσθημα πὼς ὁ θάνατος δὲν τὰ τελειώνει ὅλα. Γιατί νὰ γεννηθῆ αὐτὸ τὸ αἴσθημα τῆς ἐπιβιώσεως, ἐὰν δὲν ἀνταποκρίνεται σὲ καμμιὰ πραγματικότητα;

Ἡ ὕπαρξις πρέπει νὰ ἔχη κάποιον προορισμό, ἀλλὰ πολὺ δύσκολα μπορεῖ νὰ δῆ τὸν σκοπὸ τῆς ζωῆς αὐτῆς — ὅπου ὑπάρχει τόση ἀδικία καὶ ἡ ἠθικὴ πρόοδος εἶναι ἀμφίβολη—ἐὰν αὐτὴ ἡ ζωὴ εἶναι τὸ πᾶν.

Πάλι, ἐὰν ἐπιζοῦμε, τί εἶν' αὐτὸ ποὺ ἐπιζῆ; Τὸ φυσικό μας σῶμα ἐκδήλως δὲν ἐπιζῆ. Ἐὰν ἐπιζῆ ἡ ψυχή, τί σημαίνει αὐτό; Καὶ ἂν ὑπάρχη ἄλλος κόσμος, πῶς δὲν ὑπάρχει ἐπικοινωνία;

Ἔτσι, ζοῦμε στὴν ἀβεβαιότητα.

Ἀλλά, οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, ποὺ προσηλύτισαν τὴν Ρώμη, δὲν περιωρίσθηκαν στὴν διάδοσι τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας Του, ἀλλά, περισσότερο, βασίσθηκαν, στὸ ὅτι εἶχε ἀναστηθεῖ ἐκ νεκρῶν.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ δίδει στοὺς πιστοὺς Του τὴν πεποίθησι ὅτι καὶ αὐτοὶ θὰ ἐπιζήσουν.

Τί ὅμως ἐπιζῆ; Καὶ πῶς;

Ὁ Χριστιανικὸς δογματισμὸς δὲν μᾶς τὸ ἀποκαλύπτει. Ὅταν ὁ Χριστὸς ἐνεφανίσθη μετὰ τὴν ἀνάστασί Του δὲν ἦταν ἕνα ἁπλὸ πνεῦμα. Εἶχε ὑποστῆ κάποια ἀλλαγὴ καὶ στὸ σῶμα. Οἱ στενώτεροί Του οἰκεῖοι — ἡ Μαρία Μαγδαληνὴ στὸν κῆπο, ὁ ἀμφιβάλλων Θωμᾶς, οἱ Μαθηταὶ στὴν ὁδὸν πρὸς Ἐμμαούς, οἱ Ἀπόστολοι ποὺ ἐψάρευαν στὴν λίμνη —ὅλοι τους δὲν Τὸν ἀνεγνώρισαν μεμιᾶς.

Ἦταν ὁ ἴδιος καὶ ὅμως δὲν ἦταν ἀκριβῶς ὁ ἴδιος.

Καὶ ἡ Χριστιανικὴ πίστις ὑπόσχεται τὴν ἀνάστασι τοῦ σώματος. Εἶναι ἕνα μυστήριο. Τί νὰ σημαίνη; Βέβαια, δὲν σημαίνει πὼς αὐτὸ τὸ σῶμα, ποὺ τώρα κατέχομε, δὲν θὰ φαγωθῆ ἀπὸ τὰ σκουλήκια στὸν τάφο. Ἡ φθορὰ τοῦ παρόντος σώματός μας εἶναι ζήτημα ἁπλῆς παρατηρήσεως. Θὰ σημαίνη μᾶλλον

ὅτι ἡ ἀνάστασις θὰ εἶναι κάτι ἐπὶ πλέον τῆς ἐπιβιώσεως ἑνὸς ἀσωμάτου πνεύματος—μιᾶς ἐπιβιώσεως, ἡ ὁποία μικρὴ σημασία ἔχει γιὰ μᾶς.

Τί ἀκριβῶς θὰ εἶναι τὸ ἄφθαρτο σῶμα, σὲ ποιὰ κλίμακα θὰ ἐπιτελῆ τὶς λειτουργίες ἑνὸς σώματος τοῦ κόσμου μας, δὲν μποροῦμε οὔτε καὶ νὰ φαντασθοῦμε. Τὸ μόνο ποὺ μποροῦμε νὰ ποῦμε εἶναι ὅτι ὁ Χριστὸς ὑπεσχέθη ἕνα σῶμα.

Ἐὰν μποροῦμε ν᾽ ἀποδεχθοῦμε τὴν Χριστιανικὴ πίστι, ἔχομε μιὰ διαβεβαίωσι. Ἐὰν δὲν εἴμαστε Χριστιανοί, τότε δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ ἐμπιστευθοῦμε ἀμυδρὰ τὴν ἐλπίδα τῶν περισσοτέρων.

Ποιός ἀμφιβάλλει; Γνωρίζω ὅτι ζοῦμε καὶ σ᾽ ἕναν ἄλλο κόσμο

Δρ ΤΖΩΦΡΕΗ ΦΙΣΕΡ
ἀρχιεπίσκοπος Καντέρμπουρυ

Ὅλοι μας κάνομε διάκρισι μεταξὺ τοῦ σώματός μας καὶ «ἡμῶν» ἤ, ἂν θέλετε, τῆς ψυχῆς μας.

Εἶναι φανερό, πὼς εἴμαστε δεμένοι μὲ τὸ σῶμα μας. Δροῦμε μόνον μέσῳ τοῦ σώματος. Μᾶς δίνει χαρά, μὰ καὶ μᾶς περιπλέκει.

Κατὰ κάποιο τρόπο τὸ σῶμα ἀνήκει σὲ μᾶς καὶ ὄχι ἐμεῖς στὸ σῶμα μας. Μποροῦμε νὰ τὸ διατάξουμε. Τὸ ὑποβάλλομε σὲ κουραστικὲς ἐργασίες ἤ, ὅπως οἱ μάρτυρες, σὲ θάνατο.

Ταυτοχρόνως, μποροῦμε νὰ χρησιμοποιήσουμε τὸ σῶμα μας γιὰ πνευματικὲς ὑπηρεσίες ποὺ δὲν ἔχουν διόλου σωματικὴ ὕπαρξι. Κάνομε τὸ σῶμα μας νὰ ἐνσωματώνη ἀγάπη καὶ μῖσος, τιμὴ καὶ ἀτίμωσι, ἰδιοτέλεια καὶ αὐτοθυσία.

Ἐὰν ἐξακολουθοῦμε νὰ ζοῦμε μετὰ θάνατον, θὰ ἔχουμε ἀφήσει πίσω τὸ φυσικό μας σῶμα καὶ ὅλα τ᾽ ἄλλα παραφερνάλια τοῦ ὑλικοῦ κόσμου. Θὰ ζοῦμε πνευματικά, καθὼς ἐδῶ, ἀλλὰ σὲ μὴ τυπικὸ περιβάλλον ποὺ ἀδυνατοῦμε ἀκόμη νὰ περιγράψουμε.

Μιλοῦμε γιὰ τοῦτον τὸν κόσμο· ἂν ἐξακολουθοῦμε νὰ ζοῦμε, θὰ εἶναι σ᾽ ἕναν προσεχῆ κόσμο. Ἀλλά, δὲν μποροῦμε νὰ δώσουμε ἀκριβῆ περιγραφὴ τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος βεβαίως δὲν εἶναι σ᾽ ἕνα ὡρισμένο μέρος.

Πιστεύω σ᾽ αὐτὸν τὸν ἄλλο κόσμο, πέραν τῆς παρούσης ἐμπειρίας μας, εἰς τὸν ὁποῖον θ᾽ ἀποκτοῦμε νέες ἐμπειρίες, ἑπομένως θὰ ζοῦμε.

Γιατὶ εἶμαι πεπεισμένος; Ἐν μέρει, ὡς Χριστιανός, διότι εἶπεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι εἶχε ἔλθει ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν κόσμο καὶ θὰ ξαναγύριζε. Ἔδωσε καὶ τ᾽ ὄνομά του: Βασίλειον τοῦ Θεοῦ.

Δὲν πρόκειται περὶ τοποθεσίας. Ὑφίσταται ὁπουδήποτε εἶναι καὶ ὁ Θεὸς καὶ ὁπουδήποτε ἐκτελεῖται τὸ θέλημά Του.

Συνήθως ἀνοίγουμε ἕνα βαθὺ χάσμα ἀνάμεσα στὴν πλευρὰ τοῦ θανάτου καὶ τὴν ἀπέναντι. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀντιθέτως μι-

λοῦσε γιὰ τὸ Βασίλειον τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ὑφίσταται σὲ ἀμφότερες τὶς πλευρὲς τῆς γραμμῆς. Δίδαξε τὸν λαὸ πῶς νὰ ζῆ ἐ δ ῶ, ὥστε νὰ εἰσέλθη ἤ δ η στὸ Βασίλειο τοῦ Θεοῦ.

Κατὰ τοὺς σκληροὺς χρόνους τοῦ Μεσαιῶνος, ἡ θεολογία παρουσίασε στραβὰ πολλὰ πράγματα. Ἰδιαιτέρως ἡ Ἐκκλησία ἐδίδασκε τὸν λαὸ νὰ θεωρῆ τὸν θάνατο σὰν πύλη πρὸς τὴν τρομακτικὴ κρίσι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί, ἰσχυριζομένη ὅτι ἔχει περισσότερες γνώσεις ἀπὸ ὅσες εἶχε, προσεφέρετο νὰ βοηθήση τοὺς ἀνθρώπους γιὰ νὰ ἐλαφρύνουν τὴν θέσι τους ἐνώπιον τῆς κρίσεως. Ἐπίσης διέδιδε ὅτι μετὰ τὸν θάνατο ὁ ἄνθρωπος μένει ἀδρανής, κοιμώμενος, ἕως ὅτου ἔλθη ἡ Δευτέρα Παρουσία καὶ ἀποκτήση, κατὰ μυστηριώδη τρόπο, τὸ νεκρό του σῶμα.

Καὶ φυσικὰ πρώτη ἡ ἐκκλησία ἀπεικόνισε αὐτὸν τὸν ἄλλο κόσμο, μὲ σάλπιγγες καὶ ἀγγέλους καὶ χορωδίες καὶ δρόμους χρυσοῦ. Δὲν βρήκαμε ἔκτοτε ἄλλο πιὸ ἀποτελεσματικὸ λεκτικὸ καὶ ἂς εἴμαστε ἱκανοποιημένοι νὰ συνεχίζουμε τὴν χρῆσι του.

Φυσικά, θὰ ὑπάρξη κρίσις· Ἀλλά, καθὼς λέγει ὁ Ἰωάννης, εἴμαστε ἤδη ἐν τῷ μέσῳ τῆς κρίσεως. Κρίνουμε τοὺς ἑαυτούς μας καθημερινῶς καὶ ὅταν πεθαίνουμε παίρνουμε μαζί μας τὸ κατάστιχό μας.

Τὸ μοναδικὸ ἀγαθὸ εἶναι ἡ γνῶσις καὶ τὸ μοναδικὸ κακὸ εἶναι ἡ ἀμάθεια.

Διογένης ὁ Λαέρτιος

Ἡ συναίσθησις περὶ τῆς ἰδίας ἀγνοίας ἑκάστου εἶναι ἕνα μεγάλο βῆμα πρὸς τὴν «Γνῶσιν».

Β. Δισραέλι

ΤΡΕΙΣ ΟΜΟΛΟΓΙΕΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Καθὼς εἶναι γνωστον, θεμέλιο τῆς παγκοσμίου Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἀποτελει ἡ ἀπολυτη και ἀπεριοριστη ἐλευθερία σκέψεως. Τὰ μέλη της συνδεονται με την κοινη ἐπιθυμια να ἐργασθοῦν για την καλλιέργεια τῆς ἀδελφοτητος στὴν ἀνθρωπότητα χωρὶς διακρίσεις φυλῆς, πίστεως, γένους, τάξεως ἡ χρώματος—καὶ ὄχι με καμμιά κοινὴ δογματικὴ πιστη. Ὁ δεσμος τους δεν βασιζεται στην πιστη ὅτι κατέχουν την ἀλήθεια, ἀλλα στην ἔφεσι προς την ἀλήθεια που την ἀναζητοῦν μὲ τὴν συγκριτικὴ μελετη τῶν θρησκειῶν, τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἐπιστημης, τῶν ἀνερμηνευτων νόμων τῆς φύσεως καὶ τῶν λανθανουσῶν μέσα στὸν ἄνθρωπο δυνάμεων. Συνεπῶς, καμμιὰ διδασκαλια, καμμια γνώμη, ὁποιος κι' ἂν την διατυπώνει η την πρεσβεύει, δεν ὑποχρεωνει τα μελη τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιριας, που ειν' ἐλεύθερα να την ἀποδεχθοῦν ἢ νὰ την ἀπορριψουν, χωρὶς ἡ ἀποδοχη της νὰ παρέχη προνομιο ἡ ἡ ἀπόρριψις της νὰ ἐπάγεται ποινη. Ἄφοβα ολοι ἐξασκουν το ἱερωτερο τῶν δικαιωμάτων, τῆς ἐλευθεριας τῆς σκέψεως, μέσα στα ὅρια, βεβαια, τῆς ὁβρότητος καὶ τοῦ σεβασμοῦ προς τὶς γνῶμες τῶν ἀλλων.

Ὕστερα ἀπὸ την ἀπαραίτητη τούτη εἰσαγωγή, παρουσιάζουμε τὸ «Πιστευω» τριῶν διακεκριμενων θεοσόφων, ἐκ τῶν ὁποιων δύο ὑπηρέτησαν ὡς προεδροι τῆς Ἑταιριας τῆς Ἄννι Μπέζαντ, τοῦ Μπαγκαβὰν Ντας καὶ τοῦ Τζωρτζ Ἀραντέηλ.

Ἡ Μπέζαντ ὑπῆρξε διάδοχος τῆς ἱδρυτρίας τῆς Ἑταιρίας, Ἕλενας Πετροβνα Μπλαβάτσκυ. Το «Πιστευω» της διετυπώθη σὰν πρόλογος τοῦ βιβλιου «Ἰνδια δεσμια η ἐλευθερα», που ἐκυκλοφόρησε στην Ἰνδια τὸ 1939. Ὁ Μπαγκαβὰν Ντας ειναι ἕνας ἀπο τους πρωτοποριακοὺς συγχρόνους φιλοσοφους. Ζῆ στο Βαρανάσι τῆς Ἰνδιας καὶ ἐξακολουθεῖ, σὲ ἡλικία 86 ἐτῶν, να γραφη. Ὁ Τζωρτζ Ἀραντεηλ ἐδημοσίευσε τις ἀπόψεις του τὸ 1939 στο περιοδικο του «Συνειδησις».

Ἰδου τωρα πῶς διετυπωσαν οἱ τρεῖς αὐτοὶ θεόσοφοι την φιλοσοφια τους για τη ζωη.

Ἄννι Μπέζαντ

Πιστεύω εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Ζωήν, «Μίαν ἄνευ δευτέρας», ἐκδηλουμένην ὡς Μέγας Ἀρχιτέκτων τοῦ Σύμπαντος, ὡς Λόγος, ὡς Ἐκπορευτής, Διατηρητὴς καὶ Ἀνανεωτὴς τοῦ Σύμπαντός μας.

Πιστεύω εἰς μίαν Ἐσωτερικὴν Κυβέρνησιν τοῦ κόσμου μας, τὴν Ἀπόκρυφον Ἱεραρχίαν, ἀποτελουμένην ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν δικαίων τετελειωμένων ἀνδρῶν, τῶν Ρίσι τῶν Ἰνδῶν καὶ Βουδδιστῶν, τῶν

Ἁγίων τῶν Χριστιανῶν, τῶν μεγάλων προφητῶν τῶν Ἑβραίων καὶ Μουσουλμάνων, οἱ ὁποῖοι εἶναι προσιτοὶ στοὺς ἀνθρώπους, καὶ οἱ ὁποῖοι ἐπικουρούμενοι ἀπὸ τὴν μεγάλη χορεία τῶν Δέβας, Ἀρχαγγέλων καὶ Ἀγγέλων καὶ Πνευμάτων τῆς Φύσεως, ὁδηγοῦν καὶ βοηθοῦν ἄνωθεν τὶς ὑπανθρώπινες καὶ ἀνθρώπινες ἐξελίξεις ἀπὸ τὸ ἁπλὸ πρὸς τὸ σύνθετο, ἀπὸ τὴν ἄγνοια στὴν γνῶσι, ἀπὸ τὴν ἀτέλεια στὴν σχετικὴ τελειότητα, στὰ πλαίσια τῶν ἀπαραβιάστων νόμων τῆς Φύσεως, οἱ ὁποῖοι ἐκφράζουν τοὺς ὅρους τῆς ἐκδηλώσεως τῆς Οἰκουμενικῆς Ζωῆς διὰ μέσου τοῦ Μεγάλου Ἀρχιτέκτονος τοῦ Σύμπαντος.

Αὐτὴ ἡ πίστις μου ἀποτελεῖ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ζωῆς μου καὶ ἐξηγεῖ τὸν ἀποκληθέντα «ἀθεράπευτον ὀπτιμισμόν» μου, ποὺ μὲ κάνει νὰ βλέπω «ἀσημένια φόδρα» πίσω ἀπὸ κάθε σκοτεινὸ σύννεφο.

Μπαγκαβὰν Ντὰς

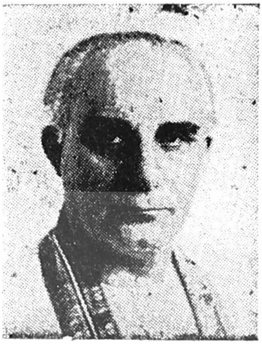
1. Πιστεύω στὴν ὕπαρξι ἀπείρως ἀναρίθμητων ἀτομικῶν «πνευματικῶν» ἑαυτῶν ἢ ψυχῶν.

2. Πιστεύω στὴν ἐπαναγέννησί τους, τὴν διαδοχικὴ ἐξέλιξι, σύνθεσι καὶ ἀποσύνθεσι, μορφοποίησι καὶ διάλυσι, «ὑλικῶν» σωμάτων καὶ τοῦ περιβάλλοντός των.

3. Πιστεύω στὸ πέρασμα κάθε ἑαυτοῦ μέσα ἀπὸ ὅλες τὶς δυνατὲς καὶ πάντοτε μεταβαλλόμενες ἐμπειρίες, ἀρετῆς καὶ κακοῦ, χαρᾶς καὶ πόνου, φωτὸς καὶ σκοταδιοῦ, ποὺ ἰσοζυγίζονται καὶ ἀμοιβαίως ἐξουδετεροῦνται, σὲ ἄπειρο χρόνο καὶ χῶρο καὶ κίνησι.

4. Πιστεύω σὲ σπειροειδεῖς κύκλους χρόνου, διαστήματος καὶ κινήσεως, σὲ ὅλες τὶς δυνατὲς κλίμακες διαρκείας, ἐκδηλώσεως καὶ ἐντάσεως, ὅπου ἐκδηλώνεται ἡ λειτουργία τῆς ρυθμικῆς ἐξελίξεως καὶ ἀνελίξεως.

5. Πιστεύω σὲ μιὰ Οἰκουμενικὴ Ψυχή, Πνεῦμα, Ὄν, ποὺ εἶναι ἀειτέλειον, ἄχρονον, ἄχωρον καὶ ἀκίνητον, Ἀπόλυτον καὶ Ἀναλλοίωτον, ἀπηλλαγμένον ἀπὸ ἀλλαγή, σχέσι, ὅρον, περιορισμόν, ἐξάρτησι καὶ σύγκρισι· τὸ ὁποῖον, ἐν τούτοις, εἶναι ταυτόσημον καὶ περιέχει ὅλα τὰ ἀναρίθμητα ἀτομικὰ ἐγώ· καὶ τοῦ ὁποίου ἡ αἰώνια Ἀναλλοίωσις, μαζὶ μὲ τὴν παντοῦ καὶ πάντοτε μεταβλητότητα, ἀποτελεῖ τὴν παγκόσμια λειτουργία ὅλων τῶν ψυχῶν καὶ ὅλων τῶν σωμάτων.

Τζὼρτζ Ἀραντέηλ

Πιστεύω στοὺς συνανθρώπους μου, καὶ διακαῶς ἐπιθυμῶ τὴν συντροφικότητά των.

Πιστεύω στὶς Πίστεις των, καὶ προσφέρω τὸν σεβασμό μου στὸ ἱερὸ τοῦ καθενός.

Πιστεύω στοὺς Λαούς, στὰ Ἔθνη, ὅπου οἱ συνάνθρωποί μου ἀνήκουν, καὶ χαίρω καθενὸς τὸ μεγαλεῖο.

Πιστεύω στοὺς Μεγάλους Διδασκάλους, οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν στὸν κόσμο τὶς διάφορες Πίστεις του, καὶ ὑποκλίνομαι μπροστά τους μὲ εὐγνωμοσύνη.

Πιστεύω στὴν Πνευματικὴ Κυβέρνησι τοῦ κόσμου, καὶ ἐπιζητῶ ν' ἀφιερώσω τὸν ἑαυτό μου στὴν ὑπηρεσία αὐτῆς τῆς Κυβερνήσεως.

Τελικά, πιστεύω στὴν Παγκόσμια Ἀδελφότητα τῆς Ζωῆς, καὶ ἐπιζητῶ νὰ προσφέρω τὴν συνδρομή μου ὥστε νὰ γίνη μιὰ ζῶσα πραγματικότης στὶς καρδιὲς ὅλων.

Δημοσθένης ἐρωτηθεὶς τί ἄνθρωπος ἔχει ὅμοια τῷ Θεῷ, ἔφη: τὸ εὐεργετεῖν καὶ τὸ ἀληθεύειν.

ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΟΙ

ΧΡ. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

> **῾Η ἀρχαία ψυχὴ ζῆ μέσα μας**
> **ἀθέλητα κρυμμένη.**
> **῾Ο Μέγας Πᾶν δὲν πέθανεν.**
> **῎Οχι· ὁ Μέγας Πᾶν δὲν πεθαίνει!**
>
> ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ
> (῎Ιαμβοι καὶ ᾿Ανάπαιστοι)

ΠΑΡΟΝΤΕΣ εἶναι στὴ ζωή μας οἱ ἀρχαῖοι θεοί. Μιὰ σειρὰ ἀπὸ ποικίλα περιστατικὰ ἐπιβεβαιώνουν τὴν παρουσία τους.

Δὲν θ' ἀναφερθοῦν ἐδῶ, παρὰ μόνον χρονογραφικά, δύο μαρτυρίες ποὺ μᾶς ἔρχονται ἀπ' ἔξω: Στὴν ἕδρα τῶν ῾Ηνωμένων ᾿Εθνῶν, ἕνας ἀντιπρόσωπος ἀφρικανικῆς χώρας, ἀπὸ λίγον καιρὸ ἀνεξάρτητης, ἐπλησίασε δικόν μας διπλωμάτη, γιὰ νὰ ρωτήση ἂν θὰ μποροῦσε νὰ σταλοῦν... ἱεραπόστολοι, ἐννοεῖται ἱεραπόστολοι τῆς ἀρχαίας θρησκείας, τοῦ ᾿Ολυμπιακοῦ δωδεκαθέου· γιατὶ οἱ συμπατριῶτες του, ἔξω ἀπὸ τὸν θαυμασμὸ ποὺ τρέφουν, συνάμα καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη, γιὰ τὴν ῾Ελλάδα σὰν πατρίδα τῶν φώτων, ἰδιαίτερα θαυμάζουν τὴν ἀρχαία θρησκεία τῶν ῾Ελλήνων ἀπὸ ποιητικὴ διάθεσι καὶ θὰ ἤθελαν πολὺ νὰ προσηλυτισθοῦν! Γιατί—εἶπε— νὰ μὴν ὑπάρχουν στὸ θρόνο τους ὁ ῞Ηφαιστος, θεὸς τῆς ἐργασίας, ἢ ἡ ῎Αρτεμις, θεὰ τοῦ κυνηγιοῦ καὶ πρὸ παντὸς ὁ θεὸς τῆς μουσικῆς, ὁ ὡραιότατος ᾿Απόλλων; ᾿Απὸ τὸ ἄλλο μέρος, μερικοὶ χριστιανοὶ τῆς ἀμερικανικῆς πολιτείρς τῆς Πενσυλβάνια ἐξεσπάθωσαν κατὰ τῆς χρησιμοποιήσεως ὀνομάτων ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ μυθολογία γιὰ τὸ βάπτισμα τῶν πυραύλων καὶ τῶν δορυφόρων (Ζεύς, ῾Ηρακλῆς, ῎Ατλας, ᾿Ηχώ), γιατὶ μιὰ τέτοια τακτικὴ περικλείει τὸν κίνδυνο στροφῆς πρὸς τὴν θρησκεία τῶν θεῶν τοῦ ᾿Ολύμπου...

Δύσκολα θὰ ἔπειθε κανεὶς τοὺς καλοὺς χριστιανοὺς τῆς Πενσυλβάνια, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἀπειλεῖται ἀπὸ τοὺς

πυραύλους, ἔστω καί... ἀβάπτιστους ἤ βαπτισμένους μὲ ὀνόματα «ἀδιάβλητα» καὶ «χριστιανικὰ» (ὅπως Ἀρχάγγελος Γαβριήλ, Ἅγιος Ἀθανάσιος καὶ ἀπόστολος Λουκᾶς ἢ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, σύμφωνα μὲ τὴν μᾶλλον εἰρωνικὴ πρόταση, ποὺ ἀκολούθησε τὸ διάβημα τῶν πουριτανῶν), γιὰ τὸν ἁπλούστατον λόγο ὅτι τὰ μὲν «εἰδωλολατρικὰ» ὀνόματα ἐντελῶς ὑποθετικὰ προσεγγίζουν τὸν σημερινὸν κόσμο στὴν Ὀλυμπιακὴ θρησκεία, ἐνῶ οἱ πύραυλοι τὸν ἀπομακρύνουν θετικὰ ἀπὸ τὴν χριστιανική... Δύσκολα, ἐπίσης, θὰ ἔδινε στοὺς ἁπλοϊκοὺς χριστιανοὺς τῆς Ἀφρικῆς νὰ νιώσουν, ὅτι πάντα ὑπάρχουν οἱ ἀρχαῖοι θεοί, μόνο ποὺ θὰ πρέπει νὰ τοὺς ἀναζητήσῃ κανεὶς κάτω ἀπὸ τὶς σύγχρονες προσωπίδες, γιατὶ δὲν πεθαίνουν ποτὲ οἱ Ἰ δ έ ε ς καὶ ζοῦνε πάντα σὲ νέες ἐνσαρκώσεις. Γιὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀρχαῖοι χριστιανικοὶ πατέρες δέχθηκαν τὴν σκοπιμότητα νὰ «ἐντάξουν» πολλὲς ἀπὸ τὶς νέες ἑορτὲς στὰ χρονολογικὰ πλαίσια καὶ τὰ πνευματικὰ περιγράμματα τῶν ἀρχαίων.

Ἄς ἐπιστρέψουμε στὴν Ἑλλάδα, ὅμως, ὅπου μᾶς περιμένουνε δύο ἀξιόλογα χρονικὰ τῆς ἀθάνατης παρουσίας τῶν Ὀλυμπίων.

*

Τὸ πρωῒ τῆς 12ης Αὐγούστου ἔγινεν «ἐπάνδρωσις» τοῦ Ναοῦ τοῦ Παντοκράτορος Διὸς στὴν ἀρχαία Ὀλυμπία ἀπὸ ἕνα ἀρχαιοφανὲς ἱερατεῖο. Ἡ Πρωθιέρεια (ποὺ ὑπεδύετο τὸν ρόλο της μιὰ καλλιτέχνις τοῦ χοροδράματος), ἱσταμένη πρὸ τῆς Κρυπτῆς ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ἀρχαίου Σταδίου, ἀνέπεμψε ἱκεσία πρὸς τὸν Δία, τῆς ὁποίας τὸ πλῆρες κείμενο ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Ὦ Ζεῦ, ἄρχων τοῦ παντὸς
καὶ τῶν πάντων ὁδηγός,
εἰς σέ, ἀναπέμπω τὴν ἱκεσίαν ταύτην
ὡς ἀρχὴν τῶν ὕμνων μου.
Καὶ σύ, Μήτηρ τῶν χρυσοστεφάνων ἄθλων,
Ὀλυμπία,
δέσποινα τῆς ἀληθείας, ὅπου ἄνδρες μάντεις
διὰ θυσιῶν ζητοῦν νὰ μάθουν παρὰ τοῦ ταχυκεραύνου
Διός,
ἐὰν λαμβάνῃ φροντίδα τινα περὶ τῶν ἀνθρώπων
οἱ ὁποῖοι διακαῶς ἐπιθυμοῦν νὰ ἀποκτήσουν
τὴν δόξαν τῆς μεγάλης νίκης
καὶ τὴν ἄνεσιν τῶν μόχθων των,
Στέψον μὲ τὸν τῆς ἐλαίας κότινον τὰ μέτωπα αὐτῶν.
Μεγάλη εἶναι πάντοτε ἡ δόξα ἐκείνου,
εἰς τὸν ὁποῖον παρέχεται τὸ περίλαμπρον βραβεῖον σου.
Καὶ τώρα ἱκέτης προσέρχομαι, ὦ Ζεῦ,
ὥστε αἱ ἀκτῖνες τοῦ Φοίβου νὰ ἀνάψουν
τὴν Ἱερὰν Δᾶδα, ἡ φλὸξ τῆς ὁποίας μεταφερομένη
μέσῳ γῆς καὶ πελάγους εἰς τὸ στάδιον τῆς Ρώμης
θὰ καταυγάσῃ μὲ τὴν λάμψιν της τὴν εὐγενῆ ἅμιλλαν
εἰρηνικῶν ἀγώνων τῶν λαῶν ὅλου τοῦ κόσμου.

Μετὰ τὴν ἱκεσία νέφος καπνοῦ καὶ φλόγα ἄνωθεν τῆς

Κρυπτῆς ἐφανέρωσε τὴν συγκατάθεσι τοῦ Διὸς νὰ δοθῆ στοὺς ἱκέτας τὸ ἱερὸν φῶς τῆς Ὀλυμπίας. Ἄλλως τε, κατὰ τὸ «σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει», εἶχαν φροντίσει οἱ ἱκέται νὰ τοποθετήσουν σ' ἕναν κρατῆρα λίγη ποσότητα εὔφλεκτης ὕλης, ποὺ πῆρε φωτιά, μὲ τὴν βοήθεια φακοῦ, ἀπὸ τὶς ἀκτῖνες τοῦ Φοίβου... Μία Ἑστιὰς ἐνεφανίσθη σὲ λίγο κρατῶντας τὸν κρατῆρα μὲ τὸ ὀλυμπιακὸ φῶς καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς πομπῆς ἀπὸ ἱέρειες, ποὺ ἐπροχώρησαν μὲ βῆμα ἀργὸ τελετουργικὸ μέχρι τοῦ Ἡραίου, ὅπου παρέδωσαν τὸν κρατῆρα στὴν Πρωθιέρεια, γιὰ νὰ τὸν τοποθετήση ἐπὶ τοῦ βωμοῦ. Γονατιστός, ὁ πρῶτος λαμπαδηδρόμος πῆρε ἀπὸ τὰ χέρια τῆς Πρωθιερείας τὴν δᾶδα καὶ ξεκίνησε...

Τὴν πρώτη φορὰ ποὺ ἔγινε ὀλυμπιακὴ λαμπαδηδρομία (στὰ 1936, γιὰ τοὺς ἀγῶνες τοῦ Βερολίνου) ἦταν παρὼν κ' ἕνας Μητροπολίτης! Ἡ συμμετοχή του ἐξένισε, τότε, μερικούς, οἱ ὁποῖοι τὸν κατηγόρησαν ὅτι πῆρε μέρος σὲ εἰδωλολατρικὴ τελετή. Κ' ἐκεῖνος τοὺς ἀπάντησε πὼς εἶχε πάει γιὰ νὰ «καθαγιάσει» τὸν χῶρο τοῦ ἀρχαίου ναοῦ στ' ὄνομα τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, ἀπόδειξις ὅτι εἶχε ἀναπέμψει καὶ εὐχὴν ὅπου διεκήρυττε ὅτι τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, φῶς ἐκ φωτὸς καὶ φῶς ἀληθινὰ ἀνέσπερον προέρχεται μόνον ἀπὸ τὴν θρησκεία τοῦ Χριστοῦ, σὰν νὰ ὑπῆρχε κίνδυνος μιὰ θεαματικὴ μονάχα τελετὴ νὰ ἔχη θρησκευτικὲς ἐπιπτώσεις... Ἐφέτος, ἡ τελετουργία ἐξασφαλίσθηκε ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ ἠθοποιούς. Καὶ ἐξελίχθηκε ὁμαλά, ἥσυχα, χωρὶς οὔτε νὰ ἐνοχληθῆ, οὔτε καὶ νὰ ἐνθουσιασθῆ κανεὶς ἀπὸ τὴν «ἀναβίωσι» τῶν ἀρχαίων θεῶν.

Μιὰ ἄλλη «ἀναβίωσις», μὲ βαθύτερο κάπως περιεχόμενο, παρουσιάσθηκε στὸ Φέστιβαλ τῆς Ἐπιδαύρου, τὸν ἴδιο μῆνα Αὔγουστο, εἰδικὰ κατὰ τὴν παράστασι τῆς «Νόρμας» τοῦ Μπελίνι, μὲ τὴν Μαρία Κάλλας στὸν ρόλο τῆς Ἱέρειας τῶν Δρυΐδῶν.

Γιὰ τὴν παράστασι ἐκείνη διετύπωσε σαφῆ ἀντίθεσι ὁ γενικὸς διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου κ. Αἰμ. Χουρμούζιος («Αἱ παραστάσεις τῆς «Νόρμας» δὲν ἔπρεπε νὰ δοθοῦν εἰς τὴν Ἐπίδαυρον. Ἐπίδαυρος σημαίνει κλασσικὸς ποιητικὸς λόγος. Στοιχειώδης σεβασμὸς πρὸς ὅ,τι συνθέτει τὴν ἀρχαία παράδοση καὶ πρὸς ὅ,τι ἡ νέα παράδοσις προσπάθησε νὰ μιμηθῆ καὶ νὰ ἀναζωογονήση ἀπὸ τὴν ἀρχαία. Πῶς ἔγινε ἀνεκτὴ μιὰ ἀπαράδεκτη ἐκτροπή... Πολλὰ πράγματα ἔχουν φθαρῆ στὴν ἐποχή μας...) καθώς, ἐπίσης, ἐπέκρινε τὴν παράστασι καὶ ὁ διακεκριμένος μουσικολόγος κ. Φοῖβος Ἀνωγειανάκης («Ὁ ἱερὸς χῶρος τῆς Ἐπιδαύρου θὰ ἔπρεπε νὰ δια-

φυλαχθῆ μόνον γιὰ τὸν ὑψηλὸ Λόγο τῆς Ἀρχαίας Τραγωδίας—πνευματικὸ αἴτημα καταξιωμένο ἤδη ἀπὸ τὸν παγκόσμιο σεβασμὸ πρὸς τὴν ἀρχαία κληρονομία, ὅπως καὶ ἀπὸ τὴν σύγχρονη ζωντανὴ παράδοσι τῶν παραστάσεων τοῦ ἀρχαίου δράματος»).

Ἀλλὰ ἐὰν οἱ ἄνθρωποι τῆς Τέχνης μίλησαν ἀπὸ τὴν πνευματικὴ σκοτιά τους, ὁ ἁπλὸς λαὸς τῆς περιοχῆς τῆς Ἐπιδαύρου μίλησε μ' ἕναν περίεργο σεβασμὸ πρὸς τὴν ἀρχαια ἱεραρχία. Οἱ διανοούμενοι ζητοῦσαν τὸν σεβασμὸ πρὸς τὴν παράδοσι τῆς ἀρχαίας τραγωδίας· βαθύτερα προχώρησαν οἱ χωρικοὶ τῆς Ἐπιδαύρου, ἐπικαλούμενοι τοὺς θεοὺς τῆς ἀρχαιότητος, τῆς ὁποίας ἡ τραγωδία δὲν ἦταν παρὰ μιὰ ἁπλῆ λεπτομέρεια! Σ' ἕνα τους γράμμα πρὸς τὴν διεύθυνσι τῆς Ἐθνικῆς Λυρικῆς Σκηνῆς, οἱ χωρικοὶ τοῦ Λιγουριοῦ, ἑνὸς χωριοῦ κοντὰ στὴν Ἐπίδαυρο εἶχαν πῆ: «Τὰ στοιχεῖα τῆς περιοχῆς δὲν ἐπιτρεπουν νὰ δοθῆ στὸ ἀρχαῖο θέατρο τῆς Ἐπιδαύρου ἄλλη παράστασι ἀπὸ ἀρχαία τραγωδία». Καὶ ὅταν ἡ βροχὴ ἐματαίωσε τὴν πρώτη παράστασι τῆς «Νόρμας» (ὅπως εἶχε, δέκα χρόνια πρίν, ματαιώσει μιὰ συναυλία τῆς Γερμανικῆς Φιλαρμονικῆς μὲ τὸν μαέστρο Φουρτβέγκλερ), σ' ὅλη τὴν περιοχὴ τῆς Ἐπιδαύρου ἑδραιώθηκε ἡ πεποίθησις, ὅτι ἡ ματαίωσις τῆς παραστάσεως ὠφείλετο στὴν «μῆνι τῶν θεῶν» γιὰ τὴν σχεδιαζομένη βεβήλωσι τοῦ ἀρχαίου θεάτρου!

Τί σκέψεις προκαλεῖ ἡ ἀντιπαραβολὴ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν σοφῶν κεφαλιῶν τῆς Ἀθήνας καὶ τῶν ταπεινῶν χωρικῶν τῆς Ἐπιδαύρου; Οἱ «ἀρχιδιάκονοι» καὶ «μύσται» τῆς ἀρχαίας τέχνης ἐθεώρησαν τὴν ὑπόθεσι παρωνυχίδα, ὥστε ἄλλοι ἐσίγησαν καὶ ἄλλοι συμπαραστάθηκαν ἐνεργὰ στὴ βεβήλωσι· διαμαρτυρήθηκαν οἱ χωριᾶτες... Ἴσως ἡ τουριστικὴ ἀξιοποίησις τῆς παραστάσεως μὲ τὴν «φωνὴ τοῦ αἰῶνος» νὰ ἔκαμε τοὺς ἁρμοδίους ὑποχωρητικοὺς στὴν ἐκτροπή· πιὸ πολὺ ἐξυψώνονται οἱ χωριάτες τοῦ Λιγουριοῦ, ποὺ θὰ εἶχαν, ἀκριβῶς, νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὴν τουριστικὴ ἀξιοποίησι κι' ὅμως τὴν ἀποποιήθηκαν... Ἐὰν λοιπόν, ὅπως ἔγραψε καὶ ὁ Γεν. διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ, «πολλὰ ἔχουν φθαρῆ στὸν τόπο μας», φαίνεται πὼς δὲν εἶναι ἀνάμεσα στὰ φθαρμένα καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ. Καί, ὅπως εἶπε ὁ Παλαμᾶς, ὁ Μέγας Πᾶν δὲν ἀπέθανε!

Αὐτὴ ἡ ἀντίθεσις τῶν χωρικῶν τῆς Ἐπιδαύρου πρὸς τὴν ξέγη ὅπερα, μοῦ θυμίζει κάτι βαθυστόχαστες κ' ἐπιγραμματικὲς λέξεις, ποὺ εἶπε ὁ διευθυντής, τώρα, τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως κ. Γιάννης Μηλιάδης, λίγο πρὶν ἀπ' τὸν πόλεμο (τότε

πού εἶχα τὴν τύχη νὰ παρακολουθήσω τὸ Φέστιβαλ ἔργων τοῦ Μπετόβεν, μὲ τὴν μπαγκέτα τοῦ Μητρόπουλου, κάτω ἀπὸ τοὺς βράχους τῶν Φαιδριάδων) σὰν παρατήρησι γιὰ τὴν ἀντιαισθητικὴ ἐμφάνισι ἑνὸς ρασοφόρου στὸ ἀρχαῖο θέατρο τῶν Δελφῶν: «Κύτταξε, εἶπε ὁ σοφὸς ἀρχαιολόγος, σὰν νὰ τὸν διώχνη τὸ τοπίο...». Τὸ τοπίο ἤθελε νὰ διατηρήση τὸ δικό του πνεῦμα. Καὶ αὐτό, ποὺ δὲν τὸ κατάλαβαν τὰ μεγάλα κεφάλια ἢ πού τὸ κατάλαβαν, μὰ δὲν ἐδίστασαν νὰ τὸ θυσιάσουν στὸν τουρισμό, οἱ ἁπλοῖ χωρικοὶ στὸ Λιγουριὸ κ α ὶ τὸ κατάλαβαν κ α ὶ ἀσυμβίβαστα τὸ ὑπεράσπισαν.

Τοῦτο, ἴσως, νὰ σημαίνη ὅτι διατηρεῖται στὸν ἑλληνικὸ χῶρο ἡ «περιρρέουσα» ἀτμόσφαιρα τῆς ἀρχαίας θρησκείας. Νικημένη φαίνεται ἡ παλιὰ πρὸς τὸν χριστιανισμὸ ἀντίθεσις. Εἶναι γνωστὴ ἡ μανία, μὲ τὴν ὁποία ρίχτηκαν οἱ φανατικοὶ χριστιανοὶ τῶν πρώτων χρόνων στὰ ἀπομεινάρια τῆς ἀρχαίας θρησκείας. Γκρεμίστηκαν οἱ ναοὶ καὶ οἱ κίονες ἔπεσαν στὶς ἀσβεσταριές, ἄλλοι ἔγιναν ἀγκωνάρια σὲ σπίτια. Κι' ὅμως— καθὼς εἶπε ὁ Παλαμᾶς:

Τοῦ ρασοφόρου σύντριψεν ὁ πέλεκυς κι' ἡ ἀξίνα
τὰ μεγαλόχαρα εἴδωλα στὰ βάθη τῶν ναῶν·
τῶν συντριμμένων ἡ ψυχὴ δὲ χάθηκε μ' ἐκεῖνα,
φωτοπλανήτης ἔγινε στὰ χάη τῶν οὐρανῶν.

Σήμερα, παρὰ τὴν ἐπικράτησι τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ παρὰ τὸν ἐξοστρακισμὸ τῶν ἀρχαίων θρησκειῶν (στὴ Γαλλία καὶ τὴν 'Αγγλία π.χ. δὲν μιλοῦν πιὰ γιὰ τὴν θρησκεία τῶν Δρυΐδῶν σὰν ζωντανὴ παράδοσι)—στὴν 'Ελλάδα ὑπάρχει ἕνα περιθώριο εἰρηνικῆς «συνυπάρξεως» τῆς ἀρχαίας θρησκείας. Καθὼς εἶπε—πάλι ὁ Παλαμᾶς—στοὺς «Ἴαμβους καὶ 'Ανάπαιστους»:

Ἡ γῆ μας, γῆ τῶν ἄφθαρτων
ἀερικῶν καὶ εἰδώλων·
πασίχαρος καὶ ὑπέρτατος
θεός μας εἶν' ὁ 'Απόλλων.

Καὶ μετὰ τὶς ἄγριες φάσεις τοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἐπῆλθε κάποια συμφιλίωσις, θέλετε μιὰ παραχώρησις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας στὴν ἀρχαία τέχνη ἢ τὸν σύγχρονο τουρισμό—πάντως παραχώρησις. Καὶ ἀπέδειξαν τὰ πράγματα—ὅπως τὸ εἶπε στὶς «Νύχτες τοῦ Φήμιου» ὁ Παλαμᾶς—ὅτι ἡ συμφιλίωσις αὐτὴ ἦταν σύμφωνη μὲ τὶς δυνατότητες τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου:

Νέα πίστη, νέα ὀνόματα κι' οἱ ἀξιοσύνες καὶ οἱ ναοί.
'Αλλάζει, συναλλάζεται τῶν ἰδεῶν ὁ οὐρανός,
οἱ ἀφίλιωτοι φιλιώνονται, Χριστὸς καὶ Διόνυσος, οἱ Θεοὶ

καὶ ἡ Πρόνοια σὰν ἀχνόβραδο καὶ ἡ Τύχη, λάμπει Αὐγερινός.

. . . .

Κι' οἱ Διόνυσοι χωροῦν ἐντός του κι' οἱ Χριστιανοί.

Καὶ γιατί νὰ μὴ χωροῦν ἐντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου; Ὄχι μόνον γιὰ τοὺς εἰδικὰ τοπικοὺς λόγους, γιὰ τὴν ἐπιβίωσι τῶν ἀρχαίων σὲ τομεῖς αἰσθητικοὺς καὶ τουριστικούς, μὰ καὶ γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ ταυτότητα κάθε λατρείας—χωροῦν. «Οἱ Θεοὶ μορφὲς τῶν πάντων—πάντα εἶν' ἀστραπόπετρες τοῦ ἀόρατου».

Νὰ προσθέση κανείς, ὅτι ἡ ὁμαδικὴ συνείδησις τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων εἶναι ἀνεξήγητα φωτισμένη ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψι τῶν ἀρχαίων Μυστηρίων, ὅπου ἐμυοῦντο οἱ ἐπιζητοῦντες τὸ φῶς στὴν λατρεία τοῦ Ἑνός; Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ ἀποδείξη, ἀλλὰ νὰ τὸ ὑποστηρίξη μπορεῖ. Γιατὶ ἀπὸ τὰ πιὸ ἀρχαῖα χρόνια ὁ Ὀρφεὺς «πρῶτος διδάσκαλος γεγονὼς περὶ τοῦ μόνου θεοῦ» ἐκήρυττεν, ὅτι «εἷς ἐστ' αὐτογενής, ἑνὸς ἔκγονα πάντα τέτυκται». Καὶ στὰ Ἐλευσίνια ἐδίδασκαν, κατὰ τὸν Πλούταρχο, ὅτι «οὐ γὰρ πολλὰ τὸ θεῖον ἐστιν, ὡς ἡμῶν ἕκαστος ἐκ μυρίων διαφορῶν ἐν πάθεσι γινομένων, ἄθροισμα παντοδαπὸν καὶ πανηγυρικῶς μεμιγμένον, ἀλλ' ΕΝ εἶναι δεῖ τὸ ΟΝ, ὥσπερ ὂν τὸ ἕν». Καὶ ὅλες οἱ μορφὲς δὲν εἶναι παρὰ ὅπως θέλει ὁ ποιητὴς «ἀστραπόπετρες τοῦ ἀόρατου». Γιὰ τοῦτο καὶ διατηροῦνε μέχρι τὰ σήμερα κάτι ἀπὸ τὴν ἀρχαία τους λάμψι καὶ οἱ ἀστραπόπετρες τοῦ Ὀλύμπου. Καὶ τὶς νιώθει ὁ σύγχρονος χωρικὸς τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῆς Ἐπιδαύρου καὶ τῶν ἄλλων ἀρχαίων ἱερῶν—ἀδιάφορο ἂν «θεοὺς» ἢ «στοιχειὰ» ἢ ἁπλῆ παράδοσι— σὰν δυνάμεις ζωντανές, παροῦσες...

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

ΑΠΕΡΑΝΤΩΣΥΝΗ

Ἡ κοιλάδα ἁπλωνόταν πέρα κάτω κι᾿ ἦταν γεμάτη ἀπ᾿ τὴ δραστηριότητα πολλῶν ἀγρῶν. Ὁ ἥλιος μόλις εἶχε δύσει πίσω ἀπ᾿ τ᾿ ἀπόμακρα βουνὰ κι᾿ οἱ ἴσκιοι μάκραιναν σκοτεινοί. Ἦταν ἕνα γαλήνιο βράδυ, μὲ μιὰν αὔρα ποὺ ἐρχόταν ἀπ᾿ τὴ θάλασσα. Οἱ πορτοκαλλιές, σὲ πυκνὲς σειρές, ἦταν σχεδὸν σκοτεινές. Καὶ στὸν μακρύ, ἴσιο δρόμο, φαίνονταν δῶ καὶ κεῖ μερικὲς λάμψεις καθὼς τὰ κινούμενα αὐτοκίνητα ἀντανακλοῦσαν τὸ φῶς τοῦ ἥλιου ποὺ ἔδυε. Ἦταν ἕνα βράδυ μαγείας καὶ εἰρήνης.

Ὁ νοῦς ἔμοιαζε νὰ σκεπάζη τὴν πλατειὰ ἔκταση καὶ τὴν ἀτέρμονη ἀπόσταση. Ἢ καλλίτερα, ὁ νοῦς ἔμοιαζε νὰ ἐκτείνεται χωρὶς τέλος, καὶ πίσω καὶ πέρα ἀπὸ τὸ νοῦ ὑπῆρχε κάτι ποὺ κρατοῦσε ὅλα τὰ πράγματα μέσα του. Ὁ νοῦς ἀγωνιζόταν ἀόριστα ν᾿ ἀναγνωρίση καὶ νὰ θυμηθῆ ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἦταν τοῦ νοῦ κι᾿ ἔτσι εἶχε σταματήσει τὴ συνηθισμένη του δραστηριότητα. Ὅμως δὲν μποροῦσε νὰ συλλάβη αὐτὸ ποὺ δὲν εἶχε τὴν ἴδια φύση μ᾿ αὐτόν, καὶ ὅλα τὰ πράγματα τῆς παρούσης στιγμῆς, μαζὺ κι᾿ ὁ νοῦς, ἦταν τυλιγμένα μέσα σ᾿ αὐτὴ τὴν ἀπεραντωσύνη. Ἡ βραδυὰ σκοτείνιαζε καὶ τὸ ἀπόμακρο γαύγισμα τῶν σκύλων δὲν τάραζε καθόλου ἐκεῖνο ποὺ βρίσκεται πέρα ἀπὸ κάθε συνειδητότητα. Δὲν μπορεῖ νὰ γίνη ἀντικείμενο τῆς σκέψης καὶ ν᾿ ἀποβῆ ἐμπειρία τοῦ νοῦ.

Ἀλλά, τότε ποιὸ εἶναι αὐτὸ ποὺ διέκρινε καὶ πρόσεξε τοῦτο τὸ κάτι ἐντελῶς διαφορετικὸ ἀπ᾿ τὶς προβολὲς τοῦ νοῦ; Ποιός εἶναι αὐτὸς ποὺ εἶχε τὴν ἐμπειρία, αὐτοῦ τοῦ κάτι; Προφανῶς, ὄχι ὁ νοῦς τῆς καθημερινῆς μνήμης, τῶν καθημερινῶν ἀποκρίσεων καὶ παρορμήσεων. Ὑπάρχει, λοιπόν, ἕνας ἄλλος νοῦς, ἢ εἶναι ἕνα μέρος τοῦ νοῦ ποὺ εἶναι ναρκωμένο καὶ χρειάζεται μόνο ν᾿ ἀφυπνιστῆ ἀπὸ ἐκεῖνο πάνω καὶ πέρα ἀπὸ κάθε νοῦ; Ἐὰν εἶναι ἔτσι, τότε ἀνάμεσα στὸ νοῦ ὑπάρχει πάντοτε ἐκεῖνο ποὺ εἶναι πέρα ἀπὸ κάθε σκέψη καὶ χρόνο. Κι᾿ ἂν ἀκόμα αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξη, εἶναι γιατὶ ὑπάρχει μόνο θε-

ωρητική, συλλογιστικὴ σκέψη κι᾽ ἑπομένως μιὰ ἀπ᾽ τὶς πολλὲς ἐπινοήσεις τοῦ νοῦ.

᾽Ενόσω αὐτὴ ἡ ἀπεραντωσύνη δὲν γεννιέται ἀπ᾽ τὴ μέθοδο τοῦ νοῦ, τότε ποιὸ εἶναι αὐτὸ ποὺ πρόσεξε αὐτὸ τὸ ἄλλο; Εἶναι ὁ νοῦς σὰν πειραματιζόμενος ποὺ ἔγινε προσεκτικὸς σ᾽ αὐτό, ἢ εἶναι αὐτὴ ἡ ἀπεραντωσύνη ποὺ προσέχει τὸν ἑαυτό της γιατὶ δὲν ὑπάρχει καθόλου πειραματιζόμενος; Δὲν ὑπῆρχε πειραματιζόμενος ὅταν αὐτὸ συνέβη καὶ κατέβηκε ἀπ᾽ τὸ βουνό της ἀκόμη ἡ προσοχὴ τοῦ νοῦ ἦταν ἐντελῶς διαφορετική, σὲ εἶδος ὅπως καὶ σὲ βαθμό, ἀπ᾽ αὐτὸ ποὺ εἶναι ἀκαταμέτρητο. Ὁ νοῦς δὲν βρισκόταν σὲ λειτουργία, ἦταν ξυπνητὸς καὶ παθητικὸς καὶ μολονότι γνώριζε τὴν αὖρα ποὺ ἔπαιζε ἀνάμεσα στὰ φύλλα, δὲν ὑπῆρχε κανενὸς εἴδους κίνηση ἐντός του. Δὲν ὑπῆρχε παρατηρητὴς ποὺ μετροῦσε τὸ παρατηρούμενο. Ὑπῆρχε μόνον αὐτό, κι᾽ αὐτὸ ἦταν προσεκτικὸ στὸν ἑαυτό του, χωρὶς μέτρο. Δὲν εἶχε ἀρχή, οὔτε λέξεις.

Ὁ νοῦς εἶναι προσεκτικὸς σ᾽ αὐτὸ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ αἰχμαλωτίσῃ μὲ τὴν ἐμπειρία καὶ μὲ τὶς λέξεις. Σ᾽ αὐτὸ ποὺ πάντα ὑπάρχει ἄχρονο κι᾽ ἀκαταμέτρητο.

(᾽Απο τὴ δεύτερη σειρὰ τοῦ βιβλίου τοῦ Κρισναμοῦρτι ποὺ ἐκυκλοφόρησε πρὸ ὀλίγου).

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΓΑΛΑΝΟΣ

᾽Ενῶ ἐκτυποῦται τὸ τεῦχος, μεταδίδεται τὸ θλιβερὸν ἄγγελμα τοῦ θανάτου τοῦ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΓΑΛΑΝΟΥ, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου ᾽Αθηνῶν, ἐξαιρέτου πνευματικοῦ ἀνθρώπου καὶ μυσταγωγοῦ, φίλου δὲ καὶ τοῦ ΙΛΙΣΟΥ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Η ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

Ἡ προσφώνησις τῆς Βασιλίσσης Φρειδερίκης πρὸς τὸν Γερμανὸν φυσικὸν κ. Χάϊζεμπεργκ (τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσεν ὁ ΙΛΙΣΟΣ εἰς τὸ 18ον τεῦχος, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιστήμη, Φιλοσοφία, Θρησκεία εἰς ἓν ἁρμονικὸν σύνολον») προεκάλεσε κατάθεσιν ἐρωτήσεως εἰς τὴν Βουλήν, ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ Ἀθηνῶν κ. Γ. Βαλούρδου. Ἡ ἐρώτησις ἀναφέρεται εἰδικῶς εἰς τὴν φράσιν : «ἡ σύγχρονος Ἐπιστήμη καὶ εἰδικῶς ἡ θεωρητικὴ καὶ Πυρηνικὴ Φυσικὴ τείνει τὸν δάκτυλον πρὸς τὸν Πλάτωνα, τὸν Πλωτῖνον καὶ τὸν ἀπόκρυφον Χριστόν, οἱ ὁποῖοι εἶναι μεγάλοι διδάσκαλοι».

Ὁ κ. Βαλοῦρδος ἐρωτᾷ τοὺς ἁρμοδίους ὑπουργούς, ἐὰν ἔλαβον γνῶσιν τῆς προσφωνήσεως τῆς Βασιλίσσης πρὶν αὕτη γίνῃ καὶ ἐὰν ἀνέλαβον τὴν εὐθύνην τοῦ περιεχομένου της.

Ὅταν περιέλθῃ εἰς γνῶσιν μας ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν, θὰ τὴν μεταδώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ ΙΛΙΣΟΥ. Ἐν τῷ μεταξύ, σημειοῦμεν ἁπλῶς τὴν ἐκδήλωσιν στενῆς ἀντιλήψεως.

Η ΚΑΥΣΙΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ ΚΑΙ Ο ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τὸν καθημερινὸ τύπο τὸ δημιουργηθὲν ζήτημα μετὰ τὸν θάνατο τοῦ διασήμου μαέστρου Δημήτρη Μητροπούλου, λόγῳ τῆς ἐκπεφρασμένης ἐπιθυμίας του ν' ἀποτεφρωθῇ τὸ σῶμα του. Ὅταν ἡ τέφρα μετεφέρθη ἐντὸς ληκύθου στὴν Ἀθήνα, δὲν ἔγινε κηδεία, οὔτε καὶ ἐπιμνημόσυνος δέησις. Ἡ ἐκκλησία ἀπέσχε κάθε ἐκδηλώσεως. Εἶχε δικαίωμα; Ἄλλοι εἶπαν ναί, ἄλλοι ὄχι. Ὁ τέως Πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γρ. Παπαμιχαὴλ εἰς σύγγραμμά του, ὑποστηρίζει ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτος ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν καὶ ἀπαγορεύεται, διότι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία πιστεύει εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν.

Ὁ καθηγητὴς τῆς θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γερ. Κονιδάρης, ἐδήλωσεν ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δύναται νὰ γίνῃ κηδεία. «Θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ γίνῃ βραδύτερον

ἐπιμνημόσυνος δέησις, ἐὰν ὁ ἴδιος δὲν εἶχεν παραγγείλει τὴν καῦσιν τῆς σοροῦ του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ παράβασιν τῆς ὀρθοδόξου πιστεώς του».

Ἀντιθέτως ὁ καθηγητὴς κ. Ἀμίλκας Ἀλιβιζᾶτος ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν εὐχῶν εἰς τὸν νεκρόν». Βεβαίως—εἶπε—ὑπάρχει ἀρχαιοτάτη χριστιανικὴ συνήθεια καταστᾶσα ἐκκλησιαστικὴ (ὄχι ἱερὰ) παράδοσις, οἱ νεκροὶ νὰ θάπτωνται κατὰ τὸν συνήθη γνωστὸν τρόπον. Οὐχὶ σπανίως ὅμως ἡ παράδοσις αὕτη διακόπτεται ὅταν δι' ὡρισμένους λόγους τὸ κοινὸν σκήνωμα μετατρέπεται εἰς κόνιν ἢ ἄμορφον ὕλην, ὅτε τὰ ὑπὸ τοιαύτην μορφὴν λείψανα παραδίδονται καὶ αὐτὰ εἰς τὴν μητέρα γῆν μὲ τὴν αὐτὴν εὐχετικὴν τάσιν καὶ πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας. Συνεπῶς μὴ ὑπάρχοντος δόγματος ἀπαγορεύοντος τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταφὴν τῆς «σποδοῦ» τῶν καέντων σωμάτων, δὲν βλέπω πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ στερηθῇ τὸ ὑπὸ οἱανδήποτε μορφὴν σκήνωμα ἑνὸς ὀρθοδόξου χριστιανοῦ καὶ δή, ὡς γνωστόν, διακρινομένου διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ εὐσέβειάν του τῆς ἐκκλησιαστικῆς του ταφῆς».

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας καὶ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Παναγ. Μπρατσιώτης ἐδέχθη ὅτι «ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν δὲν ἀντίκειται οὔτε εἰς ῥητὴν ἀπαγόρευσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς οὔτε εἰς δόγμα τι· προσκρούει ὅμως εἰς τὴν παναρχαίαν χριστιανικὴν παράδοσιν ἀφ' ἑνὸς καὶ εἰς τὸ χριστιανικὸν καὶ τὸ ἀνθρώπινον ἐν γένει αἴσθημα καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχολογίαν ἀφ' ἑτέρου. Ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, ἡ εἰς τὴν ὁποίαν πίστις ἀποτελεῖ δόγμα χριστιανικὸν συμπεριλαμβανόμενον εἰς αὐτὸ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως, βεβαίως δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ταφὴν ἀποκλειστικῶς, οὕτως ὥστε νὰ ἀποτελῇ αὕτη ὅρον ἀπαραίτητον τῆς ἀναστάσεως. Ἀναμφιβόλως ὅμως ἡ πίστις εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν βιβλικὴν ἐκδοχὴν τοῦ σώματος ὡς κατοικητηρίου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Α' Κορινθ. γ' 17) καὶ πρὸς τὴν βιβλικὴν παράδοσιν καὶ μάλιστα πρὸς τὸ παράδειγμα αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος, συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς σταθερᾶς καὶ σεβασμίας χριστιανικῆς παραδόσεως διὰ τῆς ἀνέκαθεν ταφῆς τῶν χριστιανῶν καὶ διὰ τῆς τιμῆς πρὸς τοὺς τάφους τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἁγίων καὶ πρὸς τὰ ἱερά των λείψανα, καὶ ἐν γένει πρὸς τὰ λείψανα τῶν νεκρῶν. Ἐπὶ πλέον ἡ ταφὴ τῶν νεκρῶν ἐσήμαινε καὶ σημαίνει ἀπόδοσιν αὐτῶν εἰς τὴν γῆν (ἡ ὁποία σημειωτέον ὅτι ὑπὸ πάντων τῶν λαῶν θεωρεῖται ὡς «μήτηρ») πρὸς ἀνάπαυσιν εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς, συμφώνως καὶ πρὸς τὸ θεῖον λόγιον «Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ» (Γενέσεως, γ' 19). Πρβ. καὶ τὸ ἑλληνικὸν «γαῖαν ἔχοις ἐλαφράν».

»Ὁ ἐνταφιασμὸς τῶν νεκρῶν ἀνταποκρίνεται πληρέστερον πρὸς τὴν χριστιανικὴν καὶ δὴ καὶ τὴν βιβλικὴν ἐκδοχὴν τοῦ θανάτου ὡς ὕπνου. «Λάζαρος ὁ

φίλος ἡμῶν κεκοίμηται» (Ἰωάννου ΙΑ 11), «Οὐκ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει» (Ματθ. Θ 24). Ἐντεῦθεν τὰ νεκροταφεῖα ἐχαρακτηρίζοντο καὶ χαρακτηρίζονται ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ὡς «κοιμητήρια».

Πάντως ὁ κ. Μπρατσιώτης ὑπεστήριξεν ὅτι εἶναι φρικτὸ τὸ σύστημα τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν (ἔχει δὲ καὶ προσωπικὴν ἐντύπωσιν), ἐνῷ ὁ ἐνταφιασμὸς εἶναι «φιλανθρωπότερος». Δὲν θὰ εἶχε, δι᾽ ὅλους τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἀντίρρησιν, νὰ ἀπευθύνῃ ἡ Ἐκκλησία εὐχάς.

Τελείαν ἀντίρρησιν διετύπωσεν ἕτερος καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς σχολῆς, ὁ καὶ ἐπίτροπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ. Καρμίρης, ὅστις καὶ ἐπηρέασε, φαίνεται, πρὸς λῆψιν τῆς ἀποφάσεως διὰ τὴν ἀποχὴν τῆς Ἐκκλησίας.

Τὴν ἀποχὴν αὐτὴν ἐπέκρινεν ὁ πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας Λαϊκῶν Θεολόγων κ. Ἀνδρ. Κεραμίδας. «Ἡ γνώμη μου—εἶπεν—ὡς Θεολόγου, Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ, εἶναι, ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνῃ τουλάχιστον ἐπιμνημόσυνος δέησις διότι δὲν ἐμεσολάβησεν αὐτοκτονία διὰ νὰ ἀπαγορευθῇ αὕτη, ἀλλὰ φυσικὸς θάνατος. «Ἐφ᾽ ὅσον δὲν ἔχει ἀποφανθῆ ἐπισήμως ἡ Ἐκκλησία μας, ὤφειλεν ἡ διοικοῦσα Ἐκκλησία ὄχι βέβαια νὰ κηδεύσῃ τὸν νεκρόν, ὡς στάχτη, διότι τοῦτο θὰ προεκάλει τὸν λαόν, ἀλλὰ νὰ διαβάσῃ ἐπιμνημόσυνον δέησιν. Ἡ δέησις ἐπὶ σποδοῦ δὲν ἀπαγορεύεται καὶ ἔχει γίνει πολλάκις ὅταν Χριστιανοὶ κατεκάησαν εἰς πυρκαϊὰς ἢ εἰς δυστυχήματα. Διὰ τοῦτο φρονῶ, ὅτι ἦτο παράλειψις ἡ ἄρνησις, ἐὰν ἐγένετο ἐπισήμως τοιαύτη, νὰ ψαλῇ δέησις ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀρχιμουσικοῦ Μητροπούλου».

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ὁ κ. Μπρατσιώτης ἀνέφερε σὲ ἄρθρο του στὴν «Καθημερινὴ» διάφορα ἱστορικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν καῦσι. Αἱ κυριώτεραι περικοπαί:

«Ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν εἶναι εἰδωλολατρικὸν ἔθιμον, χρονολογούμενον ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς καὶ χρησιμοποιούμενον παρὰ τοῖς ἰνδογερμανικοῖς λαοῖς, μάλιστα δὲ παρα τισιν Ἰνδοῖς, κατα μέγα δὲ μέρος καὶ παρα τοῖς παλαιοῖς ἡμῶν προγόνοις. Τα αἴτια τοῦ ἐθίμου τούτου ἦσαν ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν πρακτικῆς, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ θρησκευτικῆς φυσεως Οἱ πρακτικοὶ λόγοι ἦσαν ἡ ἀνάγκη τῶν νομαδικῶν κατ᾽ ἀρχας λαῶν, οἱ ὁποῖοι πρῶτοι ἐχρησιμοποίησαν, ὡς φαίνεται, τὸ ἔθιμον τοῦτο, ὅπως μετακινούμενοι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἔχουν μεθ᾽ ἑαυτῶν τουλάχιστον τὴν τέφραν τῶν προσφιλῶν των νεκρῶν. Ὡς θρησκευτικοὶ δὲ λόγοι δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὁ φόβος πρὸ τῶν νεκρῶν καὶ ἡ ἰδέα, ὅτι τὸ πῦρ καθαίρει τὴν ψυχὴν καὶ προπαρασκευάζει αὐτὴν δι᾽ ὑψηλοτέραν ἐπιβίωσιν. (Πρβ. τὸν θάνατον τοῦ Ἡρακλέους καὶ τὸν μῦθον τοῦ πτηνοῦ Φοίνικος).

»Παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Σημίταις, ἴσχυεν ὡς κανὼν (μὲ ἐλαχίστας ἐξαιρέσεις) ἡ ταφὴ τῶν νεκρῶν, τὴν ὁποίαν ὑπέστη καὶ ὁ Κύριος. Ἀκριβῶς δὲ τὸ παραδειγμα τοῦτο τοῦ Σωτῆρος ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ ἡ χριστιανικὴ πίστις ἀφ᾽ ἑτέρου εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν καὶ εἰς τὸ σῶμα ὡς κατοικητήριον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ὄχι ὡς δεσμωτήριον τῆς ψυχῆς, συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐξοστράκισιν τοῦ ἐθίμου τῆς καύσεως, ὡς εἰδωλολατρικοῦ καὶ εἰς τὴν

καθιέρωσιν καὶ ἐμπέδωσιν τοῦ φιλανθρώπου ἐθίμου τῆς ταφῆς καθ᾽ ἅπασαν τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ εἰς τὴν συνύφανσιν αὐτοῦ μετὰ τῆς θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῶν διαφόρων Χριστιανικῶν λαῶν.

»Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ὅμως τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ μάλιστα τοῦ λεγομένου Διαφωτισμοῦ ἤρχισεν ἡ ἀναβίωσις τοῦ ἐθίμου τῆς καύσεως ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ».

Μὴ ξεχνοῦμε, ὅτι ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα μικρὰ κίνησις ὑπὲρ τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν, τῆς ὁποίας ἡγεῖται ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Θεοδωρίδης.

ΤΟ ΑΓΝΩΣΤΟ ΣΥΜΠΑΝ

Τὰ νεώτερα ἀπὸ τὶς ἔρευνες γιὰ τὸ μυστηριῶδες ἀστρικὸ σύμπαν.

Ἀστρονόμος χρησιμοποιῶν τὸ μέγα τηλεσκόπιον τοῦ ὄρους Παλομὰρ ἔφθασεν εἰς τὰ 36 δισεκατομμύρια τῶν δισεκατομμυρίων μιλίων εἰς τὸ Διάστημα καὶ ἀνεκάλυψε κηλῖδα φωτὸς ἀντιπροσωπεύουσαν ἕνα Γαλαξίαν ἢ δύο Γαλαξίας ἐν συγκρούσει. Ἡ κηλὶς κινεῖται μὲ ταχύτητα 90.000 μιλίων τὸ δευτερόλεπτον.

Ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως τὸ σημαντικώτερον ἦτο ὅτι ὁ ἀστρονόμος ἔλαβε τὸ φάσμα τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Μὲ αὐτὸ ἠδυνήθη νὰ διαπιστώσῃ ταχύτητα καὶ ἀπόστασιν, ἀλλὰ τοῦ ἐχρησίμευσε καὶ ὡς ἀφετηρία διὰ νὰ διαπιστώσῃ κατὰ πόσον ὁ κόσμος ἐγεννήθη εἰς μίαν μεγάλην σύγκρουσιν καὶ ἔλαβε μίαν μορφὴν ἔκτοτε ἢ διαρκῶς ἀνανεοῦται καὶ δὲν ἔχει οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος.

Ἐκ τῶν 150 δισεκατομμυρίων ἀστέρων τοῦ γαλαξίου μας, 150.000 πλανῆται κατοικοῦνται πιθανῶς ὑπὸ ζώντων ὄντων. Αὐτὸ εἶναι τὸ πόρισμα μελέτης τοῦ Σοβιετικοῦ ἐπιστήμονος καθηγητοῦ Γιοῦρι Ρὰλ ἐπὶ τῶν συνθηκῶν ζωῆς εἰς τὸ Διάστημα. Ὁ κ. Ρὰλ ὑπογραμμίζει ὅτι τὰ ζῶντα ὄντα τῶν μακρυνῶν αὐτῶν κόσμων πρέπει νὰ εἶναι ὅμοια μὲ ἐκεῖνα τῆς Γῆς.

ΜΗΤΡΟΤΗΣ

Ἕνας θηλυκὸς χιμπαντζῆς τοῦ Ζωολογικοῦ Κήπου τῶν Σκοπίων ὀνόματι Γιοβάνκα, ἐδημιούργησε δραματικόν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ συγκινητικὸν ἐπεισόδιον. Τὸ ἐξημερωμένον ζῶον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑποστῆ δὶς ἀποβολήν, ἔχον ἀνεπτυγμένον εἰς τὸ ἔπακρον τὸ ἔνστικτον τῆς μητρότητος, ἐδραπέτευσεν ἀπὸ τὸν κλωβόν του, ἀπήγαγε βρέφος ἀπὸ τὸ καρροτσάκι του καὶ ἀνερριχήθη εἰς κορυφὴν δένδρου ὕψους 18 περίπου μέτρων. Πρὸ τῶν ἐντρόμων καὶ ἐκπλήκτων περιέργων, ποὺ συνεκεντροῦντο ὁλονὲν καὶ περισσότεροι, ἡ Γιοβάνκα ἤρχισε νὰ θωπεύῃ καὶ να νανουρίζῃ τὸ βρέφος μὲ μητρικὴν στοργήν, ἐνῷ οἱ πυροσβέσται ἅπλωναν δίκτυον ἀσφαλείας καὶ οἱ φύλακες παρώτρυναν τὴν χιμπαντζίνα να κατέλθῃ. Μετὰ ὁλόκληρον ὥραν καὶ ἀφοῦ ἐδοκιμάσθησαν ἀκάρπως ὅλα τὰ μέσα πειθοῦς, ἀκόμη καὶ ὀρεκτικὴ τροφή, τὸ ζῶον ἐτυφλώθη διὰ προβολέων καὶ ἐγκατέλειψε τὸ βρέφος, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν πτῶσίν του ἐπὶ δικτύου τῆς Πυροσβεστικῆς Ὑπηρεσίας ἐτραυματίσθη καὶ μετεφέρθη εἰς νοσοκομεῖον.

Ἡ Γιοβάνκα, φέρουσα βαρέως τὴν ἀπώλειαν τοῦ μωροῦ, ἤρχισε νὰ θρηνῇ καὶ τελικῶς ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη, ἐπειδὴ ἠπείλει διὰ τῶν γρόνθων της τὸ συγκεν-

τρωθὲν πλῆθος, πρὸς γενικὴν θλῖψιν.

Τὴν καημένη τὴν Γιοβάνκα. Σκοτώθηκε γιατὶ ἔκαμε τὸ ἔγκλημα νὰ ἐκδηλώση τὴν στοργὴ τῆς μητρότητος, περισσότερο ἀπὸ πολλὰ ἄλλα δίποδα...

Η ΑΤΛΑΝΤΙΣ ΗΤΟ Η ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ;

Ναί, ἀπαντᾶ ὁ καθηγητὴς τῆς σεισμολογίας τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἄγγ. Γαλανόπουλος. Σὲ μιὰ ἀνακοίνωσί του πρὸς τὸ συνελθὸν εἰς τὸ Ἐλσίνκι διεθνὲς γεωφυσικὸ συνέδριο, ὑπεστήριξε ὅτι τὸ βασίλειον τῆς Ἀτλαντίδος, τῶν δύο νήσων, «τῆς μείζονος καὶ τῆς ἐλάσσονος», δὲν ἦταν παρὰ ἡ Κρήτη καὶ ἡ Σαντορίνη. Πλήρης ἀνάπτυξις τῶν λόγων, οἱ ὁποῖοι στηρίζουν τὴν ἄποψίν του, εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνη στὰ χρονικὰ αὐτά. Πάντως, θ' ἀναφέρωμε μερικὰ στοιχεῖα.

Ὁ Πλάτων τὰ ὅσα ἀναφέρει περὶ Ἀτλαντίδος ἀποτελοῦν στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐκληρονόμησε ἀπὸ τὸν Σόλωνα ὁ πάππος τοῦ Κριτίου. Ὁ δὲ Σόλων τὰ παρέλαβε ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους ἱερεῖς τῆς Σαΐδος, οἱ ὁποῖοι τοῦ μετέφρασαν σχετικὰς ἐπιγραφὰς ποὺ ἦσαν χαραγμέναι ἐπάνω σὲ στύλους.

Ὁ Πλάτων λέγει ὅτι ἡ Ἀτλαντὶς ἀπετελεῖτο ἀπὸ νησιά, 10 ἐν συνόλῳ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Κρήτη. Ἡ Μητρόπολις ἦτο μία στρογγύλη νῆσος, εἰς τὸ κέντρον τῆς ὁποίας ἦτο ἕνας λόφος, ποὺ ὅλα του τὰ σημεῖα ἀπεῖχον ἀπὸ τὴν θάλασσα 50 στάδια. Ἐπάνω εἰς αὐτὸν τὸν λόφον ὑπάρχουν τὸ φρούριον καὶ ὁ Ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος. Τὸν λόφον περιέβαλλον τρεῖς τεχνηταὶ τάφροι πλήρεις θαλασσίου ὕδατος. Αἱ τάφροι αὐταὶ συνεδέοντο μὲ τεχνητὴν διώρυγα, μεταξύ των καὶ μὲ τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν. Ὁ ἐν λόγῳ διῶρυξ ἦτο εὐθεῖα καὶ τὸ στόμιόν της εὑρίσκετο εἰς τὰ βορειοδυτικὰ τῆς νήσου. Ἀναφέρει δὲ λεπτομερῶς ὁ Πλάτων τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος τῆς διώρυγος, ἡ ὁποία ἐπέτρεπε τὸν εἴσπλουν τῶν μεγαλυτέρων ἀκόμη πλοίων καὶ τὴν εἴσοδόν των εἰς τὰς ἀνωτέρω τάφρους, ποὺ ἐχρησίμευαν ὡς ἀσφαλεῖς λιμένες. Τὸ δὲ μῆκος τῆς διώρυγος λέγει καὶ πάλιν ὁ Πλάτων, ἦτο 50 στάδια.

Κατὰ τὸν κ. Γαλανόπουλον, προσεκτικὴ ἐξέτασις τῶν ὑπαρχόντων στοιχείων στὸ γεωλογικὸ μουσεῖον τοῦ Πανεπιστημίου γιὰ τὴν Σαντορίνη καὶ παραβολή των μὲ τὴν περιγραφὴ τῆς Ἀτλαντίδος, εἶναι πολὺ πειστική. «Τὰ ἴχνη τῶν λιμένων—λέγει— καὶ τοῦ θαλασσίου αὔλακος, ὁ ὁποῖος ἥνωνε τούτους μὲ τὴν θάλασσαν εἶναι τόσον σαφῆ καὶ ἀνταποκρίνονται τόσον πλήρως εἰς τὰ μέτρα ποὺ ἀναφέρει ὁ Πλάτων εἰς τὸν Κριτίαν, ὥστε νὰ μένη κανεὶς κατάπληκτος διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς περιγραφῆς.

Φυσικά, τὸ θέμα γιὰ τὸ ὁποῖον ἐγράφησαν χιλιάδες τόμων, δὲν θὰ λήξη μὲ τὴν νέαν θεωρίαν τοῦ Ἕλληνος καθηγητοῦ.

Ο "ΡΟΔΟΛΦΟΣ,,

Μιὰ συγκινητικὴ ἱστορία ἀπὸ τοὺς τελευταίους σεισμοὺς τοῦ Περοῦ μεταδίδει ὁ διεθνὴς τύπος. Ἥρως τῆς ἱστορίας ὁ «Ροδόλφος», ἕνας σκύλος, ὁ ὁποῖος ἔσωσε τὴν Ζουανίτα, ἕνα ὀρφανὸ κοριτσάκι.

Ἦσαν μαζὶ σ' ἕνα πανοραματικὸ ὕψωμα τοῦ Ἀρεκούϊπα, πόλεως 200.000 κατοίκων. Ξαφνικὰ ὁ σκύλος της ἄρχισε νὰ τρέμη καὶ ρίχνοντας βλέμματα τρόμου πρὸς τὴν μικρὴ τὴν ἐγκατέλειψε τρέχοντας. Ἡ Ζουανίτα ἄρχισε νὰ φωνάζη: «Ροδόλφε, Ροδόλφε, ἔλα δῶ».

Τὸ σκυλὶ ὅμως ἐξακολουθοῦσε νὰ φεύγη. Ἡ Ζουανίτα τὸ κυνήγησε μέχρι τῆς οἰκοδομῆς καὶ ὅταν τὸ κατέφθασε θέλησε νὰ τὸ μαλ-

λώση διὰ τὴν ἀνυπακοή του. Κατάκοπη ὅμως ἡ μικρὴ ἀπὸ τὸ τρέξιμο κάθισε κἄπου διὰ νὰ ἀναπαυθῆ. Ἀλλα ὁ Ροδόλφος ἐξακολουθοῦσε να εἶναι τρομερὰ ἀνήσυχος. Κύτταζε μὲ τέτοιον τρόπο τὴν μικρή του φίλη, σὰν νὰ ἤθελε κάτι να τῆς πῆ πού δυστυχῶς δὲν μποροῦσε. Ἔδειχνε πὼς ἤθελε νὰ συνεχίση τὴν φυγή του ἀλλὰ δὲν ἤθελε καὶ να ἐγκαταλείψη μόνη τὴν μικρὴ κυρία του.

Πρὶν προφθάση ὅμως ἡ Ζουανίτα νὰ καθησυχάση τὸν σκύλο της καὶ νὰ ἐξακριβώση τοὺς λόγους τῆς ἀνησυχίας αἰσθάνθηκε τὰ πόδια της νὰ τρέμουν καὶ τὸ ἔδαφος να κλονίζεται. Ἡ γῆ ὅλη ἔτρεμε. Ὑποχθόνιοι κρότοι ἄρχισαν νὰ ἀκούγωνται καὶ ὄγκοι τοῦ ἐδάφους να μετακινοῦνται. Ἦταν ἕνας φοβεβὸς σεισμός..

Ἡ Ζουανίτα ἐσώθη για πρώτη φορά, διότι τὸ μέρος ὅπου εὑρίσκετο στὴν ἀρχὴ ἐτάφη ὑπὸ τὰ ἐρείπια. Γιὰ δεύτερη φορά, ὅταν εἶχαν φθασει στὴν πόλι, ὁ Ροδόλφος τὴν ἅρπαξε μὲ τὰ δόντια του ἀπὸ τὸ φουστάνι καὶ τὴν ἔσυρε στὴν πλατεῖα. Ἦταν καιρός, διότι μία νέα δόνησις κατέστρεψε ὅλη τὴν πόλι. Καὶ στὴν πλατεῖα ἐτινάχθηκαν ἐρείπια τῶν οἰκοδομῶν. Ὅταν τὸ φοβερὸ κακὸ ἐκόπασε κάπως ἡ μικρὴ εὑρέθη μέσα εἰς ὄγκους ἐρειπίων. Δίπλα της ὁ Ροδόλφος ἐκλαυθμήριζε. Τὸ ἕνα του πόδι εἶχε πιαστῆ κάτω ἀπὸ ἕναν ὄγκον μπετὸν καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀπαλλαγῆ. Ἡ Ζουανίτα μὲ μεγάλον κόπον ἀνεκαλυψε ἕνα μαδέρι. Μὲ αὐτὸ προσπάθησε νὰ ἀπαλλάξη τὸν Ροδόλφον. Ὅταν τὸ κατώρθωσε ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀνθέξη ἄλλο καὶ ἐλιποθύμησε. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ἀνεῦρον τὴν Ζουανίτα οἱ ὁμάδες διασώσεως ὕστερα ἀπὸ μερικὲς ὧρες. Κοντά της πιστὸς παρέμεινε ὁ Ροδόλφος ἄν καὶ τραυματισμένος. Καὶ οἱ δύο ὅμως εἶχον σωθῆ ἢ μᾶλλον ὁ ἕνας ἔσωσε τὸν ἄλλον. Τὸ σπίτι τῆς Ζουανίτας εἰς τὴν πόλιν εἶχε καταρρεύσει καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸ εἶχε σκοτωθῆ καὶ ἡ θεία της ποὺ τὴν φιλοξενοῦσε καθὼς καὶ ὅλοι οἱ ἔνοικοι. Τώρα ἡ μικρὴ δὲν εἶχε πια κανέναν στὸν κόσμο ἐκτὸς ἀπὸ τὸν σκύλο της. Ἡ περουβιανὴ κυβέονησις ἀνέλαβε καὶ τοὺς δύο ὑπὸ τὴν προστασία της.

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

Ο ΙΑΙΣΟΣ ΕΥΧΕΤΑΙ ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΟΥ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟ ΤΟΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΧΡΟΝΟ

Περιεχόμενα ἔτους 1960

«ΘΕΟΣΟΦΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ» ΣΥΝ)ΣΜΟΣ Π. Ε.

Δραγατσανίου 6, Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 11—12 καὶ 6.30—7.30

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

H. P. Blavatsky:	Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας	Δρχ.	50*
»	Στὴ χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	»	20
Annie Besant:	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως	»	40
»	Πρὸς τὴν Μύησιν	»	20
»	Μετενσάρκωσις	»	10
»	Κάρμα	»	10
C. Leadbeater:	Οἱ Διδάσκαλοι καὶ ἡ Ἄτραπος	»	60*
»	Κεκρυμμένη Ζωὴ ἐν τῷ Τεκτονισμῷ	»	50*
»	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	»	10
Besant-Leadbeater:	Ὁ Ἀστρικὸς Κόσμος	»	10
C. Jinarajadasa:	Ἀπόκρυφος Ἐξέλιξις Ἀνθρωπότητος	»	50*
Ed. Arnold:	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	»	30
J. Van der Leeuw:	Θεοὶ ἐν ἐξορίᾳ	»	10
	Φῶς στὴν Ἄτραπο	»	10
J. Krishnamurti:	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου	»	10
»	Τὸ Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας	»	15
»	Ἡ Πηγὴ τῆς Σοφίας	»	15
»	«Δελτίον Ἀστέρος» ἐτῶν 1931, 32, 33	»	60
»	12 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάϊ 1934	»	20
»	10 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάϊ 1944	»	20
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωή μας	»	50
Ἀντ. Ἀδριανοπούλου:	Ὁ Ἄνθρωπος καὶ ἡ Ζωὴ	»	40*
Ἰωάν. Βασιλῆ:	Τὸ Σημειωματάριο ενὸς Μύστου	»	40*
Κ. Μελισσαροπούλου:	Ὁ Ἰησοῦς, ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ Ὀρθολογισμοῦ καὶ τοῦ Μυστικισμοῦ	»	25
»	Προσωκρατικοὶ Φιλόσοφοι καὶ Θεοσοφία	»	20
»	Ὁ Κομήτης (θέατρο ἰδεῶν)	»	15
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι 1956 — 1960, ἕκαστος	»	40*

Τὰ σημειούμενα δι' ἀστερίσκου ἐπιβαρύνονται μὲ δραχ. 10 όταν πρόκειται δι' ἀποστολὰς εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Τιμὴ τεύχους δραχ. 10.—